HALLDOR LAXNESS

TATIUNEA ATOMICĂ

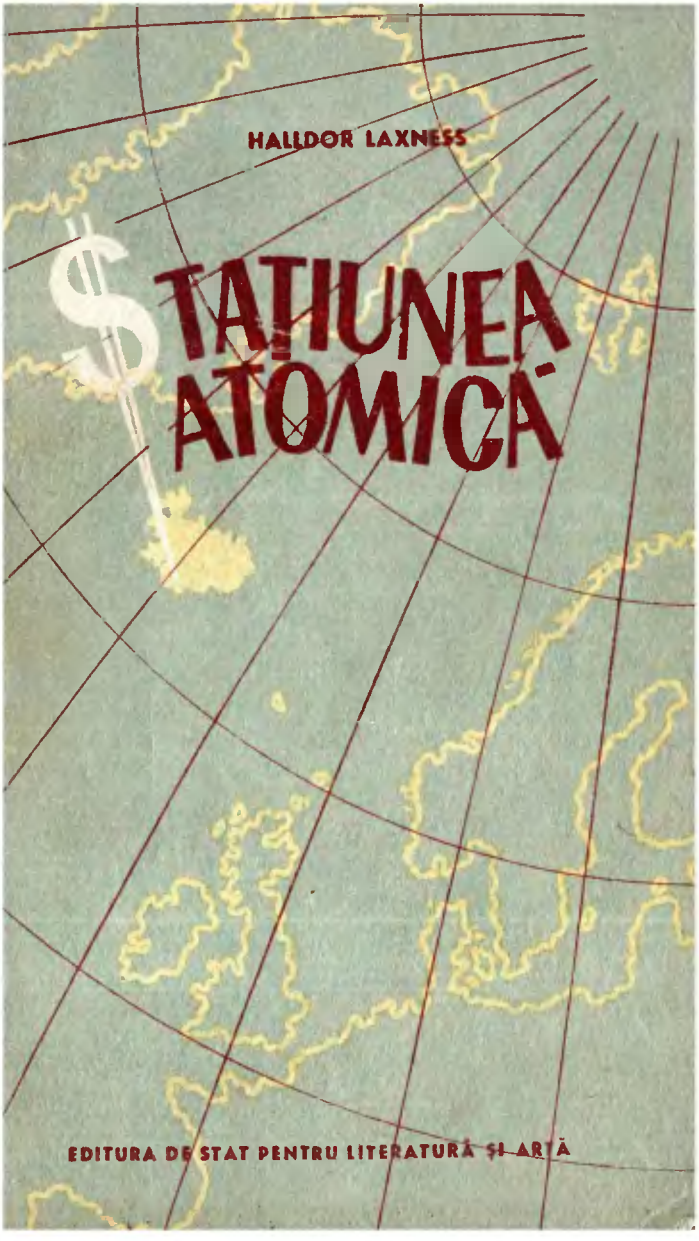

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

HALLDOR LAXNESS

STAȚIUNEA ATOMICĂ

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

In romîneşte de
Radu Popescu şi *Ada Chirilă*

Coperta de *S. Singer*

CUVINT INAINTE

Citind cartea marelui scriitor islandez Halldor Laxness este cu neputință să nu fi subjugat de facultatea miraculoasă a literaturii de a suprima distanțele, de a reflecta cu pulere la mii de kilometri depărtare întîmplări și oameni, de a proiecta prin spațiu imaginea unei alte țări, de a face intime și personale dramele și bucuriile unor ființe pe care pînă în acea clipă nici nu le-ai cunoscut. Stațiunea atomică *prilejuiește întîlnirea cu oamenii Islandei, cu viața lor, cu priveliștile acestei țări. Este o legitimație de călătorie spre inima unei lumi aproape necunoscute nouă.*

Decolăm insensibil la pagina întîi. Cînd nici nu ne așteptăm, zărim o insulă solitară cu conturul dantelat și zgrunțuros, de culoare sumbră. Apoi peisajul se desprinde din cețurile întunecate ale Nordului și înaintea noastră apare o insulă vulcanică cu un relief aspru, cu un sol impropriu agriculturii, cu o climă umedă. Jur împrejurul pămîntului acesta clocotitor este Oceanul Înghețat. Coastele sînt pline de pescării. Aterizăm la Reykjavik, capitala Islandei. Pătrundem în casele

elegante ale celor ce nu pescuiesc în larg, nu construiesc bărcile pescarilor, nu prepară peştele în conserve şi totuşi, fără să facă nimic, trăiesc de o mie de ori mai bine decît toţi aceştia. Casele sînt încălzite cu apa izvoarelor fierbinţi de care insula e plină, nu au prea multe caturi, iar înfăţişarea lor este modernă. În mijlocul oraşului se află alting-ul (parlamentul), iar prin apropiere sînt băncile la care capitalul american are o participaţie substanţială. Aflăm că imperialismul american a descoperit Islanda ca o nouă sursă de venituri şi ca o bază militară încă în timpul celui de al doilea război mondial şi că numai în zece ani de zile oaspetele s-a instalat cu drepturi de gazdă „mărinimoasă" a islandezilor. Aceştia însă au mai avut de-a lungul veacurilor asemenea „surprize" şi este îndoielnic că după şapte sute de ani de luptă pentru independenţă să renunţe la ea anume în favoarea imperialismului american. Mînia stăpînită, dar fermă, a întregului popor îi însoţeşte pretutindeni pe ocupanţi. Poate de aceea merg puţin pe străzi şi la ore tîrzii, ferindu-se să fie văzuţi. Există însă şi oameni care-i primesc în casele lor, le ascultă ordinele şi cred că cel mai frumos lucru pe acest pămînt este să fii sclavul ocupantului. Sînt cei care nu pescuiesc în larg, nu construiesc bărcile pescarilor, nu prepară peştele în conserve. Cartea lui Laxness este un pamflet împotriva lor, împotriva burgheziei islandeze.

Cartea lui Laxness te obligă să observi încă o dată cît de mult seamănă oamenii aceloraşi clase sociale. La toate latitudinile înfăţişarea lor este aceeaşi. În adevăr, figura deputatului Bui Arlann, a soţiei acestuia sau a omului de afaceri poreclit „Două sute de mii de cleşti" ne sînt familiare. Chipul blînd şi senin al depu-

tatului, destul de inteligent ca să predice virtutea, destul de cinic ca să nu creadă în ea, frazele isterice despre „lipsa de moralitate a comuniștilor", pe care le rostește soția acestuia, fascinația pe care o exercită asupra fiului lor revolverele gangsterilor, iar asupra fiicei lor filmele cu desfrînate femei fatale — toate ne sînt cunoscute.

Staţiunea atomică *are drept erou central o fată din popor, pe slujnica Ugla. Ea este cea care descrie tabloul acestui sfîrşit de lume. Ugla înseamnă în islandeză bufniță, şi în adevăr Ugla vede noaptea din jurul ei. Pasărea Minervei, cea căre l-a însoțit neostenită pe Ulenspiegel, are în cartea lui Laxness aceleaşi nobile însuşiri. Ea ne descrie stările de lucruri din Islanda şi o face de-a lungul unei povestiri în care înțelepciunea se aliază cu farsa, iar amîndouă sînt dominate de tristeţe. Ugla are virtuţile poporului, înțelepciunea lui augustă, dragostea lui pentru justiţie, intransigenţa acestuia. Există în viaţa ei cîteva adevăruri cărora Ugla li s-a predat încă din copilărie: sînt legendele străvechi, saga despre Nial, saga despre Grettir, saga despre Eghil şi cîntecele mitologice reunite în* Edda cea Mare. *Viziunea lor despre lume este şi viziunea Uglei, dar pe măsură ce ea cunoaşte profund realităţile şi le confruntă cu imaginea pe care o avea despre ele, are loc o transformare binefăcătoare. „Bucuria de a înțelege este tristă", spunea Anatole France — şi în casa lui Bui Arlann, Ugla pricepe cu stupefacţie şi amărăciune că lumea are mai multe taine, mai multe dureri, mai multe chipuri decît cele înscrise în* Edda *şi că nici saga despre Nial, nici saga despre Grettir, nici saga despre Eghil nu dau un răspuns la toate problemele ei. Ugla începe să gîndească ea însăşi şi gîndirea o conduce la revoltă. Firește, unele din părerile Uglei sînt*

încă nemature, dar esențial este că are loc un proces de înțelegere tot mai adîncă a realității. Ugla vede că viața Islandei nu seamănă cu străvechile saga și află în cei pe care îi credea wikingi o infamă clică de trădători. Mintea eroinei se rupe din negurile basmelor și legendelor cărora le fusese prizonieră și Ugla își dă seama că nu are dreptul să trăiască în afara luptei poporului, în afara lumii amenințate de o gravă primejdiei, războiul. Ugla descoperă comuniștii și se alătură partidului lor.

Drumul Uglei, al acestei fete simple, care vrea să cînte din armoniu spre înțelegerea și cunoașterea vieții, e un drum complex. În casa lui Bui Arlann ea este privită de soția și de fata acestuia ca un animal straniu, într-atît se deosebește de ei, într-atît este de străină de ticăloșia și cinismul care-i caracterizează. „Cred că la început mă luase drept un animal, așa cum eu o luasem drept o plantă, *spune cu haz Ugla.* Planta era curioasă să afle ce simte animalul". *Mai tîrziu, sub apăsarea uluitoare a familiei lui Arlann, un strigăt izbucnește din toată ființa ei:* „Și eu sînt om!" *Celor care îi predică să țină mîinile împreunate pentru rugăciune în loc să cînte la armoniu, să-și mărturisească mîntuitorului păcatele în loc să aspire la cultură, Ugla le va spune:* „Cîtă frumusețe în sunetele pianului! Dacă pe lumea asta există un păcat, e să nu știi să cînți. Și eu care îi spusesem bucătăresei că n-am păcate! Și asta încă nu-i totul. Din vestibul intri de-a dreptul în cabinetul stăpînului. Peste tot — din tavan pînă în podea — numai cărți. Dar pe ori care aș deschide-o, nu pricep nimic. Dacă pe lumea asta există o crimă, e să fii incult". *Asemenea efuziuni sînt puține în cartea lui Laxness. Scriitorului acestuia care cunoaște cît de mare este durerea umană și are o idee*

precisă despre suferința celor simpli, scriitorului acestuia care socotește că omenia este calitatea care distinge omul, iar bunătatea inteligentă aceea ce-i dă farmec, îi place să fie moderat pînă și în exclamații.

Ugla învață să cînte la armoniu cu un organist. Profilul acestui erou, unul din cele mai interesante ale cărții, preocupă îndeaproape pe scriitor. Organistul nu mai are de mult iluzii despre lumea lui Bui Arlann și știe încotro împing imperialiștii omenirea. „Trăiască Pompeiul!" *exclamă el avînd în față imaginea orașelor o zi după aruncarea bombei atomice, doar* „ele valorează cu atît mai mult cu cît au mai multe ruine". *Organistul știe legea ce prezidează viața capitalismului și nu o dată observă cu amuzată tristețe cum escrocii mărunți ajung la închisoare, iar cei mari în parlament. El luptă împotriva acestora din urmă în felul lui: adăpostind pe cei umiliți, luminîndu-i. Și dincolo de toate opiniile sale despre morală și artă, care nu pot fi desigur împărtășite, organistul rămîne un suflet mare și pur. Lîngă acest om, în viața căruia florile sînt o chemare și o împlinire, simți inima bătîndu-ți mai iute.*

Staţiunea atomică *este cartea unui scriitor care surîde sarcastic, indignat de ipocrizia și filistinismul burgheziei islandeze, ale cărei moravuri îi repugnă, ale cărei crime le condamnă drastic. Este un rechizitoriu glacial, fără accente dramatice, dar și fără îngăduință, împotriva celor ce pregătesc războiul atomic. O severitate consecventă ține locul fervorii. Ironia nu explodează niciodată; este reținută. Iată-l pe unul din conducătorii Islandei vorbind mulțimii care-i cere să nu vîndă țara imperialismului american:*

„Așteptînd să se isprăvească imnul cîntat în piață, el își umflă pieptul, își îndreptă cravata, își netezi

părul de pe ceafă, își duse două degete la buze și tuși.

Apoi începu să vorbească domol, cu o voce adîncă, părintească :

— Islandezi !

Mulțimea amuți înșelată de spectacol.

— Islandezi ! rosti el iarăși acest cuvînt atît de simplu și totodată atît de mare.

Ridică apoi trei degete deasupra capului și pronunță rar și solemn un jurămînt, făcînd lungi pauze între cuvinte.

— Jur... Jur... Jur pe tot... ce are poporul mai sfînt de veacuri... Islanda nu va fi vîndută !"

Cîtă sobrietate, cîtă stăpînire în această ironie dureroasă, care vizează deopotrivă pe sperjur și pe credulul înșelat ! Rîsul lui Laxness nu e torențial. E un rîs sumbru, tăios ca suflarea înghețată a Nordului. Diatriba scriitorului nu este furtunoasă, strălucitoare, dar e neodihnită și intransigentă. Procurorul are o ținută mîndră, inflexibilă, dar cuvintele sale și felul în care sînt rostite arată o inteligență ascuțită și suplă.

Cartea lui Halldor Laxness ne-a condus în Islanda de astăzi. Puncte de reper, steaua polară și farul din port, prezența omului sub constelațiile eterne. Umbra scriitorului ne-a vegheat și ne-a călăuzit statornic. Laxness vorbește în numele Uglei, Laxness îl demască pe Bui Arlann, Laxness arată frumusețea lăuntrică a organistului. Dacă vorbește în numele Uglei e fiindcă slujnica găsește greu cuvintele care să-i exprime gîndurile și ea trebuie ajutată ; dacă-l demască pe Arlann e fiindcă acesta e suficient de abil ca să n-o facă singur ; dacă-l luminează pe organist e pentru că frumusețea sufletească a acestuia se ascunde sub modestie. Cartea este un monolog și simțim legănarea

monotonă a meditației. Dar cel care gîndește este unul din marii scriitori ai Nordului!

Halldor Laxness, laureat al premiului Nobel, s-a născut la Reykjavik în anul 1902 din părinți muncitori. Abia împlinise șaptesprezece ani și publica un roman. Tinerețea este uneori o proastă sfătuitoare și scriitorul suferă influența curentelor formaliste. Apoi Laxness călătorește mult în Europa și în America, unde rămîne trei ani de zile. Realitățile îl conduc fără greș spre concluzia unică: lumea în mijlocul căreia trăiește este prost construită, nedreaptă. Intors în Islanda, el scrie Salka Valka *(1931-1932), un mare roman social, în care zugrăvește viața chinuită a pescarilor. Numai doi ani mai tîrziu tipărește un nou roman* Oameni independenți. *Eroul cărții este țăranul Biartur, care oricît de mult muncește și oricît de puțin mănîncă, nu izbutește să se ridice deasupra nevoilor. Biartur nu are putere să-și schimbe soarta, dar cugetînd la veștile despre revoluția din Rusia, pricepe că fiul lui și-o va schimba. Intre 1937-1940 Laxness scrie tetralogia* Lumina lumii, Castelul din Sommerland, In casa skaldului *și* Frumusețea cerului, *în care descrie drama artistului pe care societatea burgheză îl silește să-și vîndă talentul. Lupta poporului islandez pentru independență de la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea formează conținutul trilogiei* Clopotul din Islanda *(1943-1946). Romanul* Stațiunea atomică *a apărut în anul 1948.*

Halldor Laxness nu este numai un mare romancier, dar și un activ militant pe tărîm social, un curajos luptător pentru pace, un înzestrat publicist, prezent în presa țărilor scandinave cu articole care dezbat problemele vremurilor pe care le trăim. In semn de recunoaștere a neobositei lui activități în mișcarea

mondială pentru pace, Laxness a fost distins cu Premiul Internațional al Păcii.

Halldor Laxness este un vechi și sincer prieten al Uniunii Sovietice, fiind fără întrerupere președintele Asociației pentru prietenia islandezo-sovietică, din primele zile ale înființării ei. El a vizitat în mai multe rînduri Uniunea Sovietică, făcînd cunoscute compatrioților săi realizările lumii noi, socialiste, în două din cărțile sale: Drumul spre Răsărit *(1933) și* Povestea rusă *(1938).*

Cartea lui Laxness Stațiunea atomică *vorbește despre ultimele zile ale lumii capitaliste, despre primejdia pe care o reprezintă războiul atomic. In Islanda, ca pretutindeni pe acest pămînt, aceleași mari probleme preocupă omenirea: problemele construirii în pace a unei lumi mai bune. Umanitatea este o unică familie răspîndită în mai multe țări. E unul din acele adevăruri cunoscute și simple la care ne fac să medităm numai cărțile adevărate.*

B. ELVIN

Această carte este închinată memoriei lui Erlendur din Unuhusi, mort la 13 februarie 1947.

Lui îi datorez tot ce are cartea mai bun.

H. L.

CAPITOLUL I

BU-BU, DU-DU, BO-BO, DI-DI

— Să servesc supa ? am întrebat eu.

— Du-te cu dumnezeu ! mi-a răspuns bucătăreasa, cam fudulă de ureche, cea mai mare păcătoasă a vremurilor noastre, şi spunînd acestea, agăţă deasupra albiei de rufe o iconiţă lucitoare a mîntuitorului.

Fiica cea mică a stăpînilor casei, micuţa Tourgunur, pe care toţi o strigau Didi, o urmărea pe bucătăreasă pas cu pas, o privea cu ochii plini de evlavie şi cu mîinile împreunate a rugă. Mînca împreună cu ea la bucătărie şi dormea tot cu ea. Fetiţa aruncă asupra mea — noua slujnică — o privire iscoditoare şi, după cum mi s-a părut, plină de dezaprobare.

Mi-am luat inima în dinţi şi am dus în sufragerie castronul cu supă. Familia nu se aşezase încă la masă. Fiica cea mare, care fusese de curînd confirmată, îşi făcu cea dintîi intrarea. Faţa îi era albă ca laptele, în schimb gura şi unghiile erau date cu negru. Îşi îndreptă cu îndemînare buclele părului ei des, de culoare deschisă.

I-am spus „bună seara". Ea se uită la mine cu o privire absentă, se așează la masă și se apucă să răsfoiască o revistă de mode.

Stăpîna casei — o femeie frumoasă, nu prea grasă, dar destul de durdulie — intră cu pași iuți, răspîndind în jur mirosul răcoritor al parfumului. Pe brațe îi jucau brățări, care sunau la fiece mișcare. Firește, nu-mi aruncă nici o privire. Totuși, după ce se așează la masă, mă întrebă:

— Cum mai merge, drăguță, ai învățat să mînuiești peria electrică pentru frecat parchetul?

Apoi, arătînd-o pe fiică-sa, adăugă:

— Asta-i Dudu. Iar cestălalt e Bobo al meu. Mai am și un băiat mare, care studiază filozofia, dar astăzi nu-i acasă, se distrează.

— Cum poate o fată simplă din Nord să țină minte toate numele astea de sălbatici? am auzit deodată în spatele meu.

M-am întors și am văzut un bărbat înalt, zvelt, frumos, cu tîmplele ușor încărunțite și cu un nas vulturesc. Își scoase ochelarii cu ramă de baga și îi șterse. Zîmbi nestingherit, cu un zîmbet oarecum obosit, absent. Așadar, ăsta-i deputatul meu din alting [1], pentru care am votat în sectorul nostru electoral din Nord; în casa lui am să servesc, a doctorului Bui Arlann, marele antreprenor.

Își puse din nou ochelarii, mă examină cu atenție și-mi întinse mîna.

— Foarte drăguț din partea dumitale că ai făcut o cale atît de lungă și ai venit aici, în Sud, să ne ajuți, îmi spuse el.

Inima a început să-mi bată tare, m-au trecut toate

[1] Denumirea parlamentului din Islanda.

năduşelile şi fireşte că n-am mai fost în stare să-i răspund nimic.

El îmi rosti încet numele: Ugla[1]. Apoi continuă tare:

— Pasăre înţeleaptă, pasăre de noapte... Dar ce mai face bătrînul şi scumpul meu Falur din Estridal, cu caii săi şi cu visul lui de totdeauna de a construi o biserică? În sesiunea viitoare nădăjduiesc să stoarcem ceva bani de la alting-ul păgîn, pentru ca vînturile să nu mai fie nevoite să slujească liturghia în valea voastră.

Eram bucuroasă că nu s-a oprit, că vorbeşte mai departe: îmi dădea putinţa să-mi revin din tulburarea care mă cuprinsese. Pentru prima oară, stînd de vorbă cu un bărbat, îmi tremurau atît de ciudat genunchii. I-am spus că vreau să învăţ muzica, pentru ca mai tîrziu să pot cînta la orgă în biserica noastră; propriu-zis, pentru asta venisem aici, în Sud.

N-am observat însă că, în timp ce discutam cu stăpînul, iar fru[2] servea supa, grăsunul de Bobo se uita la mine cu ochii holbaţi. Deodată, pufni tare pe nas şi izbucni în hohote de rîs, umflîndu-şi obrajii. Soră-sa se opri din răsfoitul revistei englezeşti de mode şi rîse şi ea. În uşa deschisă a bucătăriei apăru îngeraşul cel mic şi chicoti, uitînd orice frică de dumnezeu. Ca să-i explice educatoarei sale — bucătăreasa — motivul unei veselii atît de neaşteptate, îngeraşul bîigui:

— Vrea să înveţe să cînte la orgă.

După ce aruncă o privire copiilor, fru zîmbi, însă tatăl clătină sever din cap, dădu din mînă şi mă

[1] Ugla în limba islandeză înseamnă *bufniţă*.
[2] Denumirea prescurtată a cuvîntului *doamnă*.

privi scrutător. Dar nu spuse nimic şi începu să-şi bea supa.

Abia mai tîrziu, după ce m-am deprins s-o văd pe fiica cea mare aşezîndu-se la pian şi cîntînd cu uşurinţă Chopin, ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai simplu din lume, mi-am dat seama cît de caraghios trebuie să fi răsunat într-o casă civilizată, din gura unei fete înalte şi voinice din Nord, declaraţia că vrea să înveţe să cînte la orgă.

— Asta se potriveşte grozav cu voi, cei din Nord. Intotdeauna vorbiţi obraznic cu oamenii, spuse bucătăreasa cînd mă întorsei la bucătărie.

I-am răspuns indignată:

— Şi eu sînt om.

In aceeaşi zi mi s-a adus scrinul şi armoniul pe care le-am cumpărat cu toţi banii economisiţi de mine pînă acum. Odaia mea se afla în pod; mi s-a dat voie să cînt în timpul liber, dar numai atunci cînd nu erau musafiri.

Atribuţiile mele erau următoarele: să deretic în casă, să trimit copiii la şcoală, s-o ajut pe bucătăreasă şi să servesc la masă. Casa mi se părea mai minunată decît însăşi împărăţia cerurilor de pe ilustratele de Crăciun, cu dungă aurie pe margine, pentru care o babă nenorocită, cu nasul strîmb, care visează să nimerească în rai, e gata să sacrifice totul. In casa asta totul se făcea cu electricitate; toată ziua eram nevoită să înfig ştecherele în priză şi să-mi fac de lucru cu tot soiul de maşini. Aici nu se ştia ce-i focul: izvoare fierbinţi, care ţîşneau direct de sub pămînt, încălzeau radiatoarele [1], iar cărbunii înroşiţi din cămin erau de sticlă.

[1] La Reykjavik, capitala Islandei, pentru încălzitul caselor se foloseşte apa izvoarelor fierbinţi (geisere).

Cînd am adus în sufragerie al doilea fel de mîncare, rîsul se potolise; tînăra fată discuta cu tatăl ei şi nimeni nu se mai uită la mine, în afară de micul grăsun. Fru declară că va ieşi pe seară cu soţul ei — nu ştiu ce-a vrut să spună prin asta — şi că bucătăreasa Iona se va duce la o adunare.

— Să ai grijă de toate, să aştepţi pînă se întoarce Bubu şi să-i dai ceva cald de mîncare.

— Bu... iertaţi-mă. Ce înseamnă asta? am întrebat eu.

— Un alt sălbatic, răspunse stăpînul casei. Ai zice că e din Tanganica sau din Kenia, ori dintr-altă ţară, în care locuitorii îşi împodobesc părul cu cozi de şobolani. Altminteri, flăcăul se numeşte Arngrimur.

— Soţul meu nu e îndeajuns de aristocrat. El ar fi preferat să-i zică băiatului Grimsa[1], dar în vremurile noastre trebuie să fii aristocrat, trebuie să ai stil în toate. Iată de ce-i zic Bubu.

— Dumneata eşti din Nord — spuse stăpînul — din neuitatul Estridal, eşti fiica lui Falur, care are de gînd să construiască o biserică. Nu vrei să fii atît de amabilă şi să-i botezi pe copiii mei cu nume noi?

— Prefer să fiu tăiată într-o sută de mii de milioane de bucăţi decît să mă numesc Gunsa[2], declară fiica cea mare.

— O cheamă Gudni — explică tatăl — dar nevastă-mea îi zice Dudu. Uite, aşa s-a întronat la noi Africa Neagră. Toţii copiii se numesc: bu-bu, du-du, bo-bo, di-di — de altceva nici nu vor s-audă.

Stăpîna aruncă soţului o privire severă:

— Întotdeauna ai să vorbeşti aşa cu această fată?

Apoi mi se adresă mie:

— Fii bună, drăguţă, şi strînge farfuriile goale.

---

[1] Diminutivul de la Arngrimur.
[2] Diminutivul de la Gudni.

Nu mă temeam de fel de ea. Nici măcar atunci cînd intram cu bocancii mei grosolani în dormitor, să-i aduc pantofii argintii pe care-i curăţasem. Ea şedea pe jumătate goală, în faţa unei oglinzi mari, avînd în spate altă oglindă.

Îşi vopsea unghiile de la picioare şi fredona. Acum, cînd nu avea aproape nimic pe ea, mi se păru mai grasă, dar nu puhavă.

Am lăsat pantofii jos şi m-am pregătit să ies. Ea încetă să mai fredoneze şi privindu-mă în oglindă, mă întrebă :

— Cîţi ani ai ?

— Douăzeci şi unu.

— Ai absolvit vreo şcoală ?

— Nu.

— Şi pînă acum, n-ai plecat niciodată de-acasă ?

— O singură iarnă mi-am petrecut-o la o şcoală de fete din Nord.

Ea se întoarse şi mă măsură cu privirea.

— La o şcoală de fete ? Şi ce-aţi învăţat acolo ?

— Aproape nimic.

Mă măsură din nou.

— Dumneata ei aerul unei fete instruite. De altfel, fetele cu adevărat instruite nu arată niciodată acest lucru. Nu suport femeile cu aspect de intelectuale. Asta-i comunism. Uită-te la mine: am absolvit universitatea, dar nu s-ar spune. O femeie trebuie să fie feminină. Ia arată-mi părul dumitale, drăguţă.

Mă apropiai, iar ea începu să-mi examineze părul.

Atunci am întrebat-o dacă nu cumva îşi închipuie că am păr fals sau că sînt plină de păduchi.

Plină de propria-i demnitate, fru se ridică în picioare şi mă dădu la o parte :

— Nu uita că serveşti în casa mea.

M-am întors şi am vrut să ies fără un cuvînt, dar se vede că i se făcu milă de mine şi, ca să mă consoleze, îmi spuse :

— Ai părul des, dar are o culoare galben-murdară. N-ar strica să-l speli cu mai multă grijă.

— L-am spălat alaltăieri, înainte de plecare, i-am răspuns eu.

Şi ăsta era purul adevăr.

— Cu urină de vacă ?

— Cu săpun verde.

— Repet, ar fi trebuit să-l speli cu mai multă grijă.

Cînd să ies din odaie, mă chemă din nou şi mă întrebă :

— Ce vederi ai dumneata ?

— Vederi ? Eu ? N-am nici un fel de vederi.

— Foarte bine, drăguţă. Nădăjduiesc că nu eşti dintr-acelea care stau aplecate asupra cărţilor.

— Mi s-a întîmplat şi mie să-mi petrec nopţile asupra cărţilor.

— Să te ferească dumnezeu ! spuse fru şi mă privi cu spaimă. Şi ce citeşti dumneata ?

— Tot ce-mi cade în mînă.

— Tot ce-ţi cade în mînă ?

— La ţară citeşti totul, fără alegere : începi cu vechile noastre saga [1] şi continui cu tot ce se nimereşte.

— Sper, totuşi, că nu citeşti ziarul comunist ?

— La ţară citim doar ziarele care ne vin gratuit.

— Vezi, păzeşte-te, să nu devii comunistă ! spuse fru. Am cunoscut o ţărancă tînără, care citea tot ce-i

[1] Legende populare scandinave.

cădea în mînă. In cele din urmă a ajuns comunistă şi a fost închisă.

— Dar eu vreau să învăţ să cînt la orgă.

— Da, acum îmi dau seama că vii într-adevăr de departe. Du-te, drăguţă!

Nu, nu mă temeam de loc de ea, deşi era rudă cu cîţiva membri ai guvernului, iar eu nu eram decît fiica bătrînului Falur din Estridal, care voia să construiască o biserică pentru domnul dumnezeu, dar îşi ţinea caii tot anul sub cerul liber.

Ea era de porţelan, iar eu de lut.

CAPITOLUL II

CASA ASTA ŞI CASA NOASTRĂ

Bucătăreasa mi-a declarat că a făcut parte din mai multe comunităţi şi că, în sfîrşit, a găsit una care propovăduieşte adevăratul creştinism. Această religie a fost descoperită în Smoland[1] şi suedezii nu şi-au precupeţit banii pentru propovăduirea ei. Apoi, religia asta a străbătut Oceanul Atlantic, iar acum purta, în cinstea unui oraş american, un nume lung, pe care nu l-am putut reţine. Bucătăreasa încerca să mă convingă să merg împreună cu ea la adunare. Mi-a spus că, atîta timp cît nu făcuse parte din această comunitate americano-smolandeză, nu primise niciodată izbăvirea deplină a păcatelor.

— Dar ce păcate ai săvîrşit ? am întrebat-o eu curioasă.

— Am fost o mare păcătoasă. Dar pastorul Domselius mi-a spus că peste vreo doi ani pot să trag nădejde că am să încep să sar.

In religia americano-smolandeză începi să sari atunci cînd devii sfînt. Dar se vede că păcatele o tră-

[1] Regiune în Suedia.

geau atît de tare în jos pe această femeie, şi aşa destul de greoaie, încît îi venea foarte greu să se ridice în aer... Cînd i-am mărturisit că n-am nici un păcat pe conştiinţă, m-a privit cu compătimire şi teamă, şi mi-a promis că o să se roage pentru mine, încredinţîndu-mă că asta o să mă ajute, căci dumnezeul comunităţii americano-smolandeze ţine seama de toate rugăminţile ei şi face tot ce-i cere ea. I s-a interzis s-o ia la adunările serale şi pe mica ei discipolă, dar, înainte de plecare, o scula întotdeauna pe fetiţă din pat şi o punea să stea vreme îndelungată în genunchi, într-o cămăşuţă subţire, cu picăţele, să ţie mîinile împreunate pentru rugăciune şi să mormăie psalmuri plicticoase despre Isus, să-şi mărturisească nenumăratele păcate, implorîndu-l pe mîntuitor să n-o pedepsească. Pînă la urmă, lacrimile începeau să curgă şiroaie pe obrajii bietului copil.

Spre seară, freamătul din casă se potoli. Am rămas singură în această lume nouă, care într-o singură zi prefăcuse viaţa mea de pînă atunci într-o amintire neguroasă, aş spune chiar într-o saga, citită într-o carte străveche.

Două săli, una în continuarea celeilalte, iar a treia perpendiculară pe acestea, erau pline cu o mulţime de lucruri scumpe şi frumoase. Păreau să fi nimerit în casă singure, fără nici un efort din partea posesorilor lor, întocmai ca nişte oi care caută primăvara un loc de păşune. Fiecare scaun din casă costa mai scump decît o vacă pe la noi şi chiar dacă ne-am fi vîndut toate oile, n-am fi putut plăti scaunele care se aflau aici. Sînt încredinţată că pentru covorul din sala cea mare s-ar fi căpătat mai mulţi bani decît pentru toată bătătura noastră, cu toate acareturile ei. Şi noi avem acasă unele lucruri — un divan stricat,

cumpărat de tata pe vremuri, la mezat, şi un tablou care-l înfăţişează pe Grimur — aşa-l numeam noi, copiii, pe bătrînul Hallgrimur Pieturson [1] — rostind o predică şi încercuit de versete din sfînta scriptură. Şi, firește, un armoniu, care din păcate nu putea fi folosit, deoarece în odaia în care se afla nu exista sobă. Caii, care păşteau tot anul fără nici o supraveghere, alcătuiau întreaga noastră avere. De ce oare cel care munceşte nu se alege niciodată cu nimic? Oi fi oare comunistă dacă pun această întrebare, care, după cum se spune, e cea mai înspăimîntătoare, cea mai primejdioasă dintre toate întrebările?

Atingeam cu degetele clapele pianului. Cîtă frumuseţe în sunetele lui, care se contopeau atît de armonios! Dacă pe lumea asta există vreun păcat, e să nu ştii să cînţi. Şi eu care îi spusesem bucătăresei că n-am păcate! Şi asta încă nu-i totul. Din vestibul, intri de-a dreptul în cabinetul stăpînului. Peste tot — din tavan pînă-n podea — numai cărţi. Dar pe oricare aş deschide-o, nu pricep nimic. Dacă pe lumea asta există o crimă, e să fii incult.

UN CADAVRU IN NOAPTE

În cele din urmă, am urcat în odăiţa mea, am cîntat la armoniu două-trei melodii cunoscute încă de acasă şi una pe care o cîntă de obicei cei care nu ştiu să cînte. Mi s-a făcut ruşine de incultura mea şi am luat o carte instructivă şi plicticoasă, apărută în editura *„Maul og menning“* [2]. Citind-o, cu siguranţă că devii om cult.

[1] Hallgrimur Pieturson (1614—1674), autorul unor psalmi foarte populari în Islanda.
[2] „Limba şi cultura“.

Astfel se scurse seara. Unul cîte unul, se înapoiară cu toţii acasă. Inîi, veni bucătăreasa de la instituţia americano-smolandeză pentru izbăvirea păcatelor, apoi, pe rînd, se întoarseră copiii şi, în cele din urmă, stăpînii. Incetul cu încetul, casa se cufundă în linişte şi numai cel pe care-l aşteptam eu cu cina fierbinte nu venea. Era ora trei noaptea. Rătăceam prin casă ca să nu adorm; în cele din urmă, m-am prăbuşit într-un fotoliu adînc. La ora patru se auzi soneria. Am alergat tot frecîndu-mă la ochi şi am deschis uşa de la intrare. In prag stăteau doi poliţişti, care purtau un trup lipsit parcă de viaţă. Imi spuseră pe un ton oficial „bună seara", mă întrebară dacă locuiesc în această casă şi dacă ar putea să lase în vestibul un mic cadavru.

— Depinde al cui e cadavrul, le-am răspuns eu.

Imi spuseră că asta se va vedea mai tîrziu; aruncară cadavrul pe duşumea, salutară cu mîna la chipiu, rostiră „noapte bună" pe acelaşi ton oficial pe care rostiseră cu cîteva clipe înainte „bună seara", se urcară în maşină şi plecară. Am închis uşa.

Iar bărbatul, dacă acesta putea fi denumit astfel, zăcea pe podea. Nu atinsese încă vîrsta la care tinerii încep să se radă. Avea capul tatălui său şi un păr deschis, buclat, ca al unui copil. Paltonul şi ghetele noi îi erau pline de noroi, obrazul mînjit de parcă ar fi dormit într-o băltoacă sau s-ar fi tăvălit în mocirlă. Ce să fac? M-am aplecat asupra lui: respira. In afara mirosului de vărsătură, duhnea a tutun şi a rachiu. Din fericire, mai văzusem bărbaţi răpuşi de „moartea neagră" [1] la serbările populare din sat şi ştiam ce trebuie făcut în asemenea cazuri. M-am gîndit să-l tîrăsc în odaia lui, ca să nu-i tre-

[1] Astfel e denumită în Islanda o varietate de rachiu.

zesc pe părinții eleganți și culți, proprietarii acestei minunate case, care întrecea în frumusețe și împărăția cerurilor. L-am scuturat ușor, dar el nu scoase decît un horcăit și întredeschise pleoapele în așa fel, încît i se zărea numai albul ochilor. Am înmuiat un burete în apă rece și i-am șters fața. Arăta ca un copil bun și nevinovat; nu părea să aibă decît șaisprezece ani, cel mult șaptesprezece. Zăcea întins, cu mîinile date în lături ca un mort și abia mai respira. Cînd am încercat să-l ridic, capul i-a căzut înapoi, fără viață. In cele din urmă, l-am luat în brațe, l-am dus în camera lui și l-am culcat în pat. I-am scos paltonul și ghetele, i-am descheiat nasturii, dar nu m-am încumetat să-l dezbrac cu totul pe acest tînăr de șaptesprezece ani, deși zăcea ca un mort. Fratele lui mai mic dormea în alt pat și nici nu s-a trezit.

M-am dus și eu la culcare.

CAPITOLUL III

O CASUŢA IN SPATELE UNOR CASE

In plin centrul oraşului, în spatele unor case mari, sta pitită o căsuţă. Din stradă n-o puteai vedea şi nimeni nu-i bănuia existenţa. Cineva venit din altă parte, ar fi susţinut şi ar fi putut chiar să jure că acolo nu se află nici un fel de casă. Dar casa exista totuşi — o căsuţă mică, de lemn, cu acoperişul de ţiglă în pantă, cu un singur cat, gata să se prăbuşească de veche ce era ; o rămăşiţă a fostului Reykjavig [1]. Curtea era năpădită de anghelică, iarba lupului, turtă şi de grămezi de gunoi de tot soiul. Puteai doar să ghiceşti că printre buruienile înalte, verzi şi luxuriante, deşi era toamnă tîrzie, se ascunde un gard vechi şi putred. Pierdusem orice nădejde de-a găsi această casă, dar în cele din urmă am reuşit s-o descopăr.

La început n-am observat nici un semn de viaţă, dar uitîndu-mă mai atent, am văzut o dîră de lumină care se strecura prin fereastră. Tot căutînd uşa de la intrare, am descoperit-o în sfîrşit cu totul în altă

[1] Vechea denumire a oraşului Reykjavik.

parte, în faţa zidului de piatră al unei case mari. Se pare că de mult, pe vremea cînd căsuţa abia fusese construită, pe aici trecea strada ; acum însă, ea se afla în fundul curţii.

Am deschis uşa şi am pătruns într-un coridor întunecat. Prin crăpătura uşii răzbea o rază slabă de lumină. Am bătut. Peste o clipă, uşa s-a deschis larg şi în prag a apărut un om slab, a cărui vîrstă o puteai bănui numai după părul care începea să încărunţească.

Mi s-a părut că a înţeles totul, de îndată ce m-a privit pe sub sprîncenele stufoase, cu ochii lui limpezi, buni şi ironici în acelaşi timp.

Mi-am scos mănuşile şi i-am întins mîna.

— Vă rog, intraţi ! mă pofti el.

— Aici e ? am întrebat eu.

— Da, aici, zîmbi el şi mi se păru că rîde de mine sau mai curînd de sine însuşi, deşi atitudinea lui era la fel de amabilă.

Am zăbovit puţin, apoi am repetat cuvintele anunţului din ziar :

— „Lecţii de orgă cu începătorii, după ora zece seara".

— Lecţii de orgă — repetă el, examinîndu-mă şi continuînd să zîmbească — orga vieţii.

In sobă ardeau cărbuni, nu exista calorifer ca în alte case. Odaia era împodobită cu plante decorative, dintre care unele erau în floare. Intreg mobilierul era alcătuit dintr-o canapea cu trei picioare, cu îmbrăcămintea ruptă, şi un armoniu vîrît într-un colţ. O uşă ce dădea în altă cameră era întredeschisă şi de acolo venea un miros de parfum ieftin ; uşa dinspre bucătărie era larg deschisă — acolo se zărea o masă, cîteva scaune fără spetează şi mai multe taburete.

Pe maşina de gătit fierbea un ceainic. Aerul din cameră era greu, încărcat de mireasma florilor şi de izul fumului sobei. Pe un perete atîrna o fotografie în culori, înfăţişînd o făptură, care ar fi putut să treacă drept o fată cu capul despicat pînă la umeri. Cheală cu desăvîrşire, cu ochii închişi, cu un profil ciudat, ea se dezmierda singură ; avea unsprezece degete. Am rămas cu ochii pironiţi la tablou.

— Dumneata eşti de la ţară ? mă întrebă gazda.

— Da.

— Şi de ce vrei să înveţi să cînţi la orgă ?

La început, i-am răspuns că mi-a plăcut întotdeauna să ascult muzică la radio, dar după ce m-am gîndit puţin, mi-am zis că un asemenea răspuns ar fi putut să-i pară prea banal şi am adăugat :

— Am de gînd să cînt la biserica noastră din Nord, după ce va fi construită.

— Dă-mi voie să-ţi văd mîna. Ai mîini frumoase, destul de mari pentru orgă, spuse dînsul.

El avea mîini înguste, cu degete lungi, moi şi parcă lipsite de viaţă, a căror atingere nu te înfioară. Nu m-am înroşit în timp ce-mi pipăia falangele degetelor şi nici n-am găsit că-i neplăcut.

— Şi ce fel de religie o să se propovăduiască la biserica voastră din Nord ?

— Cred că vreuna obişnuită. Poate vechea noastră religie luterană.

— Nimic nu mi se pare mai neobişnuit decît o fată adeptă a luteranismului, îmi spuse el. Pînă în prezent n-am întîlnit aşa ceva. Te rog, ia loc.

M-am aşezat.

— Luther... — am început eu, poticnindu-mă — n-a fost oare...

— Nu știu, răspunse el. Am întîlnit un singur om care l-a citit pe Luther: era psiholog și a scris o lucrare științifică despre pornografie. Doar Luther trece drept unul din cei mai obsceni scriitori ai literaturii universale. Cu cîțiva ani în urmă, cînd s-a tradus opera lui despre bietul papa, n-a putut fi publicată nicăieri din motive de decență. Pot să-ți ofer o cafea?

I-am mulțumit și, bineînțeles, am refuzat.

— Poate că nici n-am să cînt pentru acest Luther, dacă spuneți că e atît de indecent, ci pentru mine însămi. Dar tabloul ăsta ... — am întrebat eu, deoarece nu-mi puteam lua ochii de la el — ce înfățișează?

— Nu-i așa că e minunat?

— Cred că așa ceva aș putea face și eu... Iertați-mă, dar ăsta-i un om?

Îmi răspunse:

— Unii spun că e Skarphedin [1], după ce a fost despicat pînă la umeri de toporul lui Rimughigur. Alții susțin că înfățișează nașterea Cleopatrei.

I-am spus că mă îndoiesc c-ar putea să fie Skarphedin, deoarece acesta a fost ars o dată cu toporul cu care a fost spintecat, după cum se știe din saga despre Nial, iar în tablou nu e înfățișat nici un topor. Dar care Cleopatră e asta? Nu cumva regina aceea cu care s-a însurat Iuliu Cezar înainte de a fi ucis?

— Nu, asta-i o altă Cleopatră — zîmbi organistul — aceea pe care a vizitat-o Napoleon după Waterloo. Cînd și-a dat seama că lupta e pierdută, a

[1] Erou islandez (955—1014), vestit prin curajul și elocvența sa, fiul lui Nial, căruia îi este închinată o cunoscută saga islandeză — saga despre Nial.

tras o înjurătură, şi-a pus mănuşi albe şi s-a dus într-o anumită casă, la femei.

Prin uşa întredeschisă care răspundea în a doua cameră se auzi o voce de femeie:

— Să nu credeţi nimic din ceea ce spune.

Şi din odaie apăru o femeie înaltă şi frumoasă, violent fardată, cu pupilele mărite de beladonă, cu ciorapi de nylon, pantofi roşii şi cu o pălărie cu boruri atît de mari, încît fu nevoită să facă adevărate manevre în uşă ca să poată trece. La plecare îl sărută pe organist pe ureche şi ieşind, mi se adresă, vrînd parcă să lămurească de ce nu se poate da crezare la nimic din ceea ce spune el:

— El e deasupra lui dumnezeu şi a oamenilor... Ei, acum plec la americani.

Organistul luă o cîrpă mică, îşi şterse zîmbind pata roşie de pe ureche şi spuse:

— Asta-i ea.

La început am luat-o drept nevastă-sa sau, în orice caz, amantă, dar cînd mi-a spus „asta-i ea", n-am mai înţeles nimic. Doar cu cîteva clipe înainte îmi vorbise despre femeia pe care a vizitat-o Napoleon cînd şi-a dat seama că bătălia de la Waterloo e pierdută.

În timp ce mă gîndeam la toate astea, în pragul aceleiaşi uşi apăru o altă femeie, foarte bătrînă, fără un dinte în gură, şchioapă, îmbrăcată cu o cămaşă de noapte de barchet. Părul ei cărunt era împletit în două codiţe. Aducea pe o farfurie pictată cu trandafiri o cojiţă de brînză şi o linguriţă. Îmi puse pe genunchi farfuria, mă numi prietenă, mă rugă să mă simt ca la mine acasă şi se interesă cum e timpul afară.

Cînd bătrînica văzu că nu știu ce să fac cu cojița de brînză și cu linguriţa, mă bătu compătimitor cu dosul palmei pe obraji, mă privi cu lacrimi în ochi și rosti :

— Doamne, miluieşte-o pe ea, sărăcuţa !

Repetă de cîteva ori aceste cuvinte de îndurare.

Organistul se apropie de ea, o sărută cu multă duioşie și o conduse la ea în odaie. Apoi, scăpîndu-mă de farfurie, de cojița de brînză și de linguriţă, îmi spuse :

— Sînt fiul ei.

CEI DOI ZEI

Aşternu pe masa din bucătărie o faţă de masă, orîndui cîteva ceşti și farfurioare, aproape toate desperecheate, aduse vreo două chifle uscate, tăiate în felioare mici, cîţiva pesmeţi fărîmaţi și zahăr. După miros, mi-am dat seama că nu se zgîrcise la cafea și că o preparase foarte concentrată. Numai frişca lipsea de pe masă. Imi oferi o ceaşcă pe o farfurioară — singurele din aceeaşi garnitură. L-am întrebat dacă aşteaptă cumva musafiri, căci masa era pregătită pentru cîteva persoane. Imi răspunse că nu aşteaptă pe nimeni în afară de doi zei, care-i făgăduiseră să treacă pe la miezul nopţii. N-am priceput nimic, dar am tăcut. Am început să bem cafeaua. Ca o ţărancă ospitalieră, mă trată cu chiflele acelea nenorocite și rîse cînd mă văzu gustînd — numai ca să-i fac plăcere — o bucăţică. ,

Am simţit o puternică dorinţă să-l cunosc mai bine pe acest om, să stau de vorbă cu el, să-l întreb despre multe lucruri din lumea asta și despre

alte lumi, dar în special despre el: cine e și de ce e așa cum e? Dar nu știam cum să încep. El vorbi din nou:

— Ziua n-am de loc timp, dar seara tîrziu sau dis-de-dimineață voi fi întotdeauna bucuros să te primesc.

— Pot să vă întreb cu ce vă ocupați ziua?

— Visez.

— Toată ziua?

— Mă scol tîrziu. Vrei să asculți gramofonul?

Se duse în odaia vecină și se apucă să învîrtească gramofonul; acul scîrțîi și răsunară niște sunete ciudate. La început, m-am gîndit că gramofonul e stricat, pentru că nu se auzea decît un huruit, zgomot, țipete și vaiete, dar cînd organistul intră cu un aer triumfător, de parcă el însuși ar fi scris această muzică, mi-am dat seama că așa trebuia să fie. Mă trecură nădușelile. De după perete se auzeau niște sunete sfîșietoare și deodată am înțeles de ce începe cîinele să urle cînd se cîntă la muzicuță. Probabil c-aș fi urlat și eu sau, în orice caz, aș fi făcut o strîmbătură, dacă organistul n-ar fi stat, plin de evlavie, de partea cealaltă a mesei.

— Ei? mă întrebă el după ce opri gramofonul.

— Nu știu ce să spun.

— Nu ți se pare c-ai fi putut să compui și dumneata o muzică asemănătoare?

N-am negat:

— Da, dacă aș fi avut cîteva cutii de conserve, vreo două capace de cratiță și o pisică.

El zîmbi.

— Măreția adevăratei arte constă tocmai în faptul că, pînă și cel care nu știe nimic, e încredințat că

ar putea s-o creeze tot atît de bine, dacă, firește, e destul de prost.

— Muzica asta e într-adevăr frumoasă ? l-am întrebat. Sau poate am eu un suflet atît de grosolan, încît...

— Ai ascultat dansul celor ce se închină la foc. În el se oglindește epoca noastră, viața noastră, frumusețea vremurilor noastre, spuse organistul.

În momentul acela ușa de la intrare se deschise și se arătă o procesiune solemnă : un cărucior de copil împins de un tînăr — zeul numărul unu.

Spiritul acesta întrupat — înalt, zvelt și, într-o oarecare măsură, frumos — purta un costum dintr-o stofă pepit și o cravată legată cu multă grijă, ceea ce nu reușesc nici în ruptul capului să învețe locuitorii de la țară. Era în capul gol și părul lui ondulat, despărțit la mijloc de o cărare, lucea, mirosind a briantină. Mă salută, se uită la mine cu ochi dogoritori și, dezvelindu-și dinții minunați într-un surîs sinistru, îmi zîmbi așa cum zîmbești unui om pe care intenționezi să-l ucizi. Lăsînd căruciorul în mijlocul odăii și punînd printre flori un obiect plat, lung și triunghiular, înfășurat în hîrtie și legat cu o sforicică, se apropie de mine — mi se păru că miroase a pește — îmi întinse o mînă umedă și mormăi un nume care semăna cu „Isus Cristos". Dar poate că spusese „Iens Kristinson". I-am întins mîna ridicîndu-mă în picioare, cum se obișnuiește la țară. Apoi mi-am coborît privirile spre cărucior, în care dormeau doi gemeni drăgălași.

— Ăsta-i zeul Briantină, îl prezentă organistul.

— Dumnezeule, de ce umblați așa de tîrziu cu acești copilași drăguți ? m-am mirat eu. Unde-i mama lor ?

— E la Keflavik[1], răspunse zeul. Americanii dau acolo un bal.

— Copiii suportă totul, rosti organistul. Unii socotesc că e rău cînd copiii îşi pierd mama, dar asta, firește, e o greşită înţelegere. Nu păţesc nimic nici dacă îşi pierd tatăl. Iată cafeaua. Dă-mi voie, dar unde-i scaldul[2] atomic?

— E în Cadillac[3], spuse zeul.

— Dar unde-i „Două sute de mii de cleşti"[4], întrebă organistul.

— La „F.P.F." — răspunse zeul — New York, 34 Street 1250.

— Nici un fel de descoperiri metafizice, nici un fel de vedenii mistice, nici un fel de revelaţii teologice? se interesă organistul.

— Nici un drac! mormăi zeul. Numai Ole Figur, mucosul ăla nenorocit, susţine că a reuşit să intre în legătură cu „Favoritul poporului"[5]. Dar cine e fata asta, cum o cheamă?

— Tu eşti zeu şi nu trebuie să întrebi de oameni, nu se cade, răspunse organistul. Îl priveşte personal pe fiecare cine e. Dar mai cu seamă cum îl cheamă. In vremurile de demult, un zeu nu s-ar fi încumetat niciodată să pună asemenea întrebări.

— Ce-i cu Cleopatra, s-a făcut bine? întrebă zeul.

---

[1] Port în Islanda, unde e situată o bază aeriană de război americană.

[2] Vechi bard scandinav.

[3] Marcă de automobil.

[4] Porecla unuia din marii oameni de afaceri islandezi, care în timpul războiului a cumpărat în S.U.A. o grămadă de mărfuri de care islandezii nu aveau nevoie şi a căror cantitate depăşea cu mult numărul populaţiei din Islanda (150.000 de locuitori). Printre alte mărfuri, a cumpărat şi două sute de mii de cleşti de tăiat sîrmă.

[5] Astfel e denumit în Islanda Ionas Hallgrimson (1808—1845), marele poet romantic islandez.

— Ce înseamnă „s-a făcut bine“ ?

— Am vizitat-o la spital. Arată din cale-afară de rău.

— Nu înţeleg despre ce vorbeşti.

— E grav bolnavă, lămuri zeul.

— Niciodată nu poţi fi grav bolnav, observă organistul.

— Plîngea, insistă zeul.

— Suferinţa şi desfătarea sînt atît de apropiate între ele, încît e greu să le deosebeşti, spuse organistul. După mine, nu există desfătare mai mare decît să fii bolnav, grav bolnav.

In uşă se auzi o voce fanatic de evlavioasă :

— De m-aş îmbolnăvi şi eu o dată de cancer !

In odaie păşi un tînăr cu faţa gălbuie ca fildeşul, cu un puf ulet abia mijit pe obraji. Părea portretul unui geniu tînăr şi străin, un fel de amestec între Schiller, Schubert şi lord Byron, aşa cum sînt înfăţişaţi pe ilustratele care atîrnă deasupra armoniului în casele ţărăneşti. Purta o cravată de un roşu aprins şi avea ghetele murdare. Măsură odaia cu o privire încordată, de somnambul ; părea că fiecare obiect, fie însufleţit, fie neînsufleţit, îl irită. Apoi, îmi întinse o mînă lungă şi atît de moale, încît mi se păru că am atins o răcitură de peşte. Spuse :

— Sînt Beniamin [1].

M-am uitat la el.

— N-am ce face, îmi spuse el. Eu sînt fratele mai mic ; înspăimîntătoarea ramură a arborelui genealogic e poporul meu, pustiul e ţara mea.

— Ei au citit sfînta scriptură — îmi explică organistul — şi sfîntul duh a pogorît asupra lor. Au dobîndit dumnezeirea fără mijlocirea papei, ci după

[1] Personaj biblic, fratele lui Iosif cel Minunat.

metoda prietenului nostru Luther. Bea o ceaşcă de cafea, scaldule atomic.

— Unde-i Cleopatra ? se interesă Beniamin.

— Lasă asta, răspunse organistul. Pune-ţi zahăr în cafea.

— O admir, declară scaldul atomic.

— Şi eu trebuie s-o văd, se amestecă zeul Briantină.

— Credeţi că o să-şi bată capul cu doi zei ? întrebă organistul. Ea are nevoie de cei treizeci de bărbaţi ai ei.

De data aceasta nu m-am mai putut stăpîni şi am spus :

— Nu sînt virtutea întruchipată, dar despre o femeie atît de depravată n-am mai auzit vorbindu-se şi mă îndoiesc că ar putea să existe.

— Femei depravate nu există, observă organistul. E numai o prejudecată. Există femei care se culcă de treizeci de ori cu un bărbat şi femei care se culcă cîte o singură dată cu treizeci de bărbaţi.

— Şi femei care nu se culcă cu nici un bărbat, am adăugat eu, gîndindu-mă la mine.

Simţeam că mă înăbuş, vedeam totul ca prin ceaţă şi mă înroşii pînă la urechi. Desigur că aveam un aer tare prostesc.

— Fericitul Augustin spune că atracţia sexuală nu depinde de voinţă, continuă organistul. Sfîntul Benedict se salva tăvălindu-se gol prin urzici. Nu există nici un fel de perversiuni sexuale, cu excepţia celibatului.

— Pot să vă conduc acasă ? îmi propuse zeul Briantină.

— De ce ? l-am întrebat eu.

— Noaptea umblă americani pe străzi.

— Ei şi ?

— Au arme.

— Nu mă tem de arme.

— Or să te violeze.

— Şi dumneata ai să te iei la bătaie cu ei pentru mine ?

— Da, zîmbi Briantină sarcastic.

— Dar gemenii ?

— Beniamin îi duce cu Cadillac-ul acasă. Dacă vrei, îl iau la bătaie pe Beniamin şi-i iau Cadillac-ul. Am acelaşi drept ca şi el de a fura o maşină.

— Mă duc s-o caut pe Cleopatra, spuse scaldul atomic Beniamin.

— Dar mai întîi cîntaţi-ne ceva, propuse organistul. N-aveţi de ce să vă grăbiţi.

Zeul Briantină se ridică, luă obiectul plat şi triunghiular pe care-l pusese printre flori, scoase sfoara şi desfăcu hîrtia. Era batog uscat. Întinse cu dibăcie de-a lungul peştelui două sfori în chip de coarde şi începu să cînte. Zeul lovea îndemînatic cu mîna dreaptă peste sfori, ca peste nişte coarde şi scotea sunete asemănătoare cu ale unei havaiane. Fredona încet o melodie şi, lovind coardele, se trăgea în acelaşi timp de nas, astupîndu-şi nările cu degetele, ceea ce făcea ca sunetele să pară produse de o chitară. Scaldul atomic se postă în mijlocul camerei şi luă o poză care-l făcea să pară cel mai mare om din lume. Nici prin cap nu-mi trecuse că poate să cînte, de aceea am rămas din cale-afară de mirată cînd deschise gura. Avea o voce înaltă şi în acelaşi timp joasă, era un artist care ştia să atingă coardele cele mai sensibile şi să imite cu multă măiestrie hohotele de plîns ale cîntăreţilor italieni. Se întoarse spre mine şi începu să cînte :

„Eşti un vis, o reverie, dar ţi-i trupul cam grăsun,
Plină de virtuţi, fireşte, însă, vezi, un pic molîie,
Simbol de neprihănire dintr-un solitar cătun:
Asta e-o meteahnă gravă şi e vina ta dintîie.
Totuşi, nu te blestem, jur că
Inima-mi te iartă, bună;
Cîntecu-mi la tine urcă
Prin atom, prin sori, prin lună."

După ce sfîrşi de cîntat, îşi vîrî în buzunar mîna care i se lipi parcă de căptuşeală. Āi fi zis că avea acolo nişte ouă care se spărseseră... Ce să fie? Vreo scamatorie? Nu înţelegeam nimic, cînd, deodată, l-am văzut scoţînd din buzunar bani — un pachet după altul; erau hîrtii de cîte zece, cincizeci şi o sută de krone. Cuprins parcă de un acces de turbare, începu să rupă banii, să-i mototolească, să-i arunce pe duşumea şi să-i calce în picioare, aşa cum calci un şarpe. Apoi se linişti dintr-o dată, se aşeză şi-şi aprinse o ţigară.

Zeul Briantină îşi cîntase melodia pînă la capăt. Organistul zîmbi cu blîndeţe, luă peria, mătură duşumeaua şi aruncă gunoiul în foc. Mulţumi pentru cîntec şi mai oferi cafea. Gemenii se treziră şi începură să plîngă.

O PLIMBARE TEOLOGICA NOCTURNĂ

Scaldul atomic plecă cu Cadillac-ul — o maşină minunată, cum nu mi-a fost dat să văd pînă atunci. Pe stradă rămăsese zeul Briantină cu cei doi gemeni care plîngeau şi eu.

— Am să te conduc, spuse el.

— Poate c-ar fi mai bine să te ajut să-i potoleşti pe gemeni, i-am propus eu.

— Se potolesc ei şi singuri.

— Iartă-mă, te rog — l-am întrebat — dar ăştia nu sînt copiii dumitale ?

— Sînt ai nevestei mele.

— Totuşi, nu e bine cînd plîng copiii.

Era noaptea tîrziu. Cernea o ploaie măruntă şi rece. Pe stradă rătăceau beţivii. Am făcut tot ce-am putut ca să-i potolesc pe micuţi. În cele din urmă au adormit. Am vrut să-mi iau rămas bun de la zeu, dar se întîmplă să avem de parcurs acelaşi drum.

Cîtva timp merserăm în tăcere. Apoi, nemaiputînd să rezist, am întrebat :

— Banii ăia erau adevăraţi sau falşi ?

— Bani adevăraţi nu există, răspunse zeul. Toţi banii sînt falşi. Nouă, zeilor, puţin ne pasă de bani.

— Dar scaldul atomic se vede că-i om bogat, dacă umblă într-o maşină atît de luxoasă.

— Oricine ştie să fure e bogat. Săraci sînt numai cei care nu ştiu să fure. Trebuie să ştii să furi !

— Tare sînt curioasă : de la cine o fi furat poetul ăsta mic o maşină atît de mare ?

— De la şeful nostru, firește. N-ai auzit niciodată de „F.P.F.“, n-ai auzit de „Două sute de mii de cleşti“ ? Locuieşte la New York şi emite acţiunile false ale societăţii *Snorri-Edda* [1]. A scris un articol despre lumea cealaltă şi a construit o biserică.

— Iertaţi-mă, dar nu pricep totul atît de repede, sînt de la ţară.

— Dar aici nu e nimic greu de priceput. „F.P.F.“ înseamnă „Federaţia păstrăvilor fosforescenţi“ din New York. Iar noi, în Islanda, numim asta „Fabrica facturilor false“. De pildă, un nasture costă în Ame-

[1] *Snorri-Edda* — denumire dată în cinstea celui mai mare monument al literaturii islandeze *Edda cea Mică*, tratat în proză despre mitologie, artă poetică şi metrică, scris de vestitul om de ştiinţă islandez Snorri Sturluson (1178—1241).

rica jumătate eră [1], dar la New York există societatea pe acțiuni „F.P.F.", care-l vinde în Islanda cu două krone și scrie în factură : un nasture — două krone. Deci, un cîștig de patruzeci de mii la sută. Intr-o lună ești milionar. Asta pricepi, nu ?

Deodată, ne strigă cineva : în urma noastră alerga un om cu capul descoperit. Era organistul.

— Iertați-mă, spuse el cu respirația întretăiată de fugă. Am uitat un amănunt : nu poate careva dintre voi să-mi împrumute o kronă ?

Zeul nu mai găsi un ban în buzunarele sale. Eu însă aveam o kronă și i-am dat-o. Imi mulțumi, își ceru scuze, și-mi spuse că mi-o va restitui la prima întîlnire.

— Mîine dimineață trebuie să cumpăr pentru dejun cincizeci de grame de pesmeți, explică el. Apoi ne ură noapte bună și plecă.

Cîtva timp merserăm tăcuți, împingînd căruciorul ; trecuse de miezul nopții. Incercam să-mi reconstitui impresiile acelei seri. Tovarășul meu de drum întrebă :

— Nu ți se pare că sînt mai aparte decît ceilalți bărbați ?

Era într-adevăr foarte frumos și, cu ochii aceia pătrunzători și zîmbetul umed de ucigaș, putea cred să farmece pe oricare fată. Eu, însă, rămîneam nepăsătoare față de calitățile lui și aproape că nici nu ascultam ce spune.

— Din fericire, nu există doi oameni care să semene între ei, am spus eu.

— Cum, nu simți că din mine emană electricitate ? se miră el.

— Nu e suficient că o simți dumneata ?

---

[1] Monedă măruntă islandeză (1 eră = 0,01 kronă).

— Știu că nu semăn cu alții. Însușirea asta o am din copilărie. Încă de pe-atunci mi se părea că în mine sălășluiește ceva divin. Priveam lumea ca de la o înălțime de multe mii de metri. Chiar atunci cînd eram bătut, aveam impresia că nu eu sînt acela care primește loviturile. Simțeam că pot lua sub braț și duce în altă parte întregul Reykjavik.

— Cred că e foarte ciudat să poți gîndi astfel, am spus eu. Mi-e greu să înțeleg, n-am avut niciodată asemenea idei.

— Pentru mine, asta-i cum nu se poate mai firesc. Iar tot ceea ce spun alții, nu mă privește. Sînt mai presus de toți, mai presus de toate. Nu pot să nu zîmbesc cînd mă uit la oameni.

— Nu mai spune!

— Simt că dumnezeu și cu mine sîntem una și aceeași persoană. Simt că eu, cu Isus, cu Mahomed și cu Bu... cum îi zice, Budha, sîntem un tot.

— Dar cum de-ai început să crezi asta? Așa, dintr-o dată?

— E ceva înnăscut în mine. La început credeam că așa se petrec lucrurile cu toți, că toți oamenii sînt nebuni. Am început să-i descos pe ceilalți băieți. Dar ei nu mă înțelegeau. Și iată că a venit o zi, cînd mi-am dat seama că asta mi se întîmplă numai mie și lui Beniamin. Numai noi doi sîntem așa.

— Dar ce anume se petrece cu voi?

— Am un suflet nemuritor, de zeu. E ca atunci cînd simți că tu și dumnezeu ești una. Și atunci mergi și furi, poate chiar și omori. Dar nu te privesc toate astea. Ești numai suflet. Ești o parte din dumnezeu. Mănînci bătaie dar ți-e egal, mai cu seamă dacă e o bătaie zdravănă. Chiar cînd te ucid în bătăi, cînd polițistul te asurzește cu lovituri în cap

şi-ţi pune apoi cătuşele, eşti împăcat, deoarece n-ai trup. A doua zi dimineaţa te înfăţişezi la judecată, dar sufletul îşi găseşte pacea în dumnezeu. Stai închis după gratii, dar habar n-ai de nimic, nu înţelegi nimic în afara lui Isus, Mohamed şi... ăla... al treilea, cum îi zice? Nu auzi decît o voce care-ţi şopteşte într-una: tu eşti eu, eu sînt tu! Sînt fericit chiar dacă nu sînt bătut. Şi cerul şi pămîntul sînt deschise în faţa mea, nimic nu poate să-mi facă vreun rău, înţeleg totul, stăpînesc totul şi pot totul.

— Cred — i-am spus eu — că dacă dumneata eşti într-adevăr aşa cum povesteşti, ar trebui să dai un semn. — Dar pentru că n-a înţeles ce-am vrut să spun prin cuvîntul „semn", i-am explicat: — Să săvîrşeşti o minune.

Zeul răspunse:

— Nici un om din lume, afară de mine, nu poate cînta la batog uscat. Dacă aş fi vrut, aş fi plecat la Hollywood şi aş fi ajuns milionar.

Nu i-am răspuns nimic. Zeul Briantină mă luă de braţ, mă trase spre el şi mă privi în faţă.

— Nu eşti cîtuşi de puţin mirată? Nu eşti de loc îndrăgostită de mine? Ascultă, hai să intrăm în gangul ăsta, să-ţi mai spun ceva.

Nu ştiu cum de-am putut să fiu atît de proastă, să merg cu el în spatele unei case, pentru că, bineînţeles, cît ai clipi, mă şi lipi de perete, începu să mă sărute şi încercă să mă dezbrace. Şi toate astea lîngă cărucior. La început nu l-am lovit, ci, respingîndu-l, i-am zis:

— N-o să-ţi meargă, prietene, chiar dac-ai fi de trei ori dumnezeu şi mai mult pomădat cu briantină!

Apoi l-am izbit cum trebuie şi i-am mai tras şi cîteva picioare.

— Drace, dar rea mai eşti !... Cum de nu pricepi că pot să te ucid ?

— Asta o pricep. Mi-am dat seama că eşti ucigaş de cum te-am văzut.

— Ia priveşte încoa ! spuse el, scoţînd ceva din buzunar.

N-am putut să văd în întuneric ce era anume, dar mi s-a părut că scosese un revolver.

In casa lîngă care stăteam se deschise o fereastră şi un bărbat se interesă ce dracu facem acolo ; ne spuse că sectorul acela îi aparţine şi, dacă nu ne cărăm, cheamă poliţia. Zeul Briantină îşi vîrî revolverul în buzunar (dacă era într-adevăr un revolver) şi se apucă să împingă căruciorul.

— Am vrut doar să te încerc, spuse el. Crede-mă, bietul tată al acestor copilaşi n-a vrut să-ţi pricinuiască nici un rău. Te conduc pînă acasă.

Deodată îşi aminti de un lucru mărunt :

— Am uitat blestematul ăla de batog uscat. Nevastă-mea o să facă scandal dacă nu-i aduc mîncare pentru mîine.

Şi-o zbughi înapoi. In timp ce alerga după hrana familiei sale, am căutat să dispar.

CAPITOLUL IV

INDEMNURI

Cînd mama mea a împlinit şaizeci de ani, a primit în dar o sută de krone. Abia atunci mi-am dat seama că nu ştie să deosebească banii. Nu-i văzuse niciodată pînă atunci. In schimb, de la vîrsta de doisprezece ani n-a muncit niciodată mai puţin de şaisprezece ore din douăzeci şi patru iarna şi de optsprezece vara, dacă, firește, nu era bolnavă. De aceea, cînd mi-am amintit a doua zi cum în faţa mea atîţia bani au fost rupţi în bucăţi şi aruncaţi în foc, mi-am zis că în ajun am fost beată sau că am văzut totul într-un film.

Fru se trezea la ora unsprezece; atunci trebuia să-i servesc şocolata. Ea sta în patul ei lat şi strălucea toată de fericire, pentru că în lumea asta nu există dreptate; îşi bea băutura ei unsuroasă şi dulce şi citea ziarul conservator. Nu era deci de mirare că socotea această lume minunată şi că voia s-o păstreze. Cînd am vrut să ies, a făcut o mişcare, poruncindu-mi să rămîn. Fără să se grăbească, îşi bău liniştită ceaşca de şocolată şi termină de citit arti-

colul. Apoi se dădu jos din pat, își puse chimonoul, se așeză în fața oglinzii cu spatele la mine și-și începu toaleta.

— Dumneata ești o tînără fată de la țară, declară ea.

Nu era nimic de răspuns.

— Firește, nu e treaba mea cum își petrec nopțile slujnicele mele. Dar, din grijă pentru familie, cred că mă înțelegi...

— Din grijă pentru familie ?

— Da, din grijă pentru familie. Odată, o fată mi-a adus în casă păduchi.

Apoi se răsuci pe scaun, mă măsură cu privirea din cap pînă-n picioare și-mi explică zîmbind :

— Sînt cavaleri și cavaleri.

— Da ?

— Chiar foarte diferiți, confirmă ea și începu să mă cerceteze zîmbind.

— Pe viitor am să știu, i-am răspuns eu.

— Da, n-ar strica s-o știi. — Și începu să se privească din nou în oglindă. — Atît eu cît și soțul meu nu spuneam nimic cînd slujnica noastră aducea anul trecut americani în casă. Ei sînt supuși unui examen medical special. Socoteam că e mai bine așa, decît dacă s-ar fi culcat cu cineva, afară din casă, să zicem cu vreun marinar păduchios.

De ce-o fi zis oare „atît eu cît și soțul meu" ? Nu cumva stăteau amîndoi noaptea în pat cu ceasul în mînă, așteptînd să se înapoieze slujnica ? Sau a vrut numai să-mi atragă atenția asupra deosebirii care există între femeile care se culcă, fiind măritate, în patul lor conjugal și o fată de moravuri ușoare ? Fru avea unghii lungi și roșii ; văzîndu-le, m-am gîndit că-și zgîrie probabil bărbatul. La început am

vrut să-i istorisesc, fără înconjur, unde mi-am petrecut seara de ieri. După aceea însă m-am gîndit că nu sînt cu nimic obligată să-i dau socoteală.

— Nădăjduim totuşi că n-ai să nimereşti după gratii, îmi spuse ea.

— După gratii? Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi.

— Cu atît mai rău pentru dumneata. Fetele de la ţară, care nu citesc ziarele serioase şi nu înţeleg ce se petrece în societate, nimeresc cît ai clipi după gratii.

— Interesant.

— Blestemăţiile comuniştilor nu pot fi descrise în cuvinte, declară ea.

— Poate că o să-mi treacă şi mie prin minte să mă ţin de blestemăţii, dacă o să-mi vorbiţi aşa, în doi peri.

— Nici o fată din ţara asta n-a fost ameninţată de primejdii mai mari ca cele care m-au pîndit pe mine, rosti ea pe-un ton solemn. Tatăl meu era proprietarul unor numeroase întreprinderi comerciale engros şi en-detail, cinematografe, tipografii, ziare, fabrici de ulei şi făină de oase. Nu-mi lipsea nimic şi puteam face tot ce poftesc. Puteam pleca la Paris oricînd aveam chef şi puteam face tot felul de blestemăţii. Puteam chiar să ajung comunistă şi să lupt pentru a-mi despuia tatăl de ultima cămaşă. Cu toate astea, n-am făcut nimic rău. Mi-am găsit un soţ şi am întemeiat o familie. Am născut copii, drăguţo, şi scopul vieţii mele este să-i cresc pentru societate. Nici unei femei cinstite nu-i pare rău că naşte şi-şi creşte copiii, în loc să se ţină de cine ştie ce blestemăţii.

Seara, fru mă anunţă că trebuie să mă îmbrac frumos, deoarece stăpînul va avea oaspeţi de seamă — americani. Îmi spuse că va trebui să deschid uşa şi să-i conduc în cabinet, dar îmi puse în vedere să nu le întind mîna, să nu mă uit la ei şi în nici un caz să nu mă port familiar: străinii pot interpreta asta în mod greşit. Dacă nu ştiu englezeşte, e mai bine să tac şi în orice caz să fiu atentă să nu-mi scape cumva cuvîntul „please“ [1] în timp ce servesc sifonul. De whisky va avea grijă stăpînul personal.

Pînă seara tîrziu i-am aşteptat cu oarecare emoţie pe aceşti oaspeţi atît de importanţi, pe care putea să-i jignească salutul unei fete simple. În cele din urmă, îşi făcură apariţia. Automobilul opri în faţa portiţei grădinii şi dispăru îndată după coborîrea lor. Urcară scara şi apăsară pe butonul soneriei. În aceeaşi secundă am deschis uşa şi i-am poftit să intre. Unul din ei era gras şi îmbrăcat în uniformă militară; al doilea, slab, purta haine civile. Credeam că nici n-o să se uite la mine, şi, în orice caz, n-o să se înjosească pînă într-atît încît să mă salute. Cînd colo, oamenii aceştia erau amabilitatea întruchipată; ai fi zis că întîlniseră o veche prietenă. Hohoteau veseli, pălăvrăgeau nestingheriţi, iar unul din ei mă bătu chiar pe spate. Cît ai clipi, îşi atîrnară singuri în cuier paltoanele şi pălăriile. Ofiţerul scoase din buzunar un pumn întreg de gumă de mestecat şi mi-o întinse, iar al doilea, nevrînd să rămînă mai prejos, îmi oferi un pachet de ţigări. Ce-i drept, niciodată n-am întîlnit oameni atît de

[1] Poftim (în limba engleză).

simpli, atît de lipsiți de orice fasoane; uitînd de recomandările stăpînei, le-am zîmbit prietenos.

Cînd am intrat în cabinet să aduc sifon și pahare, examinau împreună cu stăpînul harta Islandei și a lumii. Stăpînul se ridică, veni spre mine, îmi luă din mîini tava și mă rugă să fiu gata, în cazul cînd oaspeții ar dori să mănînce. Dar nu mă chemă nimeni. La miezul nopții, o mașină opri în fața portiței grădinii și americanii dispărură. Nu știu care era motivul, dar nu voiau ca mașina să staționeze în fața casei.

Nu trecură decît cîteva clipe după plecarea lor și se înființă un nou musafir. Era primul ministru, fratele doamnei, pe care-l vedeam pentru prima oară. Pînă atunci auzisem doar că locuiește în casa din colț, la doi pași de noi. Îl cunoaștem numai din portrete. Cînd i-am deschis ușa, nici nu s-a uitat la mine și a intrat în cameră fără să-și scoată pălăria. Cînd am adus sifonul, stăpînul îi spuse zîmbind:

— Asta-i bufnița noastră de munte, din Nord.

Dar primul ministru, cu capul vîrît între umeri, cu mutra acră a unui om care suferă de constipație și e cufundat în gîndurile lui, tocmai își aprindea o țigară de foi și nu dădu nici o atenție unui astfel de fleac.

După miezul nopții începură să apară vizitatori noi; bănuiesc că primul ministru le telefonase și-i sculase din pat. Unii dintre ei își dădeau niște aere de parc-ar fi fost buricul pămîntului. Ședeau în cabinetul stăpînului, vorbeau în șoaptă și beau puțin. Mi s-a dat voie să merg la culcare, dar trecu multă vreme pînă m-am putut liniști; mă frămînta gîndul că această casă e un loc de întîlniri tainice și de învoieli necurate.

A doua zi, pe-nserat, m-am dus la brutăria de peste drum de casa primului ministru. De obicei, vedeam întotdeauna la tejghea o fată îngîndurată, care vindea lapte şi pîine; uneori, în faţa tejghelei apărea un tînăr, cu care stătea de vorbă.

Pe strada noastră, îndeobşte atît de liniştită, domnea o animaţie neobişnuită. In faţa casei primului ministru se adunaseră grupuri de oameni. Se vede că se întîmplase ceva neobişnuit. Toţi păreau tulburaţi, nici unul nu zîmbea. Pietonii curioşi se opriseră pe trotuar. La ferestrele caselor se arătară capete. Sub un felinar încremeniseră cîţiva poliţişti cu căşti negre şi cu bastoane de cauciuc în mînă.

— Ce se petrece aici? l-am întrebat eu pe un domn în vîrstă, care trecea drumul cu un aer impozant.

Acesta îmi aruncă din mers:

— Comuniştii!

Apoi dispăru.

Curiozitatea îmi era aţîţată, aşa că îndată ce-am zărit un om într-o salopetă murdară, i-am pus aceeaşi întrebare. El mă privi nedumerit, apoi îmi răspunse tăios:

— Au de gînd să vîndă ţara!

Şi se îndepărtă.

— Cine vrea să vîndă ţara? am întrebat eu cu glas tare, stînd în mijlocul străzii.

Cei din jur mă priviră miraţi. După puţin timp, grupurile de tineri adunaţi în jurul casei primului ministru începură să strige:

„Nu vrem ca Islanda să fie vîndută! Nu vrem ca Islanda să fie vîndută!“

Un flăcău se cățără pe gardul grădinii și rosti o cuvîntare în fața ferestrelor casei primului ministru. Dar polițiștii se apropiară de el și-l rugară să înceteze: nu e nimeni acasă, toată familia e plecată din oraș. Flăcăul nu mai continuă. Cineva propuse să se cînte imnul și toți îl începură în cor. Tineretul se îndreptă cîntînd spre centrul orașului. Curioșii de pe trotuare se risipiră; ferestrele caselor se închiseră.

Am intrat în brutărie. Era încă deschis. Fata stătea la tejghea, iar tînărul în fața ei. Se uitau unul la altul cu ochi mari și luminoși. Amîndoi erau foarte serioși și nici unul n-a băgat de seamă cînd le-am spus bună seara.

— Ăia au fost comuniștii? am întrebat eu.

— Ce? întrebă fata, trezindu-se parcă din somn și se uită la tînărul de lîngă ea.

— Sînt studenți de la Institutul pedagogic și membri ai Uniunii Creștine a Tineretului, îmi explică tînărul.

— Dar ce s-a întîmplat? am întrebat eu.

— Cum, n-ai citit ziarele? îmi răspunse el printr-o întrebare.

Am zîmbit și i-am spus că sînt din Nord. Atunci el îmi arătă un articol din ziarul de seară, în care scria că una dintre marile puteri a cerut ca statul islandez să-i vîndă, eventual să-i împrumute sau chiar să-i ofere în dar capitala Reykjavik — pe care această putere o numea Smoky-bay[1] — sau vreun alt golf, care i-ar putea servi pentru ofensivă și apărare în cazul unui război atomic.

---

[1] Golful fumuriu, denumire în engleză a capitalei Islandei, Reykjavik.

Am rămas cu gura căscată auzind o asemenea absurditate şi în marea mea naivitate am bănuit chiar că toate astea nu-s decît flecăreli de-ale ziarelor. De mic copil mă obişnuisem să nu cred un cuvînt din ceea ce era scris prin gazete.

— Ia ascultă — îmi spuse deodată tînărul — nu vrei poate să cumperi cîteva bilete la loterie? Strîngem bani pentru construirea unui club al tineretului. Ai putea să cîştigi o călătorie cu avionul în jurul lumii.

— Sau o maşină de cusut, adăugă fata.

— N-am de loc chef să zbor în jurul lumii — am răspuns eu — iar mîinile mele sînt prea grosolane ca să pot coase la maşină.

— Dar n-ai vrea ca tineretul să aibă un club al lui? mă întrebă tînărul.

— Pentru ce?

— Tu eşti din Nord, eu sînt din Vest şi n-avem nicăieri un club al tineretului.

— Şi ce-i cu asta?

— Într-un asemenea club tineretul ar putea dobîndi multe cunoştinţe folositoare. Poporul islandez trebuie să fie cel mai cult şi mai nobil popor din lume. Capitaliştii socot că tineretul trebuie lăsat la voia întîmplării, asemenea cailor care pasc în munţi. Dar nu e just. Pentru tineret trebuie construită cea mai mare clădire din ţară.

— Şi cît ar costa?

— Milioane.

— Eu am douăzeci şi cinci de krone. Aveam de gînd să-mi cumpăr rufărie...

— Mi se pare că eşti angajată la fru Bui Arlann? mă întrebă fata.

I-am răspuns afirmativ.

— Ascultă — mi se adresă tînărul — ei au o societate pe acţiuni la New York drept paravan pentru toate pungăşiile pe care le fac aici. Cu banii pe care ni i-au furat în timpul războiului, vînzînd mărfuri la preţuri de speculă, ar putea să construiască cea mai măreaţă casă pentru tineret. Ia zece bilete.

— N-ar fi poate mai bine să-l ajut pe taică-meu, care are de gînd să construiască o biserică la Estridal? am întrebat eu.

Pînă atunci fuseseră amîndoi serioşi. Dar deodată se înveseliră. Se uitară unul la altul şi izbucniră în rîs.

FURTUNA INTR-O FARFURIE CU SUPA

In timpul mesei am întrebat dacă nu doreşte cineva să cumpere nişte bilete de loterie pentru construirea clubului tineretului. Din ziua în care noua slujnică declarase că are de gînd să înveţe să cînte la orgă, la această masă nu se auzise ceva mai caraghios. De atîta rîs supa ţîşni din gura copiilor ca dintr-o fîntînă arteziană. Fiul mai mare, nevoit să poarte pe umerii săi toate suferinţele acestei lumi, se mulţumi doar să-mi arunce o privire plină de compătimire şi dispreţ. Fru se uită întîi la mine fără să zică nimic, apoi se mişcă ameninţătoare, iar soţul ei îşi ridică ochii de pe ziar şi, cu figura obosită a unui om care n-a dormit destul, întrebă:

— Ce s-a întîmplat?

— Dumneaei oferă bilete de loterie în folosul casei tineretului, spuse micul şi grăsunul Bobo.

Doctorul mă rugă să-i arăt biletele de loterie şi atunci îi arătai întreg pachetul. Pe o parte a biletului era înfăţişat un palat, pe cealaltă cîştigurile făgăduite.

— Mulţumesc, spuse el zîmbind uşor.

Şi cu toate că-mi restitui toate biletele, îmi făcu totuşi plăcere să constat că ochii-i străluceau pe după sticlele ochelarilor şi dinţii albi îi sclipeau într-un zîmbet.

— Cererea pentru construirea casei tineretului a fost prezentată în alting şi la consiliul municipal, zise el.

— Aş putea să ştiu de unde ai hîrtiile astea, drăguţă ? mă întrebă fru.

— De la brutărie, unde mă găseam tocmai cînd începuse răzmeriţa pe stradă. Acolo, o fată...

Fru mă întrerupse.

— Am auzit că-i comunistă.

— Mai era şi un tînăr, care mi-a propus să iau cîteva bilete.

— Sînt amîndoi comunişti, declară fru.

— Dar ce fel de răzmeriţă a fost ? întrebă stăpînul.

— N-a fost una aşa mare, răspunsei eu.

— Ba a fost mare, observă grăsunul. Comuniştii au făcut-o.

— Pur şi simplu s-au găsit oameni care nu vor ca Islanda să fie vîndută. Mi s-a spus că erau studenţii Institutului pedagogic şi membrii Uniunii Creştine a Tineretului.

Fru spuse :

— Nu încape nici o îndoială : dacă susţin că e altcineva, înseamnă că tot ei trag iţele. Stăpînesc

de minune arta de a-i aţîţa pe idioţi. Institutul pedagogic şi Uniunea Creştină — minunat! De ce nu Uniunea Femeilor şi Societatea Misionarilor din China ? Te sfătuiesc, drăguţă, să te descotoroseşti cît mai curînd de aceste bilete. Casa dumitale pentru tineret nu e altceva decît un adăpost pentru celula comunistă.

— Vreau să văd şi eu biletele, dă-mi-le încoace! mă rugă grăsunul.

Stăteam lîngă scaunul fiicei mai mari. Deodată, ea îşi înfipse unghiile în genunchiul meu şi-mi aruncă una din privirile ei febrile: n-am înţeles dacă era pentru sau împotriva casei tineretului.

Fără să mă gîndesc prea mult, i-am întins băiatului un bilet de loterie.

— Toate! făcu el.

Dar nu apucă să le ia, pentru că o mînă sclipitoare, încărcată cu brăţări şi inele, îmi smulse biletele: era dreapta lui fru, care venea să mă pedepsească. Cît ai clipi din ochi, biletele fură făcute bucăţele şi aruncate pe podea. După aceea, fru mă fulgeră cu o privire de gheaţă şi-mi declară pe un ton hotărît:

— Dacă mai încerci o dată să faci agitaţie comunistă în această casă, va trebui să-ţi cauţi alt loc.

Şi-şi duse lingura cu supă la gură. De obicei, fiul cel mare fuma între feluri. Scoase şi acum o ţigară, îşi încruntă sprîncenele, şi-şi lăsă colţurile gurii în jos, exprimînd prin asta un nesfîrşit dispreţ faţă de supă.

— N-ai de ce să te enervezi, mamă, rosti el. Fascismul a dat chix, dar comunismul o să cucerească

întreaga lume, asta o ştie oricine. *Rien à faire!* [1]

Fru se răsuci pe scaun, se uită la filozof şi spuse rece şi sever:

— Dragul meu, e timpul să fii dat la internat.

— Dar ce, eu am creat lumea asta, în care sînt nevoit să trăiesc datorită ţie? întrebă nepăsător tînărul, continuînd să fumeze.

— Nu e locul aci să vorbim despre asta, dar aş fi vrut să-ţi mai spun cîte ceva, copilul meu, începu fru pe un ton atît de ridicat, încît soţul ei îşi ridică iar ochii de pe ziar şi, zîmbind, îi atinse braţul.

Fru îşi pierdu şirul gîndurilor şi se întoarse spre el:

— Zîmbeşti. Nimic de zis, ai un zîmbet frumos, dar din păcate acum e nelalocul lui.

— Dragă Dulla, îngînă el rugător.

Am fugit din sufragerie şi m-am strecurat prin bucătărie în odaia mea. Ce-mi rămînea de făcut? Să-mi împachetez lucrurile! Dar cînd am început să-mi strîng puţinele mele obiecte, mi-am amintit deodată că nici nu aveam unde să-mi petrec noaptea. Şi ce aveam să fac cu armoniul? În numele mîndriei poţi sacrifica totul, dacă eşti destul de ambiţios. Nu cred să existe ceva mai înjositor decît să permiţi cuiva să se poarte astfel cu tine — poate doar să ajungi femeie de stradă.

În uşă apăru bucătăreasa şi mă întrebă dacă am de gînd, pentru numele lui Cristos, să servesc friptura.

După ce m-am mai liniştit, am intrat din nou în sufragerie; familia tocmai isprăvise supa şi toţi se

[1] N-ai ce-i face! (în franceză, în original).

străduiau să tacă. Doctorul continua să citească ziarul. Am strîns farfuriile murdare de pe masă, am pus felul doi și am ieșit. Biletele de loterie zăceau pe jos, dar nu le-am ridicat.

Spre seară, totul se liniști în casă. Fiul cel mare dispăru undeva. Pioasa elevă a bucătăresei se îndeletnicea cu păpușile ei automate și înainte de culcare trebuia să mai recite și psalmii. Bobo și Dudu, împreună cu copiii primului ministru și ai altor personalități de vază, stăteau în colțul străzii și împroșcau cu tot felul de înjurături pe trecători; distracția asta putea să dureze ore în șir. Fru era plecată la o partidă de whist, căruia ei îi ziceau bridge; e un joc la care partenerii declară de la început ce cărți au în mînă.

Încetul cu încetul, supărarea mi se risipi. Ședeam în fața armoniului, încercînd să supun voinței degetele mele grosolane și neascultătoare, care nu voiau să cunoască nici o artă. Deodată, observai că în ușa larg deschisă își face apariția un bărbat. La început am crezut că-i o nălucă. El mă privi cu ochii ușor îngustați, își șterse ochelarii și zîmbi. Mă trecu un fior rece, apoi unul cald. M-am ridicat. Îmi simțeam genunchii moi. Vedeam totul ca prin ceață. Jur că niciodată nu mi s-a întîmplat ceva asemănător.

— Am auzit muzică, zise el.

— Nu rîdeți...

Mă întrebă cu cine iau lecții și îi spusei numele organistului.

— A ajuns organist ? se miră doctorul Bui Arlann. Adică, de ce n-ar fi ajuns ? El ne-a întrecut cu mult

pe noi toți. Atît de mult, încît s-a obișnuit să doarmă ziua, ca să nu vadă această societate criminală.

— Cultivă flori, i-am spus eu.

— Interesant. Și eu aș fi vrut să cultiv flori. Pe vremea cînd citeam cu lăcomie ziarele, el îi studia în original pe scriitorii italieni ai Renașterii. Îmi aduc aminte că nici nu voia să-și arunce ochii asupra comunicatelor cu privire la operațiunile militare, pentru că avea de gînd ca mai tîrziu, după vreo douăzeci de ani, să citească în două minute tot istoricul războiului într-o enciclopedie. Mă bucură că îi place să cultive flori. Dumneata nu ești de părere că ar fi bine să-mi trimit copiii la el? Poate că ar ști să facă oameni din ei.

— Mă întrebați lucruri atît de serioase și uitați că nu sînt decît o fată proastă de la țară, care nu știe nimic pe lumea asta, și cu atît mai puțin ceva în legătură cu dumneavoastră.

— Dumneata ești cu picioarele pe pămînt, răspunse stăpînul și zîmbi. Dă-mi mîna.

Se uită la ea:

— O mînă mare și frumoasă.

Aveam senzația că mă prăjesc pe o tigaie. Îmi ardea tot trupul în timp ce-mi examina mîna.

Apoi, cu gestul lui obișnuit, își puse ochelarii și-și vîrî mîna în buzunar, din care scoase o sută de krone, pe care mi le întinse:

— Pentru biletele dumitale de loterie.

— Au costat numai cincizeci de krone și n-am să vă dau restul.

— Ai să mi-l dai mai tîrziu.

— Nu pot să iau banii așa.

— Să nu-ţi pese de asta. Oamenii caută întotdeauna să plătească mai puţin. E o lege a naturii. Iar eu sînt un economist.

— Atunci am să mai iau pentru dumneavoastră zece bilete.

— Numai să nu mi le mai întinzi deasupra farfuriei cu supă, spuse el zîmbind şi ieşi, închizînd uşa în urma lui.

CAPITOLUL V

LA ORGANISTUL MEU

Judecînd după cărţile poştale ilustrate, s-ar putea crede că toate geniile muzicale sînt cel puţin dumnezei. Acum însă am aflat că cei mai mari compozitori ai lumii n-au fost decît nişte bieţi paria printre oameni.

Locuitorii cumsecade ai Vienei îl considerau pe Schubert un flăcău necioplit şi erau încredinţaţi că n-are habar de muzică; el se răzbuna scriind muzică pentru popor. *Ave Maria* e cîntată de toţi ţăranii din Nord. A murit de foame la treizeci de ani neîmpliniţi. Beethoven n-a primit nici măcar instrucţiunea obişnuită pe care o căpătau oamenii din cercul lui şi scria aşa cum scriu ţăranii simpli. A lăsat o scrisoare caraghioasă, socotită drept testamentul său. Splendidele contese pentru care cînta se uitau la el aşa cum se uită zvelţii cai de curse la un cal de tracţiune. În ochii vienezilor cumsecade trecea drept un surd plin de ciudăţenii, prost îmbrăcat, neîngrijit, care nu putea fi primit într-o societate aleasă. Totuşi, aceşti doi oameni respinşi de societate se si-

tuează deasupra tuturor celorlalți muzicieni vestiți. Mulți dintre compozitori erau angajați la curțile unor prinți mărunți, neînsemnați, îndulcindu-le auzul cu măiestria lor pianistică, în timp ce potentații stăteau la masă. Și marele Johann Sebastian Bach era angajat în serviciul unui prinț, pierzîndu-și mulți ani în luptă cu slugoii Curții din Leipzig. Haydn, marele compozitor al timpului său, a fost pînă la urmă luat la bătaie de reprezentanții familiei Esterhazy, pe care i-a servit timp de treizeci de ani și cu care n-a avut niciodată cinstea să stea la aceeași masă. Mozart, care a atins în muzică culmile cele mai înalte, figura pe scara socială mai prejos decît cățelușii prinților fricoși și ai episcopilor de duzină. A murit de tînăr într-o cumplită mizerie, iar în urma coșciugului nu era decît un cîine. Domnii s-au scuzat, spunînd că plouă și că le e teamă de gripă.

L-am rugat pe organistul meu să-mi cînte dansul celor care se închină la foc: noapte, ploaie, un grup de sălbatici adunați în jurul unui foc mare, bătăi de tobă. Pe neașteptate, în mijlocul acestei larme, a răsunat o melodie neobișnuită, care mi-a străpuns inima cu raza ei caldă. Iar cînd peste cîteva zile, în toiul lucrului, mi-am adus brusc aminte de această melodie scurtă, sălbatică, am încercat din nou același simțămînt de fericire.

M-am uitat iarăși la tablou și am observat că fata spintecată, pe care o socoteam cheală, avea un păr des și lucios, de un albastru deschis sau mai curînd verzui. Abia acum mi-am dat seama că părul era pictat separat și că era despărțit de față printr-o dungă albă.

Regina Cleopatra, boită ca întotdeauna, desculță, cu pantaloni de mătase, palton de blană și cu o

ţigară în gură, îşi făcu apariţia din dormitorul ma mei organistului şi se îndreptă spre bucătărie.

— Am poftă de o cafea.

— Cleopatra — spuse organistul — tu stăpîneşti întreaga Brazilie, Turcia, Iava — şi-i mai înşiră cîteva ţări producătoare de cafea, pe care nu le mai reţin.

— Da, dar ea nu are unsprezece degete, am observat eu privind tabloul.

— De unde vrei să ştiu? Poate că degetul al unsprezecelea e tocmai ceea ce-i lipseşte, zîmbi organistul.

— Şi totuşi, un tablou e numai un tablou, am susţinut eu cu încăpăţînare.

— Nimic mai mult. De curînd am văzut fotografia unei dactilografe care avea treizeci şi cinci de degete.

— Ce-ar fi să mă duc la bucătărie şi să număr degetele Cleopatrei?

— Tabloul nu e fată — continuă organistul — deşi reprezintă o fată; ba e chiar foarte departe de a fi fată. Toţi vor să se culce cu fata, dar nu cu portretul ei. Pînă şi o imagine fidelă, în ceară, a Cleopatrei nu are circulaţia sîngelui. Ţie nu-ţi place degetul al unsprezecelea? — Se apleacă spre mine zîmbind. — Am să-ţi încredinţez cea mai mare taină: imaginea Cleopatrei, cea de pe perete, e cea mai aproape de adevăr. Cleopatra cealaltă, care a trecut adineauri spre bucătărie ca să fiarbă cafea, posedă şi circulaţia sîngelui şi multe altele şi totuşi nimic nu e atît de departe de Cleopatra ca această femeie. Acest tot întîmplător, deşi organic, este extrem de departe de Cleopatra. Pînă şi omul care peste douăzeci şi cinci de ani va sărbători împreună cu ea nunta

de argint, nu va ştii mai multe despre ea decît musafirul care a petrecut cu dînsa o jumătate de oră, sau decît tine, care ai văzut-o acum trecînd prin odaie: totul provine de-acolo că dînsa nu seamănă cu ea însăşi. Iar pictorul ştie acest lucru, de aceea a şi pictat-o cu unsprezece degete.

TABLOURILE DIN CASA IN CARE TRĂIESC

A doua zi, isprăvindu-mi treaba cu cele două animale domestice — peria electrică de frecat parchetul şi aspiratorul de praf — am început să examinez tablourile. Am privit îndelung aceşti munţi de zece sau douăzeci de centimetri, sub care scria Eyriksiokl, şi mi s-a părut că sînt făcuţi din fiertură de ovăz sau dintr-un gelé roşu-albăstrui; unii semănau cu o ceaşcă răsturnată. N-am putut să înţeleg aceşti munţi; de altfel, un om din Nord, care trăieşte în munţi, nu va înţelege niciodată munţii pictaţi de un om din Sud.

In casa asta erau multe tablouri şi toate înfăţişau munţi: un vulcan, un munte pe malul mării, o văgăună în munţi, torente de lavă care se scurg pe coasta unui munte, o cascadă în munţi, o căsuţă la poalele unui munte, o pasăre şezînd pe o stîncă de munte — munţi şi iar munţi. Aceste peisaje pustii de munte sînt ca un refuz, ca o fugă de oameni, ca o negare a vieţii omeneşti. Nici nu-mi trece prin cap să neg că asta ar fi artă, poate din simplul motiv că n-am nici cea mai mică idee despre artă. Dar dacă asta se numeşte artă, atunci e o artă pentru cei care urăsc viaţa omenească, care fug de ea, o artă pentru oamenii care n-au patrie. Oricum ar fi înfăţişată na-

tura într-un tablou, nimic nu reprezintă o jignire mai mare pentru natură decît încercarea de a o înfăţişa. Ating cascada cu mîna, dar nu mă ud, nici nu aud zgomotul apei. Micul norişor alb încremenit deasupra pămîntului nu se transformă în ploaie. Miros povîrnişurile munţilor, dar nasul meu atinge o masă dură şi simt mirosul vopselii chimice şi al lacului. Dar unde sînt păsările, muştele, soarele care te orbeşte, unde-i ceaţa prin care nu zăreşti o tufă la doi paşi de tine? Aici, desigur, e zugrăvită o curte ţărănească, dar unde e, iertaţi-mă, mirosul bălegarului? Pentru ce să pictezi tablouri înfăţişînd natura, cînd fiecare ştie că un tablou nu o va putea niciodată înlocui? Cine a născocit că natura e ceva care se vede numai cu ochii? Acela care înţelege natura, o vede, o aude, o simte, o miroase, se hrăneşte cu ea. Natura ne înconjoară pretutindeni, e în noi înşine, se schimbă necontenit, nu rămîne nemişcată, încremenită, nu poate niciodată să fie încadrată într-o ramă dreptunghiulară. Aceeaşi casă ţărănească năpădită de buruieni, pe care o vedem de aproape, o să ni se pară cu totul alta dacă o privim de departe, într-o noapte alburie de iulie. Toată copilăria mi-am petrecut-o într-o astfel de casă la poalele unui munte. De aceea cred că dacă doreşti să pictezi această casă, nu trebuie să începi cu acoperişul, ci din interior, nu dinafară, ci de la cei care o locuiesc.

Dar păsările? Eu ştiu ce sînt păsările. O, sînt nişte fiinţe minunate, dumnezeieşti! Se prea poate ca acest tablou care înfăţişează o pasăre să valoreze multe mii de krone. Dar spuneţi-mi, un om cinstit, care iubeşte cît de cît păsările, se poate entuziasma în faţa unei păsări nemişcate şi stîngace, care de-o veşnicie stă pe-o stîncă şi seamănă cu un ţăran care pozează la

fotograf ? Pasărea presupune în primul rînd mișcare. Pasărea e o parte din cer ; aerul și pasărea alcătuiesc un tot. Un drum lung în aer, sus, deasupra pămîntului — iată ce înseamnă pasărea. Și căldură. Căci pasărea e mai caldă decît omul, inima ei bate mai repede și e mai fericită. Îți dai seama de asta cînd îi auzi cîntecul : în lume nu există un sunet care să poată fi asemuit cu ciripitul păsărilor și nu există pasăre care să nu ciripească.

Această pasăre mută, cocoțată pe stîncă, această încremenire, această lipsă a zborului, nu e decît o pasăre împăiată, ca aceea care stă pe dulapul pastorului nostru, sau o păsărică de tinichea, pe care o poți cumpăra la dugheana din sat. Zugrăvirea unei păsări moarte nu este zugrăvirea unei păsări, ci a morții, a unei sperietori care înfățișează moartea, a unei morți de tinichea.

CAPITOLUL VI

FERMA DE ANIMALE CU BLANA

Una dintre cele mai mari crescătorii de animale cu blană a suferit o mare pagubă : i s-au furat cincizeci de nurci. Cînd am venit seara la lecţia de muzică, în casa organistului se aflau doi poliţişti, cunoscuţi de-ai lui — unul sfios şi altul dezgheţat — amîndoi elevii organistului. Veniseră de-a dreptul de la serviciu şi stăteau la bucătărie, beau cafea şi discutau despre cele întîmplate.

— Ei, şi ce-o să fie dacă s-au furat cincizeci de nurci ? întrebă organistul.

— Ce să fie ? repetă poliţistul cel dezgheţat. Flăcăii nici n-au reuşit să le taie beregata, micile fiare aleargă slobode. Iar nurcile sînt nurci. Mănîncă găini, păstrăvi şi păsări, atacă mieii. Şi apoi, nu cumva ai vrea ca totul din ţara asta să fie furat ? Ţi-ar place dacă ţi s-ar fura ţucalul ?

— Oamenii trebuie să aibă closete, nu ţucale, observă organistul.

— Da, dar dacă ai avea un ţucal de aur sau cel puţin de argint... replică poliţistul cel dezgheţat.

— Un sărac poate că va reuşi să pătrundă într-o dugheană şi să şterpelească de acolo şirete de ghete şi praf de malţ, spuse organistul. Va izbuti poate să scoată dintr-un vestibul străin un palton vechi sau, furişîndu-se pe uşa de serviciu, la lăptărie, să ia mărunţişul rămas în casă din vînzarea de aseară; va scoate din buzunarul unui marinar beat portofelul sau va băga mîna în valiza unui ţăran şi-şi va însuşi cîştigul lui de peste vară. Cu ajutorul lui dumnezeu se pot desigur fura şi ţucalele noastre de tinichea. Dar nu le poţi fura pe acelea de aur şi nici măcar de argint. Căci sînt bine păzite. Ar fi tare plăcută viaţa dacă ori de cîte ori n-ai bani ai putea să furi un milion.

— Dar nu-i obligatoriu ca de fiecare dată să jefuieşti banca de stat, observă poliţistul cel dezgheţat.

— Am doi prieteni care nu scapă prilejul să intre noaptea pe o uşă prost încuiată sau pe o fereastră deschisă, care dă în curtea de serviciu, spuse organistul. În doi ani de muncă nocturnă, căreia i s-au consacrat cu sîrguinţă şi conştiinciozitate, au reuşit, cu mare greutate, să strîngă o sumă egală cu cîştigul pe-o jumătate de an al unei slujnice. Următorii doi ani şi i-au petrecut la închisoare — în total, patru ani de muncă. Dacă aceşti oameni sînt primejdioşi, atunci sînt mai curînd pentru ei înşişi decît pentru cei din jur. Tare mă tem că prietenul meu Bui Arlann şi tovarăşii lui din „F.P.F." ar socoti că ăsta e un venit mult prea neînsemnat.

— Şi cu toate astea, fiul lui a furat cele cincizeci de nurci, spuse poliţistul cel dezgheţat.

— Dumnezeule — am exclamat eu — fiul lui Bui Arlann!

Abia acum mă observară. Organistul se apropie,

îmi dădu mîna şi-mi prezentă pe cei doi poliţişti. Unul era voinic, spătos, cu chipul blînd ; celălalt era un flăcău aşezat, cu ochi arzători, care te urmăreau pe furiş. Auziseră la poliţie că nurcile fuseseră furate de fiul cel mic al lui Bui Arlann, împreună cu un prieten al său.

— Cînd copiii de familie bună ies seara pe stradă — spuse organistul — şi fură în glumă cincizeci de nurci, cîteva lăzi cu piese de rezervă pentru un excavator sau cablul telefonic de la Mosfelsvyt, aceasta e o reacţie tot atît de firească faţă de lumea înconjurătoare ca şi a celor doi prieteni ai mei, o reacţie la fel de nevinovată. Un obiect lăsat în apă sărată înmagazinează în mod inevitabil sarea. Adevărata hoţie se petrece în alt mod. M-ai întrebat : nu cumva aş vrea ca totul din ţară să fie furat ? Pot să-ţi încredinţez o taină : totul din ţara asta o să fie furat. Iar în curînd o să fie furată ţara însăşi.

Nu-mi puteam reveni.

— Ce-o să se întîmple acum cu bietul copil ? am întrebat eu.

— Din fericire nimic, rîse organistul. Şeful poliţiei o să-i telefoneze tatălui, o să flecărească un minut-două despre tineretul de azi, o să facă glume şi o să fixeze viitoarea partidă de bridge.

— Din păcate, totul se va petrece aşa cum ai spus — confirmă poliţistul cel dezgheţat — deşi asemenea ticăloşi ar merita să fie biciuiţi în public, în mijlocul pieţei.

Organistul zîmbi cu bunătate, plin de compătimire, dar se vede că găsise observaţia prea naivă ca să mai răspundă la ea.

Atunci, poliţistul cel sfios vorbi pentru prima oară adresîndu-se colegului său :

— Ţi-am spus doar că bogaţii caută să ne insufle noţiunea care le convine lor despre dreptate. Tu ai o reprezentare mic-burgheză despre dreptate.

Am vrut să mă amestec şi eu în discuţia lor, dar organistul se apropie de mine, mă luă pe după umeri şi după ce mă duse în odaie, închise uşa şi mă aşeză în faţa armoniului.

Peste o jumătate de oră, organistul deschise din nou uşa bucătăriei. Poliţistul cel sfios stătea de unul singur şi citea o carte. Celălalt, cel dezgheţat, dispăruse.

— N-am avut chef să plec acasă, rosti pe un ton de scuză poliţistul. Dar acum plec.

Avea dinţi foarte frumoşi şi un zîmbet luminos de copil. Din cînd în cînd îşi încrunta sprîncenele şi mă privea pe furiş. „Ăsta nu seamănă cu alţii", mi-am zis eu. Totodată mi se părea că-l cunosc. M-ar fi interesat să ştiu dacă mă cunoaşte şi el.

— Poţi să stai cît vrei, spuse organistul. Mai fac o cafea.

— Mulţumesc, nu e nevoie, plec. Ai dreptate cînd spui că n-are nici un rost să fii hoţ mărunt. Asta-i ocupaţie pentru copii. Iar oamenii care rămîn toată viaţa copii sînt demni de milă.

— Din asta, însă, nu trebuie să tragi concluzia că trebuie să devii cu orice chip un hoţ legal, observă organistul.

— Ei, acum plec.

Am ieşit împreună cu poliţistul. Aveam acelaşi drum. El nu se încumetă să intre în vorbă şi nici eu nu găseam ce să-i spun. Tăcerea noastră semăna cu focul care arde în plită. În cele din urmă, mă întrebă :

— Dumneata mă cunoşti?

— Da, dar nu ştiu de unde.

— Şi eu te cunosc.

— M-ai văzut vreodată? l-am întrebat eu.

El dădu din cap.

— Şi eu te cunosc, dar nu-mi amintesc în ce împrejurări.

— Să-ţi spun eu. Ţi-am adus într-o noapte un cadavru.

— Acum mi-aduc aminte.

Am simţit că între noi se stabilise o legătură inexplicabilă, ceva care nu poate fi redat prin cuvinte, aşa că m-am grăbit să schimb vorba.

— Ia spune, de ce un om ca Arngrimur Arlann, care are totul: tinereţe, frumuseţe, sănătate, talent, cultură, avere — de ce un astfel de om se îmbată pînă-şi pierde cunoştinţa?

— La aşa părinţi, aşa copii, răspunse el. Părinţii jefuiesc poporul, de aceea copiii simt instinctiv că s-au născut hoţi. Ce le rămîne de făcut acestor băieţi? Nu se simt atraşi să ajungă criminali, dar nici nu doresc să devină altceva. De aceea pleacă de acasă şi se îmbată. Asta-i filozofia lor.

— De unde eşti?

— Din Nord. De la Hunavatnsiusla, de unde au ieşit cei mai vestiţi hoţi şi ucigaşi ai Islandei.

— Nu mai spune! Inseamnă că amîndoi am lăsat totul de partea cealaltă a lui Holtaverduheydi. Căci şi eu sînt tot din Nord.

— Dar tu simţi vreo vocaţie?

— Vocaţie? Ce mai e şi asta?

— N-ai citit că ţăranii trebuie să simtă o vocaţie? Ziarele scriu mereu despre asta.

— Am fost învăţată să nu cred un cuvînt din cele apărute în ziare. Iar în saga nu se spune nimic despre asta.

— Eu însă, într-o bună zi, tocmai în toiul secerişului, am demontat piesele secerătorii şi am plecat spre Sud.

— De ce?

— Am simţit vocaţia... Acum însă s-a întîmplat o nenorocire: am început să iau lecţii de orgă cu omul acesta.

— Şi asta-i o nenorocire?

— Da, pentru că el înţelege totul şi citeşte în mine ca într-o carte. Zău, nu ştiu ce să mă fac!

— Dar văd că faci serviciu în poliţie.

— Asta n-are nici o importanţă.

— Atunci ce are importanţă?

— Păi, tocmai asta aş vrea să ştiu şi eu.

— Pînă acum am crezut că toţi ţăranii se simt la fel pe caldarîmul oraşului. Acum aflu că tu ai o vocaţie...

— Uită-te puţin la „Două sute de mii de cleşti", la beţivanul ăsta bătrîn. Acum e un sfînt, e preşedintele societăţii frauduloase pe acţiuni *Snorri-Edda* din New York. Ar fi putut să aibă un Rolls-Royce[1] veritabil, dacă zgîrciţilor de englezi nu li s-ar fi părut că e o maşină prea scumpă pentru un islandez, aşa că a trebuit să se mulţumească cu un Cadillac. Pentru ce să cosesc iarba, care nu se usucă niciodată, sau să alerg prin munţi după o oaie încăpăţînată? Ce, n-aş putea să fiu şi eu membru al „F.P.F."

[1] Marcă de automobil ultraluxos.

din New York, ca și el? Doar sîntem amîndoi din același district. N-aș putea și eu să construiesc în Nord o biserică numai cu banii mei, ca să am trecere printre crescătorii de oi? N-aș putea și eu să ajung președintele Societății de psihologie? De ce n-ar publica ziarele articolele mele despre dumnezeu, suflet și lumea cealaltă? Scaldul atomic n-ar putea să-mi fie curier? Iar zeul Briantină, paznicul depozitului meu? Doar am făcut liceul la Akureyri, pe cînd „Două sute de mii de cleşti" nici n-a călcat pe acolo. Și pe deasupra, mai sînt și compozitor.

— Eu cred că organistul nostru știe ce-ar trebui să facem fiecare.

— Păi, aici e nenorocirea. Mai mult decît de orice, mi-e teamă să nu pățesc și eu ce-au pățit cei doi zei. Studiau gamele cu organistul, beau cafea împreună și în mai puțin de un an și-au pierdut vocația, iar acum, chiar dacă săvîrșesc cîte o spargere, din puterea obișnuinței, aduc banii la el, îi rup în bucățele și, plini de entuziasm, îi aruncă pe jos.

— Tare aș vrea să-l înțeleg pe acest om. Am fost acolo numai de cîteva ori și deși n-am stat la el mai mult de jumătate ceas, de fiecare dată mi-a dăruit flori. Spune-mi ceva despre el.

— N-am terminat încă toate gamele, n-am băut încă toată cafeaua care mi se cuvine și, cu toate astea, organistul a reușit să-mi distrugă pe jumătate vocația. E foarte pretențios.

— Pe plan moral?

— Nu. Poți săvîrși în liniște toate crimele din lume. Consideră crimele drept o glumă vulgară, iar idealurile burgheze le găsește de-a dreptul caraghioase.

Priveşte eroismul crimelor, cît şi eroismul faptelor bune cu aceeaşi nepărtinire ca şi Daodeţzin[1].

— Şi ce le pretinde elevilor săi ?

— În primul rînd, să pornească în poezie de la psihologia obiectivă. Şi de la fiziologie. În al doilea rînd, să urmărească cu atenţie tot ce se petrece în pictură după cubism. Şi în al treilea rînd, să recunoască sferturile de ton şi disonanţele, şi să ştie să descopere frumuseţea unui solo de tobă. În societatea acestui om îmi par mie însumi un vierme nenorocit. Şi cu toate astea, chiar unui nimic ca mine, el îi spune : în casa mea să te consideri ca la tine acasă.

— Nu eşti chiar un nimic din moment ce-l înţelegi. Eu nu l-aş fi înţeles. Ce înseamnă sfert de ton, ce înseamnă cubism şi cine-i ăla Daodeţzin ?

După o pauză, răspunse :

— Mă faci să vorbesc şi să mă dau de gol ; ăsta-i semn de slăbiciune.

— Totuşi, nu mi-ai spus la ce te gîndeşti.

— Firește că nu. Omul vorbeşte ca să-şi ascundă gîndurile.

Dacă flăcăul ăsta ar fi avut un milion, mă gîndeam eu, şi ar fi fost cu cincisprezece ani mai vîrstnic, n-ar fi fost mare diferenţă între el şi Bui Árlann : aveau amîndoi aceeaşi mentalitate. Între ei era totuşi o deosebire : cînd vorbeam cu poliţistul nu-mi tremurau genunchii. Amîndurora le era propriu acest vechi obicei islandez, izvorît din străvechea saga, de a vorbi în bătaie de joc despre ceea ce le este mai drag : unul despre vocaţia lui, celălalt despre copiii săi. Tînărul

[1] Eroul cărţii cu acelaşi nume al celebrului filozof chinez Lao-ţzî din secolul al VI-lea.

cu care petrecusem în sat cîteva seri nu vorbea nimic. De asemenea, n-am ştiut niciodată la ce se gîndeşte tatăl meu. Bărbatul care spune ceea ce gîndeşte e un caraghios, în orice caz în ochii femeii.

— Îmi dai voie să mă uit la modelul mănuşilor tale ?

La lumina felinarului din stradă el îmi arătă mănuşile.

CAPITOLUL VII

LA ŞEDINŢA DE CELULĂ

A doua zi, la brutărie, i-am văzut din nou pe cei doi tineri. Fata îmi zîmbi prietenos, el îşi scoase politicos pălăria.

— Vreau să mă achit, le-am spus eu şi le-am întins banii pentru biletele de loterie. Dar, vă spun sincer, mă îndoiesc că va putea fi construită casa pentru tineret.

— De ce ? se posomorî fata.

Am avut impresia că îndoiala mea o jignise.

— Nu ştiu, am răspuns eu ca să n-o necăjesc mai tare.

Ea se uită la tînăr şi spuse :

— Tu ai stat trei ani într-o casă a tineretului, nu-i aşa ?

— Nu, n-am locuit acolo — răspunse el — dar în ultimii trei ani mi-am petrecut tot timpul liber într-o asemenea casă de cultură.

— In Rusia ? l-am întrebat eu.

— Nu ! In Uniunea Sovietică.

Fata rîse: i se părea caraghios că spun Rusia în loc de Uniunea Sovietică.

— Rusia — îmi explică tînărul — a fost imperiul ţarist, închisoarea popoarelor.

— Iertaţi-mă, dar nu prea înţeleg limba voastră. Mai bine povestiţi-mi despre casa tineretului.

Ochii lui erau curaţi şi limpezi. Un om cu o înfăţişare atît de nevinovată putea oare să fie membrul unei celule comuniste ?

— Intr-o astfel de casă — începu el — tineretul se adună ca să-şi petreacă timpul în mod civilizat. Acolo se află un bazin de înot, o sală de gimnastică, o scenă, un atelier de pictură, o sală pentru repetiţiile orchestrei şi soliştilor, o bibliotecă generală şi una de specialitate, ateliere, o tipografie unde se poate învăţa meşteşugul tiparului, o şcoală unde poţi învăţa orice meserie, un laborator de chimie, grădină botanică, sală de cinematograf, sală de conferinţe, cantină, saloane pentru odihnă.

— Şi un salon pentru flirt, am adăugat eu.

— Bineînţeles, îi scăpă fetei.

Dar tînărul îi aruncă o privire plină de reproş. In jurul gurii i se formă o cută aspră.

— Tineretul islandez nu trebuie să se tăvălească beat în băltoace, sub picioarele trecătorilor. Tineretul islandez nu trebuie să-şi facă educaţia la filmele cu crime şi să citească romane pornografice. Tineretul islandez nu trebuie să-şi petreacă timpul liber pe stradă, unde învaţă să înjure şi să fure. Tineretul islandez vrea...

— O franzelă franţuzească şi un kilogram de pesmeţi, am cerut eu.

— Nu-l crezi... suspină fata întristată, întinzîndu-mi marfa cerută.

Mi-am dat seama că o jignisem cu atitudinea mea neserioasă față de cuvintele tînărului. Am plătit și am vrut să plec.

— Mai dați-mi cîteva bilete de loterie, am spus eu deodată, fără ca pînă atunci să mă fi gîndit cîtuși de puțin la asta.

Simțeam că pălisem, așa cum pălesc cei care merg la întîlniri secrete de dragoste. Și cum se întîmplă întotdeauna în asemenea cazuri, nici nu apuci să ridici piciorul că ai și făcut pasul.

— Aș vrea tare mult să asist la o ședință de celulă, am adăugat.

Inima începu să-mi bată cu putere și rîsei silit. Dar cuvîntul fusese rostit.

Tînărul și fata se uitară unul la altul, de data asta de două ori mai serios decît înainte; aș putea spune chiar de două ori mai solemn. Îi pusesem într-o situație grea. În cele din urmă, el îmi spuse:

— Dar nu ești membră de partid.

— Care partid?

— Comunist.

— Nu fac parte din nici un fel de partid. Dar dacă o să-mi placă la ședința de celulă, poate mă fac comunistă.

Amîndoi rîseră, iar fata spuse:

— N-am mai auzit așa ceva: „dacă o să-mi placă la ședința de celulă...“ Îți spun drept, n-am auzit niciodată ceva mai caraghios.

Am ieșit din brutărie cu sentimentul că am spus o mare prostie. Mai tîrziu am înțeles totul, pentru că la ședința de celulă tot am ajuns.

Deși la început nu manifestaseră un entuziasm deosebit față de rugămintea mea, socotind-o cu desăvîrșire nerealizabilă, se vede totuși că după plecarea

mea se răzgîndiseră sau poate ceruseră învoirea conducerii partidului. În orice caz, a doua zi, fata mă luă deoparte și-mi spuse că a primit însărcinarea să-mi comunice că mi se îngăduie să asist la ședința de celulă. Mîine seară puteam merge acolo împreună cu ea.

Noaptea am dormit agitat, gîndindu-mă la urmările fatale ale nesocotinței la care mă împingea curiozitatea sau poate o perversitate înnăscută. Dar, la drept vorbind, rareori am fost atît de decepționată ca după ședința de celulă. Sau, mai bine zis, rareori m-am simțit atît de ușurată.

Într-o încăpere joasă de subsol se adunaseră bărbați și femei, majoritatea oameni în vîrstă. Toți veneau direct de la lucru și nu avuseseră timp să se schimbe. Toate locurile erau ocupate; unii stăteau în picioare de-a lungul pereților, alții ședeau de-a dreptul pe podea, pe unde se tîra de-a bușilea și un copilaș. Astea-s toate grozăviile pe care le-am văzut acolo.

În ședință s-a discutat despre proiectul platformei electorale a partidului, propus de Comitetul Central, în legătură cu viitoarele alegeri municipale. S-a discutat mult dacă trebuia să se asaneze pentru a fi redată agriculturii o mlaștină din Mosfelsveyt. Mulți erau pentru schimbarea sistemului existent de aprovizionare cu lapte a orașului. Un bătrîn a rostit un discurs frumos despre necesitatea introducerii în proiect a unui punct referitor la debarcaderele pentru bărci din portul orașului. Căci lucrurile ajunseseră pînă acolo, încît pescarii care pescuiau cu bărci mici cu motor erau scoși afară din port; oamenii care aprovizionau orașul cu pește proaspăt nu aveau unde să-și țină bărcile. Apoi trecură la următorul punct al ordinii de zi: problema creșelor pentru copii. Ședeam

pe o canapea, vîrîtă într-un colţ, unde în afară de mine mai erau încă cinci oameni şi cred că adormisem. În orice caz, nu-mi amintesc cum s-a încheiat problema creşei pentru copii.

Un tînăr ceru cuvîntul şi începu să vorbească despre ziar. Era prietenul vînzătoarei de la brutărie.

— Partidul trebuie să acorde ajutor ziarului; în munca asta trebuiesc atraşi toţi membrii de partid; să se facă noi abonamente, să se strîngă bani, să se caute oameni de nădejde cărora să li se poată încredinţa ziarul. Săptămîna trecută gazeta a fost salvată printr-o simplă întîmplare. Guvernul a încetat să mai dea anunţuri la ziarul nostru, deoarece îi demască planurile: să jefuiască poporul de bunul său cel mai de preţ, patria, şi s-o vîndă străinilor. Vînzătorii de patrie vor să distragă atenţia poporului. De aceea au de gînd să dezgroape osemintele „Favoritului poporului" din mormîntul existent în Danemarca şi să-i organizeze funeralii solemne în Islanda. Marii angrosişti au încetat să-şi mai publice anunţurile în ziarul nostru, deoarece acesta a declarat făţiş că ei sînt acţionarii societăţii „F.P.F." din New York. Proprietarii de cinematografe nu mai vor să publice anunţuri, deoarece în ziar a apărut că Hollywood-ul face filme proaste. Cuvintele adevărului au lovit în cei care se tem de adevăr ca de cel mai aprig duşman de clasă, în cei care se tem că poporul va afla acest adevăr. Muncitorii au datoria să se ridice din nou în apărarea ziarului lor. Ziarul e ca vaca pentru sărac. Dacă o pierde, îi moare familia de foame.

Aici m-am trezit definitiv.

I-am văzut pe aceşti oameni săraci şi obosiţi, tot atît de săraci şi obosiţi ca şi părinţii mei din Estridal, scoţîndu-şi din buzunare pungile şi deschizîndu-le cu

degete muncite. Am simţit deodată dorinţa să sărut şi să scald în lacrimi aceste mîini. Ei scoteau bănuţii lor nenorociţi, cîştigaţi cu trudă, îşi scuturau pungile deasupra mesei, iar cei care nu aveau bani, îşi scriau cu grijă numele pe listă. Am simţit că în toate şi întotdeauna voi fi împreună cu aceştî oameni, oricît de plictisitoare mi s-ar părea temele discuţiilor lor şi indiferent dacă va fi asanată şi arată mlaştina din Mosfelsveyt, de care nici nu auzisem; împreună cu ei voiam să încep lupta împotriva oamenilor cu joben, care se pregăteau să înşele poporul, să-i fure şi să-i vîndă patria. Mi-am scris şi eu numele şi m-am obligat să plătesc zece krone pe lună pentru fondul ziarului, deşi nici nu-l văzusem pînă atunci.

Stăpîna casei ne oferi cafea, dar mulţi dintre noi, printre care şi eu, ne grăbeam să ne înapoiem acasă; unii nici nu avuseseră timp să se spele după lucru, iar ora era destul de înaintată. Stăpînul casei, care prezidase şedinţa, mă petrecu pînă la uşă. Mă invită să viu şi data viitoare, dar atunci va trebui să rămîn negreşit şi la cafea.

Aşadar, am fost şi la şedinţa de celulă.

O ALTĂ ŞEDINŢA

In faţa casei staţiona un Cadillac.

Nu-mi dădeam de loc seama ce fel de miros îmi izbise nările cînd am deschis uşa intrării de serviciu, nici n-am înţeles măcar dacă era un miros plăcut sau neplăcut, căci un miros poate fi plăcut sau neplăcut în legătură cu amintirile pe care ţi le trezeşte. Nu era, în orice caz, mai rău ca fumul de tutun. Poate că ardea undeva ceva?

Cînd am trecut din bucătărie în vestibul ca să aflu ce s-a întîmplat, am văzut că ușa de la cabinetul de lucru al stăpînului era deschisă. Deputatul alting-ului stătea aplecat, cu spatele la ușă, cu picioarele pe-un scaun.

— Bună ziua, spuse el fără să ridice privirea și continuîndu-și ocupația.

— Eu sînt.

— Vrei o țigară ? Uite-le acolo, pe masă.

— Nu fumez. Am impresia că e un miros curios aici. Să las ușa deschisă ?

— Am deschis-o eu ca să iasă fumul de țigară. Vino să-ți arăt ceva ce n-ai mai văzut.

Vorbea cu mine ca întotdeauna, binevoitor și vesel, dar se simțea că gîndurile îi erau aiurea. Nu știam dacă pot intra, deși mă poftise, căci nu eram decît o slujnică. Ce-o să spună fru ? Dar, la urma urmei, nu sînt sclavă, sînt și eu om, sînt o femeie liberă.

— Vino încoace și încearcă să-i vii de hac acestui flăcău.

— Cărui flăcău ?

Nu înțelegeam despre ce era vorba și, intrînd în cameră, mi-am rotit privirile în toate părțile.

Cînd colo, ce să vezi ? Deputatul se distra cu o jucărie de copil, pe care o cumperi cu zece ere în orice dugheană. Pe fundul unei cutiuțe rotunde de sticlă era desenat un mic negru — jucăriile astea se fac pentru negri ; cîteva bobițe — două negre și cinci-șase albe — se rostogoleau între imagine și sticlă. Scopul era de a introduce, prin aplecarea cutiuței, bobițele negre în cavitatea ochilor, iar pe cele albe în gură. Iată cu ce se ocupa deputatul alting-ului, stînd cu țigara aprinsă în colțul gurii. Ochelarii lui se aflau alături, pe masă.

— Mă tem că nu sînt destul de dîbace. Scamatoriile astea nu-s de mine. Sînt atît de stîngace!

— Şi eu la fel, îmi zîmbi el şi-mi întinse jucăria.

Am hotărît să încerc, iar el se aşează pe masă, ca să vadă mai bine ce ispravă fac.

Deodată, am auzit din camera vecină nişte şoapte, ca o predică solemnă, rostită în surdină: „O, oasele mele! Le e dor de pămîntul natal! O, maturitate a spiritului, o, iubire, o, lumină!" Şoaptele erau urmate de suspine, care aminteau ultimul geamăt al unui muribund. Din timp în timp se auzea un horcăit ciudat, ca de oaie înjunghiată.

— Dincolo sînt musafirii? am întrebat eu speriată.

— Da. Behăie nişte oi. Să nu le luăm în seamă.

Dar predica nu înceta, suspinele şi horcăielile nu mai conteneau; am început să trag cu urechea.

— „Cleştele" şi-a abandonat vechea ocupaţie şi şi-a găsit una nouă: a intrat în legătură cu lumea cealaltă, îmi explică stăpînul.

— Cu lumea cealaltă? Cum aşa?

— Dincolo are loc o mică şedinţă de spiritism.

— Dar cum se face că dumneavoastră sînteţi aici?

— Pentru că aş începe îndată să vărs, ca o fîntînă arteziană de cel puţin şase metri. Hai, rostogoleşte bobiţele!

— „Cleşte", ce nume ciudat! Spuneţi-mi, nu e cumva „Două sute de mii de cleşti"?

— Ba da, chiar el. Nenorocitul e pătruns de credinţa în lumea cealaltă şi în legumele crude. Acesta e rezultatul şi reversul beţiilor lui de odinioară, un fel de alcoolism pe dos, dacă pot să mă exprim astfel. Cînd a venit din Nord şi nu era decît un beţiv ordinar şi un angrosist de rînd, a cumpărat cîte două pe-

rechi de cleşti şi cîte cinci nicovale de fiecare cap de islandez, cîte şase plase de păr pentru fiecare suflet viu, o sumedenie de borcane de conserve cu apă americană, pentru a fi adăugată la supă, cantităţi de peşte mic de Portugalia, vechi de vreo zece ani, şi drojdie în cantitate suficientă pentru a dospi întreaga insulă. Toate astea nici comuniştii nu le ştiu. În cele din urmă, s-a hotărît să cumpere toate stafidele din lume şi să le importe în Islanda. Cu asta însă nu i-a mers, aşa că s-a scrîntit de tot, şi-a pierdut graiul şi toată ziua nu făcea decît să strige „a". A fost salvat de societatea pe acţiuni *Snorri-Edda*. Nouă ne plac idioţii. Sperăm ca „ Două sute de mii de cleşti" să ajungă ministru. Acum a stabilit legătura cu „Favoritul poporului", care a murit cu o sută de ani în urmă pe pămîntul Danemarcei. „Favoritul poporului" vrea ca „Două sute de mii de cleşti" să-i dezgroape rămăşiţele din Copenhaga, iar noi, islandezii de azi, să ajungem de rîsul posterităţii. Cu toate acestea, avem de gînd să-i aducem rămăşiţele în patrie, deşi specialiştii au demonstrat de mult că oasele lui au dispărut. Cumnatul meu, primul ministru, participă şi el la această distracţie... Văd că ai reuşit să-i pui aproape toţi dinţii acestui flăcău. Izbîndeşti în tot ce faci.

În clipa aceea, cîteva voci false începură un cîntec plicticos: „O, preamăreşte-l pe domnul tău, turma lui dumnezeu!" Cam aşa se cîntă la înmormîntările săracilor. Şi cînd te gîndeşti că toate astea se petreceau în cea mai aleasă casă din ţară!

În cele din urmă, sinistra cîntare încetă. Se auzi zgomot de scaune date în lături şi uşa cabinetului doctorului Bui Arlann se deschise larg. Fru, într-o dispoziţie excelentă, cauzată de şedinţa de spiritism,

intră maiestuos în odaie, urmată de un bărbat impunător şi îngîmfat; anumite părţi ale trupului său, mai cu seamă mîinile, păreau că sînt prost înşurubate de trunchi şi de aceea se legănau la fiecare pas. Era faimosul „Două sute de mii de cleşti". În sfîrşit, îl vedeam. Alături de el şontîcăia un om înalt, sașiu, cu părul roşcat şi rar, transpirat şi ciufulit. În urma lor apărură două femei — ceva cam între muierile simple şi doamnele de societate — una în costum naţional, alta în rochie neagră de taîta, cu tot felul de zorzoane pe ea. Amîndouă tăceau, pătrunse de măreţia momentului.

Eu şedeam în cabinetul stăpînului.

— Ce caută fata aici? întrebă fru.

— Îi vine de hac flăcăului.

— Cărui flăcău?

— Negrului. Ce mai e nou în împărăţia morţilor?

— Am obţinut dovezi minunate, behăi femeia numărul unu.

— A fost dumnezeiesc, suspină plină de evlavie femeia numărul doi.

Apoi oftară amîndouă. „Două sute de mii de cleşti" declară solemn:

— Prietene, „Favoritul poporului" i-a confirmat soţiei tale şi femeilor astea ceea ce mi-a spus de atîtea ori la şedinţe prin acest mediu de la Lacul Sudului, o viitoare celebritate mondială — O-Olafur, sau cum o mai cheamă — că Islanda trebuie să-şi recapete osemintele. Poporului islandez îi lipseşte maturitatea, spiritul şi lumina!

— Şi iubirea, spuse medium-ul. Nu uitaţi asta!

— Prietene — se adresă doctorul Bui Arlann „Cleştelui" — oare „Favoritul poporului" s-a interesat vreodată de vegetarieni şi abstinenţi ca tine,

cu excepţia poate a clipei cînd a creat aceste rînduri nemuritoare: *„Hrana verde a vacilor creşte pe mormîntul mamei tale" ?*

— Despre asta trebuie să se scrie în ziare, să se vorbească la radio, poporul trebuie să afle, să ştie totl continuă „Două sute de mii de cleşti". Iar dacă propunerea mea e boicotată în altîng, am să plec chiar eu în Danemarca şi am să-l dezgrop pe socoteala mea. Am să-i cumpăr oasele pentru mine, ca să-mi aparţină personal. Iar după ce am să mor, oasele mele se vor odihni alături de-ale lui.

— N-ar putea cineva să-i dea o batistă acestui tînăr ? întrebă doctorul arătînd spre mediu.

„Două sute de mii de cleşti" scoase din buzunarul de sus al hainei o batistă de mătase, şterse cu o mişcare rapidă nasul medium-ului şi aruncă batista în cămin ; toate astea le făcu cu mişcări moi, de păpuşă de cîrpă.

Medium-ul trase aer pe nas şi spuse pe un ton de scuză :

— Îmi pierd puterile fiindcă spiritele mari mi le storc pe nas, dar mai mult decît toţi „Favoritul poporului".

— Eu cred c-ar trebui să miroşi tutun, spuse doctorul oferind ţigări femeilor, care îl priviră speriate.

Altceva nu li se mai oferi acestor musafiri.

Eu mă tot străduiam să introduc bobiţele albe în gura micului negru, deşi simţeam că fru fierbe toată de indignare. Cum ! Ea, doamna din lumea înaltă, dintr-o familie atît de cunoscută, se înapoiază dintr-o altă lume şi, stăpînită încă de farmece nepămîntene, intră în cabinetul soţului său, ca să-şi surprindă acolo slujnica !... Eu însă eram foarte liniştită. De ce m-aş fi temut ? Dacă aş fi sărit de îndată ce-a intrat,

ar fi însemnat că-mi recunosc vina, iar eu nu mă simţeam vinovată cu nimic.

— Să mergem, prietene! spuse „Două sute de mii de cleşti" şi-l ajută pe medîu să iasă pe uşă, de teamă ca acesta să nu moară cumva în cabinet.

Fru le conduse pe musafirele de mîna a doua, aruncîndu-le cu bunăvoinţă un „La revedere". Pe stradă mai continuară să behăie şi să geamă cu vocile lor subţiri şi tînguitoare, amintindu-şi de minunile lumii de apoi.

Deputatul alting-ului, doctorul Bui Arlann, amintindu-şi deodată că uitase să-i spună ceva protejatului său, sări de pe scaun şi alergă după el spre Cadillac. „Două sute de mii de cleşti" şedea la volan. Începură să discute amîndoi prin portiera deschisă a maşinii.

In cele din urmă, am reuşit să introduc toate bilele la locul lor şi am pus cu grijă jucăria pe masă, ca nu cumva să iasă bilele din nou. Dar în clipa în care ieşeam pe uşă, fru intră în cameră, înşfăcă jucăria, o scutură şi o aruncă jos.

In timp ce urcam scara, o auzeam strigînd soţului ei, care tot mai discuta cu „Cleştele" din Cadillac:

— Bui, am de vorbit cu tine!

CAPITOLUL VIII

CEL CARE TRAIEŞTE PE VIRFUL MUNTELUI ŞI TATĂL MEU

„Favoritul poporului", mîndria întregii Islande, s-a născut în valea noastră uitată, în valea mea. Poporul îl socotea cel mai bun prieten al său, îl iubea, posteritatea îl admira: el a făcut să renască minunata noastră limbă, a ajutat ochilor noştri orbi să vadă şi noi am văzut frumuseţea patriei dragi, minunata natură a Islandei; el a sădit în noi, urmaşii lui, poezia misterioasă a alfilor[1] în locul eroismului din vechile saga. A trăit în singurătate şi a murit departe de patrie, pe meleaguri străine, doborît sufleteşte de nepăsarea degeneraţilor care-l înconjurau şi pe care-i biciuia în versurile sale, chinuit de aversiunea mişeilor faţă de cultură, ştiinţă şi artă. Aici, în capitală, i-am auzit de multe ori numele, legat întotdeauna de lucruri neplăcute şi de tot felul de absurdităţi. Prima oară i-am auzit numele rostit de scaldul atomic, apoi la şedinţa de celulă, cînd s-a vorbit despre încercările de a se vinde ţara şi acum, în casa lui Bui Arlann. Multe din cîte aude un sătean la oraş îi intră pe o

[1] Spirite în mitologia scandinavă.

ureche şi-i iese pe alta, pentru că îi vine greu să priceapă legătura dintre lucruri şi să îmbine impresiile răzleţe într-un tot.

„Prietene, «Favoritul poporului» i-a confirmat soţiei tale..."

Cu obrajii învăpăiaţi, roaba domestică se gîndea la aceste cuvinte, în timp ce stătea în cămăruţa ei şi aştepta ca stăpînii să se ducă în camerele lor, spre a-i îngădui să facă ordine în celelalte odăi.

Şi iată că în faţa mea a răsărit un alt chip, care-mi apare ori de cîte ori trec prin clipe grele, un chip căruia îi cer răspuns la multe întrebări, poate pentru că îmi este apropiat, pentru că sînt carne din carnea lui şi sînge din sîngele lui, pentru că e tatăl meu. Cînd spun „chipul lui", nu mă gîndesc la faţa lui istovită, lipsită de frumuseţea de odinioară, nici la trupul lui bătrîn, care şi-a pierdut forţa de altădată, nici la mîinile lui mutilate de munca grea, de atîta amar de ani, nici la ochii lui înţelepţi, cu pleoapele boţite. Nu! Mă gîndesc la chipul lui spiritual, la vechea saga — singurul lucru pe care-l recunoaşte, pe care-l vede în toate manifestările variate ale vieţii, la sabie în locul coasei, la mare în locul pămîntului, la wiking în locul ţăranului, la saga îndulcită de veacul nostru — veacul deschis de primul număr al revistei *Felnir*[1], cînd tinerii noştri poeţi, aceşti alfi născuţi prea tîrziu, ne-au învăţat să înţelegem limba păpădiilor, a păsărilor şi a stelelor. După ce i-am văzut în casa stăpînului meu, împodobită cu imagini false ale naturii, pe aceşti palizi vrăjitori ai spiritelor, discutînd vreme îndelungată despre nişte oase putrede cu vrăjitorul care

[1] Revistă editată în anul 1834 la Copenhaga de către scriitori romantici islandezi în frunte cu Ionas Hallgrimson.

trăieşte pe vîrful muntelui, cu „Favoritul poporului", care trăieşte de-a pururi în inimile noastre, am găsit mîngîiere şi îmbărbătare în chipul aspru al tatălui meu, creaţie a imaginaţiei mele.

O FEMEIE PE PODEA

Un strigăt ciudat m-a trezit din visare. Strigătul venea de jos, urmat de văicăreli şi hohote de plîns. Ce se întîmplase? Era cineva atacat în casa noastră? Sau se născuse un copil pe undeva, prin vecini? Am deschis fereastra şi am ascultat; era încă foarte devreme şi din beznă nu răzbea nici un sunet. Se vede că zgomotele erau de la noi. Cît ai clipi, am fugit numai în ciorapi pe scări în jos şi m-am oprit pe ultima treaptă. Uşa de la ieşire şi uşa de la cabinetul doctorului erau larg deschise.

— Te urăsc, te urăsc, te urăsc!

In acest strigăt înfiorător, în sunetele nearticulate şi înjurăturile grosolane care urmau acestei mărturisiri pătimaşe nu mai era nimic omenesc.

— Am să plec, am să plec în America!

Pe podea, în mijlocul cabinetului, zăcea o femeie frumoasă, cu fusta ridicată pînă sus, astfel că i se vedeau ciorapii de nylon şi chiloţii de mătase. Ea urla, izbea cu picioarele şi cu pumnii în podea; brăţările-i zăngăneau, iar un pantofior auriu îi căzuse din picior.

Soţul stătea la oarecare distanţă şi o privea supus şi compătimitor; mi s-a părut însă că mai asistase la asemenea scene, aşa că nu-l mai impresionau. Totuşi, ar fi fost o nepoliteţe faţă de această minunată femeie să arate că nu se sinchiseşte de isteri-

calele ei. Incremenisem, impresionată de această priveliște uluitoare. Peste puțin timp, stăpînul se întoarse calm, se apropie de ușă și după ce-mi zîmbi, ca și cum și-ar fi cerut scuze, o închise.

Am încuiat ușa de la intrare și am urcat în odaia mea. Era încă prea devreme să pregătesc camerele pentru noapte.

SUPEUL

Amabilii americani se înființară pe la miezul nopții. Acum nu-și mai lăsară hainele în vestibul, ci trecură de-a dreptul în cabinetul stăpînului. Ca și data trecută, mă bătură prietenește pe umăr și-mi oferiră țigări și gumă de mestecat. Nu rămîneau niciodată prea mult la stăpînul meu. De fiecare dată, după plecarea lor, apărea primul ministru, miniștrii, delegatul în problema luptei cu pesta ovină, cîțiva deputați din alting, negustori angrosiști și judecători, un domn sfios și veșnic trist — redactorul ziarului, care căuta să ne încredințeze că e absolut necesar să ne vindem patria — cîțiva episcopi și proprietari ai fabricilor de ulei. Asemenea ședințe se prelungeau mult după miezul nopții; oaspeții discutau încet și plecau destul de treji.

Misterioasele vizite nocturne făcute de persoanele sus-puse pe partea aceasta a străzii erau urmate a doua zi de adunări deschise ale altor persoane, mult mai puțin sus-puse, care se îngrămădeau pe trotuarul de vizavi. Se vede că exista o legătură între ele. Poporul voia să vorbească cu primul ministru. Oamenii încercau să-i citească petiții sau să-i înmîneze scrisori în care-l implorau să nu vîndă țara, să n-o lipsească de suveranitate, să nu îngăduie străinilor

să-şi construiască aici o staţiune atomică în vederea războiului atomic. Veneau reprezentanţii Uniunilor tineretului, studenţilor, elevilor, ai Uniunii măturătorilor de străzi, ai Uniunilor de femei, ai Uniunii funcţionarilor de birouri, ai Uniunii artiştilor. În numele lui dumnezeu-tatăl, care ne-a dat această ţară ca s-o stăpînim, această ţară pe care n-am răpit-o niciodată de la nimeni — nu ne vindeţi patria, ţara care ne-a fost dăruită de dumnezeu! Vă rugăm să nu faceţi aceasta, excelenţă!

În oraş domnea o atmosferă plină de nelinişte; cuprinşi de teamă, oamenii îşi lăsau lucrul ziua în amiaza mare, se adunau în grupuri şi cîntau imnul naţional. Chiar şi cei de la care nu te-ai fi aşteptat niciodată la aşa ceva, se căţărau pe unde puteau şi rosteau discursuri în legătură cu acelaşi lucru.

Turnaţi-ne impozite cu nemiluita, societăţile voastre pe acţiuni n-au decît să-şi mărească de sute de ori preţurile la mărfurile de import pe care vi le cumpărăm, achiziţionaţi cîte două perechi de cleşti şi cîte zece nicovale de fiecare locuitor, băgaţi toată valuta în sardele de Portugalia, reduceţi valoarea kronei după bunul vostru plac — căci şi aşa aţi devalorizat-o destul — sîntem gata să suferim de foame, să rămînem fără adăpost, că doar strămoşii noştri n-au locuit numai în case, ci şi în bordeie, şi totuşi erau oameni. Sîntem de acord cu tot, cu tot, cu tot, în afară de un singur lucru: vînzarea ţării, pentru a cărei neatîrnare am luptat şapte sute de ani. Vă implorăm, excelenţă, gîndiţi-vă la tot ce are poporul mai sfînt — nu transformaţi tînăra noastră republică [1] într-o simplă anexă a unei staţiuni atomice străine! Numai asta nu, numai asta nu!

[1] Islanda a fost proclamată republică la 17 iunie 1944.

Şi în timp ce aveau loc asemenea adunări pe partea cealaltă a străzii, la noi se încuiau cu grijă toate uşile, iar fru cerea să fie coborîte jaluzelele la ferestre.

Cînd zilele se făcură scurte de tot, în casă avu loc al doilea act al dramei: oaspeţi străini şi localnici fură poftiţi împreună la un supeu. Pe la orele zece seara se adunară mulţi bărbaţi în fracuri. In timp ce se salutau între ei, se aduseră cocktail-uri. Pe masă se înşirau platouri cu sandvişuri americane, limbă, pui, salate; la fiecare fel de mîncare se servea un anumit vin; apoi, urmară deserturi rare.

Toată lumea mînca în picioare. La sfîrşit se aprinse punchul într-o cupă mare şi se oferi whisky şi gin. Oaspeţii erau serviţi de fete aduse de la restaurant, în timp ce la bucătărie oficiau bucătărese cu o înaltă calificare. Yankeii plecară devreme, iar bonzii islandezi, bine afumaţi, se porniră să cînte *Aştia au fost flăcăi voioşi* şi *Prin nisipurile reci ale pustiului.* Pe la miezul nopţii, chelneriţele ne povestiră, în bucătărie, că în timp ce serveau vinul, bărbaţii le ciupeau. Fetele fură lăsate să plece, iar oaspeţii începură să se servească singuri. In curînd se îmbătară şi „Două sute de mii de cleşti" se oferi să dea o mînă de ajutor stăpînului casei, pentru a-i ridica de la masă pe cei care nu se mai puteau ţine pe picioare; pe unii fură nevoiţi să-i scoată pe braţe şi să-i încarce de-a dreptul în maşini. Cînd totul se isprăvi, mi se porunci să strîng masa, să şterg petele, să golesc scrumierele şi să deschid ferestrele. In cameră nu rămase decît primul ministru, beat mort, strîns ghem într-un fotoliu, împreună cu „Două sute de mii de cleşti" — scamatorul de la societatea pe acţiuni *Snorri-Edda* — care era cu desăvîrşire treaz, căci nu băuse, ci se

ocupase numai cu îmbătarea primului ministru. Stăpînul se instală într-un fotoliu şi începu să răsfoiască o revistă străină.

— Comuniştii — spuse primul ministru — blestemaţii ăştia de comunişti! Cum spune saga: eu îi iubesc, eu am să-i sfîrşesc!

— Ascultă, prietene — i se adresă stăpînul, întrerupîndu-se din lectură — nu uita că mîine trebuie să ne sculăm devreme şi să mergem la şedinţa comisiei.

— Şi nu uita, de asemenea, că soarta naţiunii noastre depinde de un singur fapt: dacă Islanda o să-şi ia înapoi osemintele, spuse „Două sute de mii de cleşti".

— Laşii! Numai să îndrăznească! bombăni primul ministru.

— Osemintele trebuie să unească toate ziarele, toate partidele, dar în primul rînd pe toţi preoţii, continuă „Două sute de mii de cleşti".

— De ce vreau să vînd ţara? întrebă primul ministru. Pentru că aşa îmi cere conştiinţa. — Spunînd acestea, ridică trei degete de la mîna dreaptă. — Ce reprezintă Islanda pentru islandezi? Nimic! Numai Vestul e important pentru cei din Nord. Noi trăim pentru Vest, noi murim pentru Vest! Numai Vestul! Statele mici sînt nişte gunoaie. Răsăritul trebuie distrus! Dolarul trebuie să domnească!

— Prietene, nu gîndi cu voce tare, spuse doctorul Bui Arlann. Aici mai sînt şi alţi oameni. S-ar putea să nu te înţeleagă sau, ferit-a sfîntul, să te înţeleagă prea bine.

— Vreau să vînd ţara! urla primul ministru. Pentru asta sînt în stare să fac orice. Puteţi să mă tîrîţi de păr prin tot oraşul.

— Prietene... începu din nou doctorul.

— Dute-n... îl întrerupse primul ministru. Chiar dacă m-aţi bate în public în Austurvedlur [1] şi dacă m-aţi arunca la dracu din guvern, tot am să vînd ţara. Dolarul trebuie să învingă, chiar dacă va trebui să cedez pentru asta toată insula.

— Şi chiar dacă întreaga naţiune îl va trăda pe „Favoritul poporului", eu tot am să-i rămîn credincios, continuă „Două sute de mii de cleşti".

— Dar unde-s ceilalţi ? întrebă primul ministru, descoperind deodată că musafirii plecaseră.

Apoi izbi un pahar de podea, se ridică, şi-şi umflă pieptul cu un aer plin de importanţă. Se vede că acest omuleţ scurt şi gras îşi făcuse un obicei din asta, devenise o a doua lui natură. Era atît de beat, că nu mai rămăsese din el decît această apucătură plină de ifose. „Două sute de mii de cleşti" îi îndesă pălăria pe cap şi-l ajută să iasă. În timp ce păşea spre ieşire, în cameră se auzea ca un ecou :

— Eu sînt primul ministru ! Dolarul trebuie să domnească !

Doctorul —cumnatul şi asociatul primului ministru la firma *Snorri-Edda* — îl conduse pe acesta şi pe „Două sute de mii de cleşti" pînă la uşă. După plecarea lor, stăpînul se uită la mine zîmbind :

— Cumnatul meu e un om admirabil, dar cînd bea un pahar mai mult, îi place să glumească. Nu trebuie să te mai gîndeşti la asta sau să faci vreo aluzie, chiar dacă nimereşti la vreo şedinţă de celulă.

Stătea cu spatele sprijinit de uşă şi se uita la mine cu o privire obosită; îşi uitase ţigara, care-i fumega, în mînă. Pomenise de şedinţa de celulă. Nu cumva ştia tot, chiar şi acest lucru ?

— De fapt, dînsul — vorbi din nou doctorul — e

[1] Piaţa din faţa clădirii alting-ului, la Reykjavik.

un om foarte cinstit, mai ales cînd e beat. În fond, nu există oameni cinstiţi printre cei treji. Eu prefer să fiu beat.

Îşi scoase ochelarii, îi şterse cu grijă şi şi-i puse din nou; apoi se uită la ceas: oho, e demult timpul să ne culcăm! Dar în uşă se întoarse şi-şi sfîrşi gîndul:

— Da, e un om pe care te poţi bizui. Dacă te asigură de ceva, fiind treaz, şi mai cu seamă dacă îşi dă cuvîntul de cinste, atunci poţi să fii încredinţat că minte. Dacă jură de trei ori în public pe memoria mamei sale, atunci se poate spune cu certitudine că se gîndeşte să facă tocmai pe dos. Dar cînd e beat, spune numai ceea ce gîndeşte.

Am tresărit şi am întrebat:

— Atunci, într-adevăr are de gînd să vîndă ţara?

— Cum, dumitale nu ţi-e indiferentă politica?

— Ba da. Dar mi-a venit deodată în gînd tata, biserica, pîrăul...

— Care pîrău? se miră el.

— Pîrăul...

Am vrut să mai adaug ceva, dar n-am putut. Am tăcut şi m-am întors cu spatele.

— Nu te înţeleg, spuse doctorul.

Iar eu, deşi stăteam cu spatele la el, am simţit că mă fixează.

— Hm... — făcu el — noapte bună!

JURĂMINTUL

Poporul se îmbulzea tot mai aproape de clădirea alting-ului, discursurile deveneau tot mai pătimaşe. Imnul naţional era intonat pînă la dogirea glasurilor. Se striga:

„Alting-ul nu se încumetă să ne dea un răspuns?"

Membrii alting-ului stăteau în dosul uşilor închise şi discutau problema cedării către o putere străină a Reykjavik-ului sau a vreunui alt golf din ţară, potrivit pentru crearea unei staţiuni necesare războiului atomic. Şi deoarece problema era departe de a fi rezolvată definitiv, ei întîrziau să răspundă poporului, care se agita în piaţă. Cîte un deputat îşi scotea capul pe uşa balconului, iar pe chipul lui flutura un zîmbet liniştit, care trebuia să exprime cea mai deplină seninătate. În realitate însă, zîmbetul acesta era doar un rînjet silit. Dar iată că uşa de la intrare cedă sub presiunea mulţimii; un puhoi compact de oameni dădu năvală în clădire. Abia atunci se deschise larg uşa de la balcon şi în cadrul ei apăru un omuleţ gras şi plin de sine, care luă o poză impunătoare. Aşteptînd să se isprăvească imnul cîntat în piaţă, el îşi umflă pieptul, îşi îndreptă cravata, îşi netezi părul de pe ceafă, îşi duse două degete la buze şi tuşi.

Apoi începu să vorbească domol, cu o voce adîncă, părintească:

— Islandezi!

Mulţimea amuţi înşelată de spectacol.

— Islandezi! rosti el iarăşi acest cuvînt atît de simplu şi totodată atît de mare.

Ridică apoi trei degete deasupra capului şi pronunţă rar şi solemn un jurămînt, făcînd lungi pauze între cuvinte:

— Jur... Jur... Jur pe tot... ce are poporul mai sfînt de veacuri... Islanda nu va fi vîndută!

CAPITOLUL IX

VEŞTI RELE DESPRE ZEI

Organistul şi poliţistul cel sfios stăteau lîngă armoniu. In faţa lor se afla un caiet cu note scrise neciteţ. Amîndoi erau atît de cufundaţi în descifrarea notelor, încît nici nu observară intrarea mea în odaie. Trecu o jumătate de oră fără să-şi dea seama că stăteam alături de ei. Se chinuiau cu o piesă lipsită de orice melodie, în care abundau nişte sunete ciudate ce aminteau o dimineaţă la ţară, cînd totul e încă scufundat în somn. In cele din urmă, mi se păru că melodia începe să se închege; ai fi zis că venea de undeva de departe; măreţia ei mi se dezvălui atît de brusc, că m-am simţit mai curînd uimită decît emoţionată. Dar tocmai în clipa cînd inima a început să-mi bată mai tare, presimţind lumea nouă care era gata să se deschidă în faţa mea, o lume minunată şi necunoscută, lipsită de forme obişnuite, cîntecul se sfîrşi, iar cei doi oameni se ridicară tulburaţi şi plini de entuziasm; ochii le străluceau de parcă ei ar fi compus această muzică. In cele din urmă mă zăriră şi-mi întinseră mîna.

I-am întrebat ce-au cîntat, iar organistul mi-a răspuns că nu e pe deplin convins că poate să-mi încredinţeze marea taină: numele noului geniu. Dacă sînt destul de proastă — mi-a zis el — această veste n-o să mă facă să mă pierd cu firea. Dacă însă am un dram de inteligenţă, trebuie să urmez chemarea noului apostol, chemarea adresată fiecăruia, şi care ne cere să părăsim lumea în care trăim şi să creiem o lume nouă, pentru cei care nu s-au născut încă. Dar cînd organistul îşi dădu seama cît eram de amărîtă din pricina neîncrederii lui în mine, i se făcu milă, mă bătu cu palma pe obraz, mă sărută pe frunte şi mă rugă să nu-i iau în serios glumele.

— E concertul pentru vioară al lui Roberto Herard, îmi explică el. Acest flăcău spaniol a studiat la Cambridge şi n-are nici o pregătire muzicală. Dacă neamul Esterhazy nu s-a stins încă, o să-şi primească şi el porţia. Să sperăm totuşi că Herard va fi îngropat cu mai multă pompă decît Mozart.

Organistul trecu în bucătărie să pregătească cafeaua, iar poliţistul cel sfios îmi aruncă o privire iscoditoare, dornic să vadă dacă am înţeles ceva.

— Viaţa devine şi aşa din ce în ce mai grea, spuse el. Iar acum mai e şi asta...

În clipa aceea intrară cei doi zei — Briantină, cu ochii lui pătrunzători, înflăcăraţi, de ucigaş, şi Beniamin, plutind parcă în eter, în plină transă pesimistă. Organistul îi întîmpină amabil ca de obicei, îi întrebă de noutăţile din împărăţia zeilor şi din sferele înalte, apoi le oferi cafea.

Cei doi zei erau rău dispuşi şi aduceau noutăţi proaste: „Două sute de mii de cleşti" îi alungase. Îl luase pe lîngă el pe Ole Figur, cel care susţinea că trebuiesc deshumate osemintele.

Toate ziarele publicaseră ştirea că ei stabiliseră legătura cu „Favoritul poporului".

— N-au decît să le deshumeze! spuse organistul.

Iar poliţistul cel sfios întrebă:

— Dar unde-i Cadillac-ul?

— Ni l-a furat el, răspunse scaldul atomic. Iar eu m-am răzbunat, spărgîndu-i toate clapele pianului. De furie îmi vine uneori să urlu, să mugesc ca o vacă. Cred că am să mă omor.

— Sînd convins că n-ai să faci o asemenea prostie, spuse organistul. Sinuciderea este autoprofanare la patrat. Doar eşti zeu! Nu, hotărît, îţi baţi joc de noi.

— M-am uitat la toate fotografiile de la Buchenwald [1], continuă Beniamin. Nu mai pot să rămîn poet. Simţurile tac. Cum să le mai poţi dirija, după ce ai văzut toate scheletele acelea descărnate şi gurile moarte şi rînjite! Totul s-a sfîrşit — şi jocurile de dragoste ale păstrăvilor, şi trandafirii roşii ai iubirii poetului. Tristan şi Isolda au murit. Au murit la Buchenwald. Privighetoarea şi-a pierdut viersul, pentru că noi ne-am pierdut auzul. Auzul nostru a murit la Buchenwald. Nu-mi mai rămîne decît sinuciderea, onanismul la patrat.

— Dar îi poţi ucide pe alţii, observă zeul Briantină.

— Da, dacă aş avea bomba atomică. E de-a dreptul revoltător, indecent, ca o personalitate divină ca mine, Beniamin, să nu posede bomba atomică, în timp ce-o are un oarecare Dupont.

— Să-ţi spun eu ce să faci, zîmbi organistul, şi-i puse în faţă o farfurie cu o chiflă tare şi cîţiva pes-

[1] Lagăr de exterminare hitlerist.

meţi sfărîmaţi. Compune o epopee despre Dupont, posesorul bombei atomice.

— Ştiu eu ce-am să fac, răspunse Briantină. Divorţez de nevastă-mea şi încep să fac carieră. Am să ajung lider politic, ministru, şi-am să încep şi eu să jur. Am să primesc şi decoraţii.

— Aţi decăzut amîndoi, suspină organistul. Cînd v-am cunoscut, vă mulţumeaţi să rămîneţi zei.

— Dar de ce să nu răzbim şi noi puţin în rîndul oamenilor? întrebă zeul. De ce n-am primi şi noi o decoraţie?

— Criminalii mărunţi nu capătă niciodată decoraţii, răspunse organistul. Decoraţiile se dau numai lacheilor vînduţi ai oamenilor de seamă. Pentru a ajunge lider politic, trebuie să ai un protector milionar. Iar voi l-aţi pierdut pe milionarul vostru. Hoţii de buzunare nu ajung miniştri. A fi hoţ de buzunare este o înjosire care poate să-l pască numai pe un zeu. E ca şi cum te-ai fi născut într-un grajd: asemenea prunci nu pot fi decît compătimiţi, despre ei nu se scrie nici în ziare. Duceţi-vă în Suedia în căutarea milionarilor şi oferiţi-le apele Islandei. Duceţi-vă în America şi vindeţi-vă patria americanilor. Atunci o să ajungeţi miniştri şi o să obţineţi decoraţii.

— Sînt gata oricînd să le ofer suedezilor apele Islandei şi să vînd ţara Americii, spuse zeul Briantină.

— Da, numai că asta n-o să-ţi ajute la nimic, dacă ţi-ai pierdut milionarul.

— Aşadar, eşti de părere că nu trebuie să divorţez de nevastă-mea?

— Ce sens are să divorţezi de nevastă-ta, dacă ea n-o doreşte? întrebă organistul.

— În orice caz, îl putem scurta pe Ole Figur cu un cap, declară zeul.

— Da, firește, răspunse organistul. Ia te rog un pesmet.

— El e din Lacul Sudului — spuse zeul — și știe doar să cadă în transă. Noi însă sîntem direct legați de dumnezeire. Dacă deschid de pildă Biblia, o înțeleg. Pot să iau două bucățele de pesmet pentru gemenii mei ? Le place să sugă pesmeți.

— Ești cel mai mare luteran al zilelor noastre — declară organistul — și un adevărat părinte al familiei tale, ca și Luther.

— Eu însă am să aștept pînă-mi revine inspirația, spuse scaldul atomic. Niciodată nu transpir cînd compun versuri. Iar dacă am să mă sinucid, acesta fiind poate cel mai minunat poem al lumii, am s-o fac pentru că asupra mea a coborît inspirația.

— Ești cel mai mare poet romantic al zilelor noastre, confirmă organistul cu același ton amabil.

— Lui Ole Figur îi curge nasul, spuse scaldul atomic supărat. Și mai are nas să declare că în el sălășluiește un suflet nemuritor ! Nu e revoltător ca acest tip josnic din Lacul Sudului să se plimbe cu Cadillac-ul meu ?

— Dar poate că n-are un suflet nemuritor ? întrebă organistul.

Cei doi zei își susțineră afirmația în chipul cel mai hotărît.

— Atunci, părerea mea e că nu face să-l scurtați cu un cap, îi sfătui organistul. În orice caz, eu aș mai medita înainte de-a ucide un om care n-are sufletul nemuritor. Iar pe un om care are suflet nemuritor n are sens să-l ucizi, pentru simplul motiv că sufletul îi rămîne tot nemuritor. Tu-l ucizi, iar

sufletul lui trăiește. Și acum, vă rog să mă iertați. Nu mai pot să discut despre teologie. Trebuie să culeg cîteva flori pentru această tînără și minunată țărăncuță, pe care o socot prietena mea.

CHEILE

Nici în saga despre Nial, nici în saga despre Grettir și nici în saga despre Eghil nu se pomenește nimic despre suflet — și acestea sînt cele mai importante. Nici în *Edda*[1] nu se spune nimic despre asta. Nimic nu-l supără mai mult pe tatăl meu ca discuțiile despre suflet. El socotește că trebuie să trăim în așa fel, ca și cum n-ar exista suflet.

În copilărie n-aveam voie să rîdem tare: se spunea că e lipsă de bun simț. E drept că întotdeauna trebuia să fim veseli. Dar veselia care întrece măsura este socotită un rău. Chiar și proverbul spune: intră cu băgare de seamă pe ușa bucuriei. Tatăl meu era întotdeauna bine dispus, iar pe fața lui juca necontenit un zîmbet luminos și blînd. Dar ori de cîte ori auzea o glumă mult prea veselă, se schimonosea, ca și cum alături de el s-ar fi ascuțit niște cuțite. Devenea dintr-o dată tăcut, iar privirea-i rătăcea absentă. Și oricît de amărît ar fi fost — chiar dacă-i înghețau iarna caii la pășune — nu-și arăta supărarea. Maică-mea era veșnic aceeași: domoală, răbdătoare, nu-și pierdea niciodată curajul. Nu cîrtea niciodată, nici cînd vaca păștea ceva rău. Nici noi nu plîngeam, oricît de tare ne-am fi bătut — plînsul era interzis. La

[1] *Edda* sau *Edda cea Mare* — un monument al poeziei populare scandinave din evul mediu, reprezentînd o culegere de cîntece mitologice și eroice.

şcoală am văzut pentru prima oară lacrimile. O fetiţă plîngea pentru că se fripsese cu grişul fierbinte, alta plîngea din pricina unei poezii, a treia se speriase de un şoarece. La început am crezut că se prefac, dar ele plîngeau cu adevărat. Atunci mi s-a făcut ruşine, aşa cum ţi se face ruşine pentru oamenii care-şi pierd pantalonii. Tata şi mama nu ne vorbeau niciodată despre gîndurile şi grijile lor. Despre asta nu se cădea să vorbeşti. Poţi să vorbeşti despre viaţă în general, dar despre viaţa ta personală nu vorbi decît în măsura în care-i priveşte pe alţii; poţi vorbi la infinit despre timp, despre vite şi chiar despre natură, însă doar în măsura în care-i poate interesa pe ţărani; astfel, poţi să vorbeşti de pildă despre secetă, dar nu despre frumuseţea razelor de soare. Povesteşte o saga, dar nu pune la îndoială întîmplările din ea; discută despre soarta generaţiilor, dar nu-ţi deschide sufletul în faţa oamenilor. În *Edda* se spune că numai inima ştie ce este tăinuit în ea.

Dacă ceea ce s-a petrecut te priveşte numai şi numai pe tine, povestirea încetează să mai fie povestire şi nu trebuie să vorbeşti despre asta. Cu atît mai mult să scrii. Aşa am fost crescută, aşa sînt eu şi nu mai e nimic de făcut.

De aceea nu vreau să explic cum şi de ce s-a petrecut totul. Pot să relatez doar faptele pînă la punctul unde povestirea încetează să mai fie povestire.

Ştiam că mă aşteaptă în bucătărie ca şi data trecută. Fără să mă gîndesc la asta, simţeam prin perete că e acolo şi ştiam că o să mergem împreună. Lecţia mea terminîndu-se, mi-am îmbrăcat paltonul şi mi-am luat rămas bun de la organist, care mi-a oferit ca de obicei un buchet de flori. Cel de dincolo se ridică şi el să plece; am ieşit împreună. Totul se petrecu

întocmai ca data trecută, numai că acum tăcea tot timpul. Mergea alături de mine fără să scoată un cuvînt.

— Spune ceva.

— Nu! La ce bun? Te petrec deoarece eşti din Nord. Apoi ne despărţim.

— N-ai decît să taci dacă vrei. Îmi face plăcere să ascult cum taci, i-am spus eu.

Deodată, cu o mişcare bruscă, mă trase spre el şi mă luă de braţ. Mă ţinea strîns, poate chiar prea strîns; dar era liniştit şi nu spunea nimic. Mîna lui îmi atingea sînul.

— Se vede că eşti obişnuită să umbli cu bărbaţii!

— Dar nu cu cei care simt o vocaţie.

In timp ce mergeam aşa, îmi spuse dintr-o dată:

— Eşti saşie de un ochi.

— Asta-i bună!

— Pe cuvînt de onoare! Eşti saşie.

— Bine că nu-s chioară.

— Zău. Crede-mă. Dacă se uită cineva atent, vede că eşti saşie. Uneori mă îndoiesc, dar alteori sînt sigur că eşti saşie. Eşti îngrozitor de saşie!

— Numai cînd sînt obosită. E drept că am ochii cam depărtaţi, ca o bufniţă; nu degeaba îi port numele.

— N-am văzut niciodată o fiinţă mai saşie. Ce-i de făcut?

Era posomorît, dar vocea-i suna atît de cald, încît m-am simţit mişcată.

Cu toate acestea eram liniştită; diferenţa dintre el şi celălalt o simţeam după tremurul genunchilor. Cînd ne-am apropiat de uşa casei mele, am deschis

geanta, dar am constatat că-mi lipsesc cheile. Nu erau nicăieri. Se făcuse unu noaptea. Purtam întotdeauna cu mine cheile de la intrarea principală şi de la cea de serviciu ; cînd plecam în oraş, aveam grijă să nu le uit, căci altfel nu mai puteam intra în casă.

Le ţineam întotdeauna în geantă. De data asta le uitasem, ori poate le pierdusem, ori poate ele îşi pierduseră înfăţişarea materială şi printr-o minune sau vrăjitorie se transformaseră în nimic. Mi-am cercetat încă o dată poşeta şi am întors căptuşeala pe dos, gîndindu-mă că s-ar fi putut rătăci acolo, dar totul fu zadarnic. Nu puteam intra în casă.

— Nu poţi să baţi ?

— Să bat ? Niciodată ! Mai bine stau toată noaptea-n stradă, decît să-i oblig pe aceşti oameni să-mi deschidă.

— Am un şperaclu. Nu cred însă că ar putea să deschidă o broască ca asta.

— Ai înnebunit ? Cum îţi închipui că aş putea intra aici cu ajutorul unui şperaclu ? Nu, mai bine aştept. Poate că nu s-a întors încă toată familia.

El se uită la mine.

— Îmi închipui cum o duci în casa asta. Şi mai stai încă pe gînduri... Cred că cel mai bun lucru ar fi să vii cu mine.

Aşa s-a petrecut totul. Am plecat de la el în zori. În timp ce-mi puneam paltonul, am vîrît mîna în buzunar — cheile erau, bineînţeles, acolo.

El nu avea nimic în afară de-o valiză. Patul, masa şi scaunul aparţineau proprietăresei. Pianul era închiriat ; mă întrecuse mult în muzică, putea să cînte şi la pian, pe cînd eu nici nu îndrăzneam să visez la altceva în afară de armoniu. În odaie domnea o

ordine exemplară. Mirosea a săpun. Îmi oferi un scaun, deschise valiza şi scoase o sticlă cu rachiu, pe care o păstra pentru orice eventualitate, cum îi stă bine unui ţăran practic şi prevăzător.

— Ce mai ai de gînd să-mi oferi ? Tutun de mestecat ?

— Nu, ciocolată.

Am luat ciocolata, dar de rachiu nu m-am atins.

— Ce mai poţi să-mi oferi ?

— Nu te grăbi, răspunse el. Ai să afli îndată.

IUBIRE

Sînt înclinată să cred că iubirea nu este altceva decît o născocire a scriitorilor romantici, în orice caz în saga despre Nial nu se spune nimic despre iubire, ori saga asta e mai minunată decît toate cărţile romantice la un loc. Părinţii mei, pe care i-am considerat întotdeauna cei mai destoinici oameni din toată ţara şi alături de care am trăit douăzeci de ani, n-au vorbit niciodată despre iubire. E drept că aduceau copii pe lume, dar asta nu era iubire, ci viaţa obişnuită, simplă, a săracului, care n-are timp să se ocupe de fleacuri. Nu i-am văzut niciodată certîndu-se, dar la asta se rezumă iubirea ? Mă îndoiesc. Cred că iubirea este distracţia oamenilor sterpi, de la oraşe, care le umple viaţa de toate zilele.

Simt că în mine curge o viaţă deosebită, asupra căreia n-am nici o putere, deşi e o parte din mine. Fie că mă sărută cineva, fie că nu, simt că gura e creată pentru sărut. „Simbol de neprihănire dintr-un solitar cătun, asta e-o metehnă gravă şi e

vina ta dintîie", îmi cîntase scaldul atomic Beniamin cînd mă văzuse. Şi avea multă dreptate. Chiar dacă întîlneşti ceva monstruos în viaţă, aceasta e viaţa însăşi, deoarece ea se manifestă în trupul nostru — acest vas uriaş şi complex. Îl iubesc oare pe acest om zvelt şi înflăcărat? Nu ştiu. De ce cînd îl văd pe celălalt simt că mi se înmoaie genunchii? Despre asta ştiu şi mai puţin. Şi apoi de ce să întreb?

Într-o anumită perioadă a vieţii, o fată îi iubeşte pe toţi bărbaţii, fără nici o deosebire — iubeşte bărbatul. Ori asta înseamnă că nu iubeşte pe nimeni.

„Eşti fermecătoare!" îi şopteşte el.

„Asta o spun oamenii noaptea, în îmbrăţişări fugare şi întîmplătoare, în mijlocul torentului nestăvilit al vieţii, oameni care nu se vor mai întîlni niciodată", răspunde ea.

„Poate că tocmai asta e adevărata dragoste?" întreabă el.

Din romane ştim cît de nefericită se simte fata care se înapoiază singură seara acasă. Multe fete nu pot deosebi sentimentul dragostei de cel al singurătăţii. Ele cred că sînt îndrăgostite, dar în realitate sînt numai singure. Îndrăgostite de toţi şi de nimeni, pentru că n-au un iubit. Fata care n-are un iubit nu simte pămîntul sub picioare. Şi iată că într-o noapte, cînd fata stă dusă pe gînduri în faţa casei sale, se apropie de ea un bărbat şi, înainte să-şi dea seama de sentimentele ei, se duce cu el şi îi dă tot ce-i poate da, dar — după cum se ştie — tot înseamnă nimic. Asta-i iubire? Nu, fata n-a făcut decît să înfunde gîtlejul animalului sălbatic care a vrut s-o sfîşie, n-a făcut decît să vîre bibe-

ronul în gura pruncului, adică sie-şi, iar bărbatul nu e decît un instrument. Iar dacă totul se petrece altfel, atunci viaţa e o groaznică vină, aşa cum a spus scaldul atomic.

Odată, într-o vale din Nord, a venit o expediţie din Sud să studieze cascadele. Printre alţii, se afla un bărbat cu o haină foarte largă, din buzunarele căreia ieşeau capetele unui fular. Omul duhnea uşor a rachiu. Fata avea şaptesprezece ani. Cînd ea îi aduse cafeaua, el o sărută şi-i şopti să vină seara la el în cort. De ce s-a dus ? Din simplă curiozitate. Firește, toată ziua îi fusese cald, ardea toată, pentru că avea şaptesprezece ani şi pentru că primise prima sărutare.

Cortul lui era situat într-o văgăună, lîngă pîrău ; trei nopţi a stat acolo numai cu ea. Fata nu-i vorbea nimic şi era tare fericită că e însurat, căci altfel ar fi început să se gîndească la el.

După plecarea lui, am început să mă gîndesc la mine. De fapt, el mi-a deschis ochii asupra mea. Şi dacă vreau, pot să-l socot al meu pentru totdeauna.

Pe cel de al doilea l-am cunoscut pe cînd învăţam la Şcoala tinerelor fete. Dansase cu mine o noapte întreagă, apoi s-a apucat să-mi scrie scrisori şi, în cele din urmă, a început să fluiere pe sub fereastra mea. Într-o noapte, m-am strecurat încetişor din casă. Nu aveam unde să stăm împreună şi totuşi eram împreună, căci nimic nu poate împiedica doi tineri să se simtă împreună. Ei nu vor să fie văzuţi, să se ştie despre legătura dintre ei. Despre asta ştiu numai ei doi.

Aici povestirea încetează să mai fie povestire, nu mai are dreptul la existenţă. Din fericire, după ce

ne-am întîlnit de trei ori, el a fost nevoit să plece în Sud; iar în locul acela primejdios — şcoala de fete — unde purtarea era privită din punctul de vedere al moralei şi nu din acela al naturii, totul reintră în normal.

Asta era tot, tot ceea ce trăisem în viaţa mea pînă în clipa cînd am devenit cu adevărat femeie, pînă în seara cînd mi-am pierdut cheile.

CAPITOLUL X

SINT CONCEDIATA

Dimineața, în timp ce turnam cafeaua în cești, fru mă întrebă cu răceală, fără să mă privească :

— Unde ai fost azi noapte ?

— La ședința de celulă.

Fru deschise gura, trase aer în piept, dar se stăpîni ; tremurul nervos al buzelor dispăru ; tuși, apoi începu să vorbească pe un ton piţigăiat. Era foarte palidă și totuși neînchipuit de calmă.

— Ah, așa !... Aș putea să știu și eu ce s-a discutat ?

— Creșa...

— Cum adică, creșa ?...

— Trebuie construită o creșă.

— Cine are nevoie de ea ?

— Eu.

— Dar cine o va construi ?

— Societatea.

— Societatea ? Ce fel de animal e ăsta, spune-mi și mie, te rog.

Era de-a dreptul uimitor cu cîtă ironie rece putea să vorbească această femeie amabilă, în timp

ce clocotea toată de furie. Cu toate acestea, nu reuşi să-şi joace rolul pînă la sfîrşit.

— Dumneata ai obrăznicia să-mi spui în faţă că ai fost la şedinţa de celulă! Şi îndrăzneşti să recunoşti acest lucru în casa mea, la masa mea, în prezenţa acestor copii nevinovaţi! Mai mult decît atît, prezinţi aici revendicări comuniste, ceri ca noi, care plătim impozite, să sprijinim imoralitatea comuniştilor!

— Linişteşte-te, comoara mea! zîmbi soţul ei. Cine o să ne ceară asta? Slavă domnului, în primul rînd sprijinim propria noastră imoralitate şi abia după aceea imoralitatea altora.

— Cît de mult vă caracterizează asta pe voi, politicienii laşi burghezi: luaţi întotdeauna atitudine împotriva propriei voastre clase! Vă simţiţi la largul vostru numai într-o atmosferă de intrigi şi trădare. Dar eu vă spun — ajunge! Noi sîntem femei cumsecade, am născut copii după legi dumnezeieşti şi omeneşti, i-am crescut în spiritul unor înalte principii morale, am creat o familie exemplară. Iar acum vreţi ca noi să plătim pentru imoralitatea oamenilor care încearcă să ne distrugă casa. — Zicînd acestea, fru se ridică maiestuoasă, îşi agită pumnul sub nasul meu, făcînd să-i zăngăne brăţările. — Nu, vă foarte mulţumesc. Afară de-aici!

Îngeraşul cel micuţ se uita cu gura căscată la maică-sa, ţinînd mînuţele împreunate a rugă; micul grăsun şedea bosumflat. Stăpînul continua să-şi mănînce păsatul de ovăz, închizînd uşor ochii şi încruntîndu-şi sprîncenele, cum fac de obicei bărbaţii cînd se află la joc de cărţi şi nu vor ca alţii să-şi dea seama ce au în mînă.

Unde mă aflam? Cum am putut să-mi închipui

că această casă e o colină răsărită pe neașteptate în mijlocul peisajului plat care ne înconjoară. Cum am putut să cred că aici se poate vorbi deschis despre orice, cu naivitatea omului simplu ? Cum am putut să cred că discuția despre ședința de celulă va fi primită ca o glumă nevinovată, ca o flecăreală ușuratică ? Dacă e așa, atunci m-am înșelat.

Nu știam ce să fac. Mă zăpăcisem. Nu, n-am să-i înțeleg niciodată pe cei din înalta societate, dar nici n-am să știu să le vorbesc ca o sclavă. Acum vedeam limpede diferența dintre cele două lumi — lumea mea și lumea acestei femei. Cu toate că trăiam sub același acoperiș, eram atît de departe una de alta, încît cu greu puteam fi cuprinse în aceeași denumire, de reprezentante ale neamului omenesc. Ce-i drept, amîndouă eram animale vertebrate, mamifere, dar cu asta se încheia orice asemănare dintre noi. Societatea omenească unică, căreia chipurile îi aparținem amîndouă, există numai în vorbe.

Zîmbind prosteşte, am întrebat :

— Prin urmare, nu mai pot rămîne în casa asta ?

— Dragă — se adresă atunci stăpînul soției sale — cred că o să ne vină greu fără slujnică. Nu uita că pleci pentru un an întreg în Statele Unite. Cine o să aibă grijă de casă ? Știi bine că buna noastră Iona aparține mai mult zeilor americano-smolandezi.

— Aș putea găsi sute de fete care să nu se poarte cu atîta neruşinare în fața mea, în propria mea casă. Aș putea să găsesc mii de fete care să aibă atîta bună creștere, încît să știe ce trebuie să răspundă stăpînei lor în asemenea ocazii, sau cel puțin să tacă, să nu-mi spună în față cum își petrec nopțile. Pe cînd dumneaei, din prima clipă de cînd a păşit în casa asta, a vorbit cu mine obraznic, cu

aroganţa nesuferită a nordicelor, ca şi cum dumnezeu ştie cine ar fi dumneaei. Nu mai pot s-o sufăr!

Mi-am dat seama că în casa asta nu mai aveam ce căuta şi m-am urcat în odaie să-mi strîng lucrurile. Mai bine să rătăcesc pe străzi decît să rămîn aici o singură clipă.

SINT RUGATA SA RAMIN

Cineva se apropie în fugă de uşa mea, bătu tare şi o deschise fără să aştepte răspuns. În odaie apăru micul grăsun cu respiraţia întretăiată.

— Tata mi-a poruncit să-ţi spun să rămîi; vrea să mai stea de vorbă cu tine.

— Ce bine e să fii mic şi grăsun ca tine, băieţelul lui tăticu!

L-am mîngîiat pe păr şi am continuat să-mi împachetez lucrurile. Credeam că băiatul, îndeplinindu-şi misiunea, o să plece, căci nu-mi vorbea aproape niciodată, cu excepţia cazurilor cînd se căţăra pe gard cu copiii primului ministru şi ai altor oameni de vază şi-mi striga: „Organisto! Cenuşăreaso! Trăiască satul!" Acum stătea lîngă mine şi se uita cum îmi potrivesc în ladă rochia de sărbătoare. Deodată, declară pe un ton apăsat şi obraznic:

— Vreau să merg şi eu cu tine la şedinţa de celulă.

— Nu ţi-ar strica puţină bătăiţă, drăguţule.

— Mai ţine-ţi gura şi ia-mă cu tine la şedinţa de celulă. Blestemaţii ăştia de comunişti nu permit nimănui nimic.

— Doar n-ai să-mi spui că un băieţaş atît de drăguţ are de gînd să ajungă un comunist blestemat.

El se sborşi la mine:

— N-ai dreptul să vorbeşti aşa cu mine cît mai eşti în casa noastră.

— Pot să vorbesc cum îmi place, pentru că plec.

Îşi vîrî mîna în buzunar şi scoase cîteva hîrtii boţite de cîte o sută de krone.

— Dacă-ţi dau o sută de krone mă iei la şedinţa de celulă?

— Nu cumva crezi că pentru o sută de krone am să mă învoiesc să fac dintr-un bursucel atît de drăguţ un blestemat de comunist?

— Două sute.

L-am sărutat. El îşi şterse obrazul cu mîna şi continuă să urce suma, dar cînd ajunse la salariul lunar al unei slujnice, n-am mai putut răbda:

— Ia cară-te de aici, drăguţule! La drept vorbind, ar fi trebuit să-ţi dau jos pantalonii şi să-ţi trag vreo cîteva mai zdravene. Ia te uită, un mucos care vrea să mituiască un om în toată firea! Tare aş vrea să ştiu, de la cine ai învăţat toate astea? Şi cînd te gîndeşti ce tată cumsecade ai!

— Ca şi cum tata nu dă şperţuri cînd e nevoie!

I-am tras o palmă.

— Pentru asta ai să fii închisă, îmi spuse el.

— Zău? Dar cine mai umblă şi acum cu mîna bandajată? Sau n-ai fost tu ăla care a furat de la fermă nurci şi le-ai tăiat beregata?

— Ai înnebunit de tot! Cum îţi închipui că eu şi vărul meu Bobu o să păţim ceva pentru isprava asta? Nouă ne este îngăduit orice, chiar să ne facem comunişti, dacă blestemaţii ăştia de comunişti ne dau voie.

— Comuniştii vor să aibă de-a face cu băieţi cumsecade.

— Vreau să încerc și eu. Sînt împotriva a tot ce există.

M-am uitat la el. Băieţaşul de doisprezece ani cu ochi albaştri şi păr cîrlionţat îmi înfrunta privirea.

— De ce cînd trec pe stradă strigaţi în urma mea tot felul de ocări ?

— Uite-aşa, ne distrăm. Altfel ne plictisim. Vrem să ne facem comunişti.

Am clătinat din cap și am continuat să-mi împachetez lucrurile.

— Tata ţi-a poruncit să rămîi. Aşteaptă.

— Ce să aştept ?

— Pînă pleacă mama.

— Spune-i că n-am ce aştepta.

M-am chinuit multă vreme pînă să încui lacătul lăzii care nu voia să se închidă cu nici un chip. Cînd m-am ridicat de pe duşumea, băiatul cu părul buclat era tot în odaie și mă privea cu ochii lui albaştri și limpezi. Își vîrî în buzunar hîrtiile de cîte o sută de krone și începu să-şi roadă cu mult zel unghiile. In sfîrşit, îl prinsesem în exerciţiul funcţiunii, fapt pe care-l demonstrau limpede degetele lui, cu unghiile mîncate pînă la carne.

— Nu pleca, rămîi ! mă rugă el fără nici o amenințare sau încercare de corupere, vorbindu-mi cu o voce tînguitoare de copil, sinceră şi puţin sfioasă.

Am început să şovăi. Deodată, mi s-a făcut milă de copil. M-am aşezat pe ladă, i-am luat mîinile de la gură și l-am strîns la piept.

— Bietul meu băieţaş !

CAPITOLUL XI

COPIII CE MI-AU FOST INCREDINȚAȚI ȘI SUFLETELE LOR

În sfîrșit, fru împreună cu „Clește" luară avionul spre America. Copiii rămaseră în grija mea. Tatăl lor mi-i încredințase, în timpul cinei, zîmbind distrat și gîndindu-se la altceva. Aveam impresia că-i zămislisem eu și m-am simțit deodată ca femeia aceea care a înghițit peștele [1].

— Începînd de azi o să purtați numele voastre adevărate, le-am spus eu.

— Dar noi o să te chinuim, o să-ți rupem oasele, o să te tăiem în bucăți! rosti rar fiica cea mare, savurînd ca pe niște bomboane cuvintele: chinuim, rupem, tăiem.

— Atunci, dacă nu vreți să purtați numele voastre — le-am spus eu — am să vă botez cu nume noi. N-am să vă chem niciodată cu poreclele voastre africane. Arngrimur nu se va mai numi Bubu, ci Landaliomi [2], Gundi nu va mai fi Dudu, ci Aldinbloud [3], lui

[1] Poveste islandeză despre o femeie care, după ce a înghițit un pește, a născut un copil.
[2] Lumina lunii.
[3] Suc de măr.

Tourdur n-o să-i mai spuneţi Bobo, ci Gullhrutur[1], iar Tourgunur — îngeraşul de pe ilustrata de Crăciun a Ionei — nu va mai fi Didi, ci Daggeisli[2]. Ieşi din bucătărie, Tourgunur, şi vino să stai la masă împreună cu toţi ceilalţi.

— Fru mi-a încredinţat mie feliţa, eu o învăţ lucruri bune! strigă bucătăreasa prin uşa deschisă.

— Nici eu n-am de gînd s-o învăţ ceva rău, i-am răspuns.

— N-am prea auzit ca mîntuitorii sufletelor să vină din Nord, replică bucătăreasa.

Cînd auzi aceste cuvinte, doctorul Bui Arlann zîmbi şi ridică ochii de pe ziar.

— E cu putinţă — continuă bucătăreasa, făcîndu-şi apariţia în pragul uşii — ca doctorul, din pricina acestei nordice, să uite dorinţa soţiei sale chiar în ziua plecării ei?

— Hm, făcu doctorul. Sînt deputat în alting, ales tocmai de aceşti nordici înfiorători. E circumscripţia mea electorală. Înţelegi, drăguţă?

— Da, dar... dacă-mi daţi voie să vă întreb, domnule doctor şi stăpîn al casei, e o circumscripţie electorală a sufletelor?

Copiii se distrau la masă.

— Să auzim ce spune Ugla, căreia abia i-au fost încredinţaţi aceşti copii nenorociţi, se interesă doctorul, scărpinîndu-şi amărît ceafa. Ce crede ea, cum e mai bine pentru suflet — să mănînce în sufragerie sau la bucătărie?

— Dacă sufletul sălăşluieşte în pîntece... am început eu, dar bucătăreasa mă întrerupse.

---

[1] Micuşelul de aur.
[2] Rază de soare.

— Prostii. În pîntece nu se află nici un suflet. Sufletul, pentru care a pătimit mîntuitorul, nu se adăposteşte în pîntece. Dimpotrivă, de acolo vine tot răul; tot ce e mai jos de talie e făcut de necuratul. De aceea fru, stăpîna mea, mi-a spus că acest copil o să mănînce la mine, în bucătărie, cu rugăciunea pe buze, ca cel puţin un om din casa asta să-şi izbăvească sufletul, asemenea omului drept din Sodoma şi Gomora.

— Eu socot că poţi să-ţi izbăveşti sufletul şi în sufragerie, am observat eu.

— Ei, vedeţi ? oftă stăpînul. Nu e uşor să împarţi dreptatea între Pakistan şi Industan. Un stat consideră că izbăvirea sufletului a început din ziua cînd Mahomed a plecat la Mecca. Celălalt declară că sufletul poate fi izbăvit numai dacă te naşti a doua oară în chip de taur, de catîr sau, în cel mai rău caz, de peşte. O ceartă ca asta nu poate fi rezolvată decît pe calea armelor. Va trebui să-ţi faci rost de-o armă, dragă Iona. Altă ieşire nu văd.

Micul îngeraş, pentru al cărui suflet lupta cu atîta înverşunare bucătăreasa, nu scăpa prilejul să înjure sau să-l hulească pe dumnezeu de îndată ce buna Iona se întorcea cu spatele. Uneori mă miram de ce copilul rămîne atîta timp la toaletă. Stătea acolo ore în şir şoptind ceva. La început am crezut că spune rugăciuni, dar într-o zi, ascultînd, m-am convins că varsă un torent de înjurături. Sărăcuţa de ea, cunoştea în total trei-patru cuvinte de ocară şi denumirea cîtorva părţi ale trupului, pe care nu ştiu de unde le aflase. După ce înjura cam o jumătate de oră la toaletă, micuţa sfîntă ieşea de acolo într-o dispoziţie excelentă şi se apuca să se joace cu păpuşile. Cu timpul, se învăţase să profite de surzenia bucătăresei. Stînd într-un ungher al bucătăriei, cu mînuţele îm-

preunate ca de rugăciune, fetiţa se uita cum lucrează dăscăliţa ei şi-şi muşca buzele, prefăcîndu-se că spune rugăciuni. În realitate făcea exerciţii de pronunţare a cuvintelor „iad" şi „dos", repetîndu-le de cîte o sută de ori. Uneori vorbea mai tare, vrînd să se încredinţeze cît de mult poate să ridice tonul fără ca sluga devotată a mîntuitorului să bănuiască ceva.

OMOR. OMOR!

Stăpînul meu, care era chemat să rezolve cele mai importante probleme ale poporului nostru şi ale altor popoare, avea întotdeauna un aer absent; chiar cînd era acasă, părea străin în mijlocul familiei sale. Sau poate că se plictisea? Bunăoară în seara aceasta, după terminarea mesei, dispăruseră cu toţii. Landaliomi, pe care l-am botezat astfel pentru că era întruchiparea a tot ce poate fi mai întunecat în lumea asta, a plecat la treburile lui. Gullhrutur se dusese împreună cu verii săi, copiii primului ministru, să împroaşte cu tot felul de insulte pe trecători; poate că, înainte de culcare, o să şterpelească ceva ca să se mai distreze puţin. Aldinbloud se strecurase din casă neauzită, ca un păstrăv. Din bucătărie se auzea un glas monoton rostind rugăciuni; am urcat în odaia mea.

Astă-seară m-am simţit atît de singură, încît am început să mă întreb dacă nu cumva sînt îndrăgostită. Şi se pare că nu numai îndrăgostită, ci chiar nenorocită, fiindcă sufeream de o boală a dragostei pentru care există un cuvînt doar în limba daneză şi care poate fi aflată printr-o simplă analiză a urinii. De cîteva zile încolţeau în mine forţe ciudate; trupul

simţea apropierea sufletului, iar sufletul, din raţiune religioasă, devenea o parte a trupului. Viaţa devenea o lacomă desfătare, ale cărei senzaţii îmi provocau greaţă. Mi-era foame şi în acelaşi timp greaţă. Îmi dădeam seama că mă îngraş pe zi ce trece, simţeam o senzaţie nouă în gură, iar ochii căpătau o strălucire şi obrajii o culoare, pe care o poate avea doar cel care a băut două pahare de vin. Dimineaţa mă trezeam cu obrazul umflat şi cînd mă priveam în oglindă, simţeam o strîngere de inimă, iar bănuielile şi teama îmi creşteau şi mai mult; îmi aminteam din nou de basmul cu femeia care a înghiţit un peşte. Uneori mi se părea că totul e un vis urît, un coşmar care nu mă părăsea nici în somn, nici aievea: atîrnam de o frînghie deasupra unei prăpăstii. O să reziste oare frînghia?

M-am aşezat în faţa armoniului şi am început să apăs clapele cît puteam de tare, cu prostia şi naivitatea fetei de la ţară, care nădăjduieşte să audă din nou acea melodie a vieţii pe care o mai auzise odată. In cele din urmă, am obosit şi m-am culcat.

Mi s-a părut că dormeam de mult, cînd m-a trezit un zgomot.

Cineva îmi forţa uşa, urla şi mă striga. Apoi s-a auzit un ţipăt: „Ajutor, mă ucide!" Pentru prima oară mi se întîmpla să aud atît de aproape un strigăt de ajutor, de aceea m-am speriat.

Cînd colo, cine erau? Binecuvîntaţii mei copii!

— Ce s-a întîmplat?

— Vrea să mă împuşte, răspunse cineva printre hohote de plîns. E un ucigaş!

Am sărit din pat numai în cămaşă de noapte şi am deschis uşa. Era Gullhrutur al meu. In ochi i se citea o groază sinceră. Stătea cu mîinile ridicate ca

într-un film american, unde la fiecare pas este ucis cîte un om. Jos, pe scară, l-am văzut pe Landaliomi, cu cîte un revolver în fiecare mînă. Își ochea liniștit fratele. După cîte îmi aduc aminte, l-am ocărît zdravăn. Landaliomi îmi ceru iertare.

— M-am săturat de acest pui de căţel, spuse el.

— Și-atunci trebuie neapărat să-l împuști ?

— A șterpelit de undeva revolverele. Am hotărît să-l împușc chiar cu aceste revolvere.

— Dormeam la mine în pat — îmi explică Gullhrutur, plîngînd cu sughițuri — iar el a venit beat și mi-a furat revolverele. Și acum vrea să mă împuște. Eu n-am avut de gînd să-l împușc.

Am coborît scara în timp ce țevile revolverelor erau îndreptate spre mine și i-am spus viitorului asasin :

— Știu că n-ai să tragi într-un copil.

— Într-un copil ? mă întrebă filozoful, încetînd să-și mai țintească fratele. Are doisprezece ani împliniți. La vîrsta lui încetasem de mult să mai găsesc o plăcere în furt.

M-am apropiat de el și i-am luat revolverele. El nu se împotrivi și de îndată ce mîinile îi rămaseră libere, își scoase din buzunar o țigară. Se ținea cu greu pe picioare. Se așeză pe o treaptă și aprinse țigara.

— Cînd aveam nouă ani— îmi spuse el — am furat piesele de rezervă de la niște tractoare, pe care tocmai le cumpărase Uniunea țăranilor. Cine mai era ca mine? Dar cu asta am pus punct. Un adult care continuă să fure, suferă de o boală care în psihologie se cheamă infantilism. Să-l luăm, de pildă, pe Immanuel Kant sau pe Carol al XII-lea. La ei a întîrziat dezvoltarea anumitor glande cu secreție internă. Pe cînd eu, de la doisprezece ani am început să umblu la femei.

— Să-mi dai înapoi revolverele! strigă Gullhrutur, căruia nu-i mai era teamă.

— De unde le-ai luat? l-am întrebat eu.

— Asta nu te priveşte. Dă-mi-le!

— Mi se pare că te cam încăpăţînezi, băieţaş! Nu ţi-am salvat eu viaţa?

Landaliomi stătea pe scară, zgribulit, cu ochii daţi peste cap — un ghemotoc mic şi jalnic. Ţigara aprinsă îi atîrna între buze. În casa luxoasă a părintelui său, el părea întruchiparea vie a suferinţelor veacului nostru, un vagabond fără adăpost, pe care l-a cuprins desperarea neagră şi care s-a oprit undeva, la întîmplare, pentru un popas.

M-am înţeles cu fraţii să meargă la culcare, iar eu să ascund revolverele. Cel mare continua să stea pe scară şi să fumeze cu un aer plictisit. I-am urat noapte bună, dar el nu mi-a răspuns! Am urcat în odaia mea şi m-am culcat. Tocmai cînd era să aţipesc, s-a deschis uşa. Cineva intră, se aşeză pe patul meu şi mă atinse cu mîna. Am aprins lumina. Era filozoful.

— Ce cauţi aici, băiete?

— Vreau să mă culc cu tine.

Şi-şi scoase haina.

— Ai înnebunit, copilule? Pune-ţi haina imediat!

— Nu sînt nici copil, nici băiat. Vreau să mă culc cu tine.

— Dar tu eşti un filozof. Şi filozofii nu se culcă cu nimeni.

— Lumea asta nu e pentru filozofi. Filozofia e sortită pieirii. Nici nu mi-am dat seama cînd m-ai cucerit. Înseamnă că trebuie să mă culc cu tine. Lasă-mă lîngă tine.

— Nu așa trebuie să te porți cînd vrei să te culci cu o femeie.

— Dar cum ?

— Ei vezi, prietene, nici asta nu știi încă.

— Nu sînt prieten cu tine. Și dacă am să vreau, tot am să mă culc cu tine. Dacă nu cu binele atunci cu forța, dar de culcat tot am să mă culc.

— Nu mai spune, amice! Uiți se vede că sînt destul de puternică.

Abia am reușit să scap din mîinile lui.

— Nu-ți sînt cîtuși de puțin amic. Sînt bărbat. M-am culcat cu tot soiul de femei. Ia spune-mi, nu-ți plac de fel ?

— Mi-ai plăcut o singură dată. Era în seara cînd am venit în casa asta. Niște polițiști te-au aruncat în vestibul. Erai beat mort, un adevărat cadavru. Un copil de țîță pe care-l părăsise sufletul. Dar a doua zi ai înviat din nou. Chipul ți-a fost din nou desfigurat de strămbătura aceea față de care pînă și masca morții e minunată. Acum nu ești destul de beat. Mai bea încă. Bea pînă-ți pierzi cunoștința și încetezi să mai simți că te bălăcești în mocirlă. Atunci ai să-mi placi din nou și am să fac pentru tine tot ce trebuie: am să te duc în camera ta, am să te spăl, poate că am să te culc chiar în pat, ceea ce nu m-am încumetat să fac data trecută. Și, în orice caz, am să te învelesc.

CAPITOLUL XII

DOMNIŞOARA ALDINBLOUD

Adeseori, Aldinbloud se uita la mine cu o privire atît de distrată şi absentă, încît mi se făcea teamă. Uneori, mi se părea că în privirea ei se oglindeşte întreaga viaţă, de la copăcelul gingaş care se încăpăţînează să crească pe ţărmurile stîncoase şi aspre ale Islandei şi Groenlandei, pînă la zeul-ucigaş, care priveşte din beznă cu ochi arzători şi plini de voluptate. Se întîmpla s-o întreb, cuprinsă de sfiiciune :

— De ce mă priveşti aşa, copilul meu ?

Dar ea continua să mă privească în tăcere, mestecînd încet şi calm gumă americană. Luneca fără zgomot prin camere şi fuma ţigări lungi, ca o stea de cinematograf. Uneori se apuca de lecţii ; atunci fuma peste măsură, mesteca tot timpul gumă şi scria compuneri cu litere mari şi drepte, zgîriind hîrtia cu peniţa ca o desperată — de cîte ori o auzeam, mi se părea că cineva rupe o pînză de sac. Apoi se apuca din nou de romanul detectiv american, pe coperta căruia era înfăţişat un asasin cu masca pe faţă, cu un

cuțit însîngerat în mînă și o fată speriată, cu pulpele goale, cu picioare lungi și subțiri încălțate în pantofi cu tocuri foarte înalte. Alteori, Aldinbloud se cufunda în jurnalele de modă, pe care atît ea cît și maică-sa le primeau în fiecare săptămînă, dacă nu în fiecare zi chiar, din lumea întreagă. Era ca un copăcel tînăr și zvelt, o creatură eterică cu înfățișare de femeie, o naiadă crescută în budoar. Pe cînd eu eram o fată stîngace dintr-o regiune muntoasă. E oare de mirare că eram cuprinsă de sfiiciune în fața ei?

N-am să uit niciodată ziua cînd i-am adus prima oară cafeaua la pat.

— Bună dimineața.

Ea se trezi, deschise ochii și se uită la mine ca picată dintr-altă lume.

— Bună dimineața, am repetat eu.

Mă privi îndelung, fără să spună un cuvînt. Dar cînd văzu că am de gînd să repet pentru a treia oară salutul, sări din pat și mă opri tulburată:

— Nu, nu spune, nu spune asta! Te rog, nu mai spune asta!

— Cum, nu trebuie să spun „bună dimineața"?

— Nu, nu suport. Sînt cele mai respingătoare și mai demente cuvinte pe care le-am auzit vreodată. Să nu mi le mai spui niciodată.

În dimineața următoare am pus cafeaua pe măsuța de noapte și tocmai mă pregăteam să ies, cînd ea zvîrli plapuma la o parte, sări din pat, alergă după mine și-și înfipse unghiile în brațul meu:

— De ce nu spui?

— Ce să spun?

— „Bună dimineața". Vreau atît de mult s-o aud din gura ta!

Intr-o zi, în timp ce dereticam prin odaie, ea-şi dădu caietele la o parte şi începu să mă privească stăruitor. Apoi, sări deodată de la locul ei, se apropie de mine, îşi înfipse iar unghiile în braţul meu şi rosti :

— Spune ceva.

— Ce ?

Incepu să mă ciupească rar, metodic, zîmbind şi urmărind cu atenţie efectul pe faţa mea. Apoi mă întrebă :

— Să te ucid ?

— Incearcă.

— Am să te ucid, vrei ?

— N-ai decît.

— Te iubesc.

— N-am ştiut că fetele îşi spun asemenea cuvinte.

— Am să te mănînc.

— Vezi să nu te îneci.

— Nu simţi nimic ?

Aldinbloud nu mai zîmbea ; se vede că se plictisise.

— Mă doare puţin, i-am răspuns eu.

Atunci i se trezi din nou interesul, îşi înfipse şi mai adînc unghiile date cu ojă neagră în carnea mea şi mă întrebă încă o dată :

— Ce simţi? Te rog, spune-mi amănunţit ce simţi?

Cred că la început mă luase drept un animal, aşa cum eu o luasem drept plantă. Planta era curioasă să afle ce simte animalul. Totuşi, nu simţisem niciodată ostilitate din partea ei. Firește, ea găsea caraghios ca o fată de la ţară să aducă într-o casă civilizată un instrument atît de barbar ca armoniul şi să facă exerciţii pe care dînsa le studiase pe cînd avea patru ani,

mai înainte chiar de-a fi învăţat alfabetul. Cu toate astea, simţea faţă de această fată din Nord tot atîta duşmănie ca o lalea faţă de-o vacă.

Într-o zi, în timp ce făceam treabă, se apropie, mă îmbrăţişă, se lipi de mine, mă muşcă şi spuse:

— Satană!

Apoi se îndepărtă. A doua zi, mă cercetă îndelung cu privirea şi deodată mă întrebă:

— La ce te gîndeşti?

— La nimic.

— Povesteşte-mi! Fii drăguţă şi povesteşte-mi! Te rog.

Mie mi se părea însă că prăpastia care ne desparte e atît de adîncă şi de largă, încît, chiar dacă m-aş fi gîndit la ceva cu totul inofensiv, tot nu i-aş fi spus-o.

— Mă gîndesc la o oaie cafenie.

— Minţi!

— Poate altcineva să ştie mai bine decît mine la ce mă gîndesc?

— Eu ştiu.

— La ce?

— Te gîndeşti la el.

— La cine?

— La cel cu care te culci.

— Dar dacă nu mă culc cu nimeni?

— Atunci te gîndeşti la altceva.

— La ce?

— Că în curînd ai să mori.

— Mulţumesc. Acum ştiu la ce mă gîndesc. Înainte n-am ştiut.

— Da, acum ştii.

Închise cartea pe care o citea, se ridică, se apropie de pian și începu să cînte una din minunatele mazurci ale lui Chopin, care te mișcă pînă la lacrimi. Dar cîntă numai începutul, căci, pe neașteptate, trecu la o muzică sălbatică de jaz.

CAPITOLUL XIII

SERATA

Stăpînul plecă şi el cu avionul pentru scurt timp, în mînă cu o valiză moale, din piele galbenă, scîrţîitoare, care mirosea frumos. Rămăsesem singură cu copiii. Prezenţa stăpînului îi mai ţinea în frîu, dar îndată după plecarea lui casa se transformă într-o piaţă publică. Chiar din prima seară veniră prietenii oficiali şi neoficiali ai copiilor, apoi prietenii prietenilor şi, în cele din urmă, fel de fel de pierde-vară de pe Hafnarstraiti. In vestibul instalară o ladă plină cu sticle de vin. Cine o cumpărase, nu ştiu. Musafirii aduseseră instrumente muzicale. Pe pian dansa o fată. Pe la miezul nopţii fură aduse de la restaurant tăvi cu tartine. Nici pentru astea nu ştiu cine plătise. Slugile nu fură chemate, musafirii se serveau singuri. Iona cea păcătoasă se dusese demult la culcare şi nici un sunet în afara glasului conştiinţei nu pătrundea în urechile ei surde. Rătăceam prin casă, căutînd să-i ocolesc cît mai mult pe musafiri.

La început crezusem că tinerii organizaseră un bal, dar foarte curînd îmi dădui seama că mă înşelasem:

doar cîteva perechi se învîrteau pe parchet în ritmul sălbatic al unui dans american. Începură apoi să cînte, luîndu-se la întrecere şi scoţînd cele mai sinistre răgete; niciodată nu auzisem urlete mai hidoase ca în noaptea aceea. Mai tîrziu, musafirii începură să vomite, la început în toaletă, apoi pe sală şi pe scări, şi în cele din urmă pe covoare, mobile şi chiar pe instrumentele lor muzicale. S-ar fi spus că toţi erau logodiţi între ei, căci nu mai conteneau cu pupăturile. Nu cred însă să fi fost logodit careva dintre ei — toate astea nu erau decît o variantă a dansului american. Iar splendida Aldinbloud, cu silueta ei aproape de copil, atîrna de gîtul unui vlăjgan cu un început de chelie, care făcea pe americanul şi care era cel puţin de două ori mai în vîrstă ca ea. În cele din urmă, dispăru cu tipul în odaia ei şi încuie uşa pe dinăuntru.

Nu mă simţeam în stare s-o împiedic, îmi pierdusem tot curajul. În faţa mea se deschidea un nou aspect al vieţii omeneşti, poate nu chiar atît de nou, dar pe care îl vedeam pentru întîia oară. Cam pe la trei noaptea mi-am adus aminte de Gullhrutur: ce-o fi făcînd acum dragul meu băieţel — o fi rătăcind pe undeva prin întunericul nopţii, o fi furînd nurci sau revolvere, o fi tăind firele de telefon? Am deschis uşa şi mi-am aruncat ochii în odaia celor doi fraţi. În patul celui mai mare erau întinşi un băiat şi o fată beţi morţi, care se pupau de zor, iar în patul celui mic cineva culcase o fată îmbrăcată într-o rochie de lamé, mînjită toată de borîtură şi cu mîinile încrucişate pe piept, ca o moartă.

Aparatul de radio era pus la un post american, de unde se auzea un fel de mechezat de cal, urlete şi şuierături sinistre. Am băgat de seamă că uşa dulapului era întredeschisă şi înăuntru ardea lumina. Ce se

petrecea aici, în mijlocul acestei orgii? Doi băieți jucau șah. Amîndoi ședeau în dulap, aplecați deasupra tablei de joc, departe de tot ce se petrecea în jur, departe de furtul ciorcilor și al revolverelor; era Gullhrutur și vărul lui. Nu-mi răspunseră nimic cînd încercai să intru în vorbă cu ei, nici măcar o privire nu-mi aruncară, deși zăbovisem destul de mult lîngă ușa dulapului privindu-i. La vederea acestor băieți mi-am recăpătat din nou încrederea în viață, pe care nimic n-o poate distruge. Mi-am simțit inima ușoară, gîndurile liniștite. I-am urmărit cîtva timp — jucau cu mult calm în urletele postului american, la care se adăugau patru gramafoane, cîteva saxofoane și o tobă. Am urcat apoi în odaia mea, am încuiat ușa și m-am culcat.

LINGO

Dimineața am fost, firește, nevoită să curăț toată casa, să adun cioburile de cristal și porțelan, să scot petele de vin și să spăl resturile de mîncare de pe covoare și mobile. M-am gîndit că nu e nevoie de multe nopți ca asta pentru a distruge casa în întregime.

Am muncit toată ziua, pînă la înapoierea copiilor de la școală. Deodată, am auzit un zgomot în vestibul; am scos capul pe ușă și mi-am dat seama că totul începe din nou. Cîțiva băiețandri spălăciți, dornici să capete experiență, beau de-a dreptul din sticlă „moartea neagră", cîntau *Ăștia au fost niște flăcăi veseli* și scuipau pe jos în fața lui Aldinbloud. Se vedea cît de colo că sînt îndrăgostiți de fată și încercau să-i dovedească în fel și chip că sînt bărbați demni de dragostea ei. Privindu-i obosită, ea ședea pe scară, fuma o țigară lungă și le zîmbea rece și seducător.

Am intrat și le-am spus :

— N-am chef să curăț murdăria după voi. Fiți buni și căraţi-vă de-aici !

Firește că acești tineri bălani, palizi din pricina băuturii, mă copleșiră cu înjurături, așa cum se pricep s-o facă numai copiii bine crescuți din familiile nobile. Am auzit expresii alese ca : „zero la pătrat", „aluat pentru cuptorul cu gaze", „lepădătură iudeo-poloneză". Însă în cele din urmă au șters-o, luîndu-și sticlele cu ei. Am închis ușa în urma lor.

Aldinbloud se apropiă de mine și-mi aruncă o privire plină de ură, întocmai ca un vampir dintr-un film american.

— Cum îndrăznești să-mi dai afară bărbații din propria mea casă ?

— Bărbați ? Căței ăștia ? i-am spus eu, prefăcîndu-mă că nu-i observ aerul agresiv.

— Îți interzic să vorbești urît despre oamenii din Sud.

Apoi, cu țigara în gură, se depărtă de mine, ondulîndu-se grațios, mîndră ca o regină și legănîndu-și leneș fesele mici și rotunde. Se prăbuși într-un fotoliu, se lăsă cu o mișcare ostenită pe spetează, închise ochii și continuă să fumeze cu un aer extenuat. Toate astea miroseau a Hollywood cale de-o poștă.

— Ugla, vino încoace. Stai de vorbă cu mine. Așază-te.

M-am așezat. Ea privea visătoare în gol : deodată, mă întrebă :

— Nu e fermecător ?

— Cine ?

— Nu e minunat ?

— Nu știu despre cine vorbești.

— E divin.

— Vorbeşti despre un om ?

— Cred şi eu, doar nu despre un cîine.

— Atunci nu ştiu cine ar putea să fie.

— Cine altul dacă nu acest diavol de Lingo. Lingo al meu. Spune, nu-i un băiat minunat ? Îl iubesc. Aş fi în stare să-l ucid.

— Nu cumva e diavolul ăla lung, chel şi dracu mai ştie cum ?

— Da, el e. Adevărat, din păcate, e mult prea înalt. Şi cheleşte. Iar pe deasupra mai e şi însurat. Totuşi, mă culc cu el. Mă culc, m-am culcat şi mă voi culca.

— Ai înnebunit, copilul meu ! Cum, crezi că ţi-e permis să faci asemenea fapte la vîrsta ta ? Cît despre el, o să fie închis pentru asta.

— Fac ce-mi place.

— Pînă la confirmare nu mi-a trecut niciodată prin cap aşa ceva.

— Ascultă — îmi şopti ea — ai auzit şi tu că fetele nu mai cresc dacă încep să trăiască prea devreme cu bărbaţii ?

— Asta nu ştiu. Dar ştiu că eşti un copil, Aldinbloud, şi la prima ocazie am să-l săpunesc aşa cum se cuvine pe acest diavol deşirat.

ANEMONE

— Dacă în noaptea asta au de gînd s-o ia de la capăt, să spargă cristalele, să verse pe covoare şi să strice mobila, ce mă sfătuieşti să fac ? Să chem poliţia ?

— De ce mă întrebi tocmai pe mine, dragă prietenă ? spuse organistul.

— Nu ştiu ce să fac.

— În casa mea, criminalii și polițiștii, ba uneori și preoții, stau la aceeași masă.

— Copiii ăștia care se îmbată mă scot din minți.

— În prezența mea nu trebuie să vorbești urît despre tineret — îmi răspunse el cu un aer serios, apoi după ce chibzui o clipă, continuă : — Găsesc că sînt destule cristale în lume pentru cei care pot să le cumpere. Personal, simt o mare satisfacție cînd am prilejul să admir într-o dimineață de toamnă pojghița subțire de gheață de pe un pîrîiaș limpede.

— Ce-i de făcut atunci, cînd cei din jurul tău se poartă urît și imoral ?

— Moralitatea e o noțiune relativă. Oamenii au obiceiuri mai mult sau mai puțin raționale. Ceea ce se consideră crimă la un popor, se socotește virtute la altul. Ceea ce era o crimă într-o anumită epocă, devine virtute în altă epocă. Chiar în sînul aceleiași societăți, crima unei clase e socotită drept virtute a unei alte clase. Locuitorii dintr-un orășel oarecare, Dobo [1], nu cunosc decît o singură lege morală, aceea de a se urî unii pe alții. De a se urî, așa cum se urau sărmanele popoare ale Europei pînă cînd cineva le-a deschis ochii, arătîndu-le absurditatea sentimentelor naționale și le-a explicat că nu există decît Răsărit și Apus. La acești insulari, fiecare om e obligat să-l urască pe celălalt, întocmai cum Apusul nostru e obligat să urască Răsăritul. Din păcate, nefericiții locuitori din Dobo nu posedă o armă distrugătoare atît de bună ca a lui Dupont și nici o religie atît de adevărată ca a papei de la Roma.

— Cum adică, criminalii, beți sau treji, pot face nestingheriți tot ce le trece prin minte ?

---

[1] Oraș pe insula Vamaar din Oceanul Pacific.

— Trăim într-o societate constituită pe baze nu tocmai raţionale. Sîntem al dracului de apropiaţi de locuitorii din Dobo. Dar în toate astea există o consolare: omul nu va reuşi niciodată să renunţe la necesitatea de a trăi într-o societate constituită pe baze raţionale. Poţi împărţi oamenii în buni şi răi — n-are nici o importanţă. Important e numai dacă societatea în care trăiesc aceşti oameni e raţional constituită sau nu.

— Înseamnă că oricînd pot să dau buzna la tine, beată criţă, şi să-ţi rup florile?

— N-ai decît, rîse el.

— Şi asta ar fi corect din punct de vedere moral?

— Alcoolul provoacă unele reacţii chimice în organism şi modifică activitatea sistemului nervos. Şi atunci poţi cădea de pe scară, cum i s-a întîmplat lui Ionas Hallgrimson. Unii sînt de părere că din pricina asta Islanda a pierdut cele mai frumoase versuri, pe care el nu apucase încă să le scrie.

— „Favoritul poporului" bea din cale-afară de mult.

— Crezi că e atît de important, din punct de vedere moral, că omul bea mult? Poate că Ionas Hallgrimson, dacă ar fi băut numai zece pahare, n-ar fi căzut de pe scară. Poate că l-a doborît tocmai al unsprezecelea pahar. E tot atît de rău să bei un pahar de rachiu în plus sau să zăboveşti cinci minute mai mult în frig: poţi căpăta o pneumonie. Şi una şi alta sînt la fel de dăunătoare.

Îl priveam într-una.

— La mine — continuă el — sentimentul frumosului ar fi fost crunt jignit la vederea unei frumoase fete dintr-un sat nordic, doborîtă de beţie. E drept că sentimentul frumosului şi principiile morale n-au ni-

mic comun. Nimeni nu ajunge în rai numai pentru că a iubit frumuseţea ; creatorii Noului Testament erau lipsiţi de sentimentul frumosului. Mahomed însă spunea : „Dacă ai doi bani, cumpără cu unul pîine, iar cu celălalt o anemonă". N-au decît să spargă cristalele ! Şi cu toate că regula mea de comportare în viaţă constă în a nu bea, asta nu înseamnă că e o lege morală. In schimb, cumpăr anemone.

După un oarecare timp de gîndire, am întrebat :

— Socoţi că e bine ca o fată de paisprezece ani să se încuie cu un bărbat însurat în camera ei şi să iasă de acolo gravidă ?

Organistul rîse, ca şi cum aş fi spus ceva caraghios.

— Ai spus paisprezece, draga mea prietenă ? De două ori cîte şapte — e o cifră de două ori sfîntă. Acum, să-ţi povestesc despre o altă cifră — despre şaisprezece. Pe platourile însorite din munţii Castiliei creşte cactusul. El îşi numără anii cu multă sîrguinţă şi perseverenţă, pot spune chiar cu un înalt simţ al răspunderii morale. La fiecare şaisprezece ani această plantă binecuvîntată înfloreşte. Nu mai des decît la şaisprezece ani o dată ea se încumetă să scoată o floare roşie, suavă, care a doua zi moare.

— Da, dar copilul rămîne copil, am repetat eu cu încăpăţînare.

Drept să spun, mă enerva superficialitatea organistului.

— Tocmai de aceea. Copilul e copil. El însă încetează să mai fie copil, fără să ţină seama de aritmetică. Natura îşi are legile ei.

— Sînt de la ţară şi ştiu că la noi nu se lasă niciodată berbecul la o oaie de un an.

— Mieii născuți dintr-o astfel de oaie ar fi prea mici pentru tăiere. Dacă oamenii s-ar naște pentru a fi omorîți și vînduți la cîntar, ai avea dreptate. Un proverb popular islandez spune: „Copiii copiilor sînt oameni fericiți."

— Înseamnă să credem în toate proverbele prostești? am întrebat eu, copleșită de tristețe.

— Privește-mă și ai să vezi în fața ta un om fericit.

Și ca întotdeauna cînd stăteam de vorbă cu acest om, toate reprezentările despre ceea ce e rău deveneau dintr-o dată exagerări grosolane, toate noțiunile unanim recunoscute păreau absurdități. Tăceam, simțind că fiecare cuvînt pe care-l voi rosti putea să-l rănească dureros pe omul cu cei mai curați și mai blînzi ochi din lume.

— E rău că am apărut pe lume, că mama m-a născut în vara anului următor confirmării? E rău? Spune-mi, e rău?

M-am închis în mine și am tăcut. El continuă să mă privească. Poate că aștepta un răspuns. În cele din urmă, am rostit încet singurele cuvinte pe care le puteam pronunța:

— Te-ai îndepărtat atît de mult, încît aproape că nu te mai văd. Vocea ta ajunge pînă la mine ca prin telefon, dintr-altă parte a lumii.

— Mama mea era fiică de preot. Religia creștină o făcuse să-și piardă liniștea sufletească. În decursul celor cîteva decenii, care alcătuiesc viața unui om, ea nu dormea nopți de-a rîndul, implorîndu-l pe dușmanul vieții omenești, dumnezeul creștinilor, s-o izbăvească de păcat. Natura s-a milostivit și i-a luat mințile. Ai să-mi spui, poate, că oamenii care cred într-un dumnezeu atît de rău sînt oameni răi? Dar

nu-i așa, oamenii sînt mai buni, mai perfecți decît dumnezeu. N-am auzit-o niciodată pe maică-mea judecînd pe cineva, deși religia în care a fost crescută îi arăta că toți oamenii sînt niște păcătoși incorigibili. Sensul vieții ei s-a întruchipat în acele cîteva cuvinte, pe care dînsa le-a păstrat, uitîndu-le pe toate celelalte, în cea de-a doua copilărie a ei: „poftim" și „doamne miluiește-te". Era cea mai săracă femeie din Islanda. Cu toate astea, în casa ei își puteau găsi oricînd adăpost toți prigoniții, toți criminalii și toate prostituatele.

După o lungă tăcere, mi-am ridicat ochii spre el și i-am cerut iertare. M-a bătut prietenește pe obraz și m-a sărutat pe frunte.

— Acum ai aflat — se scuză el stînjenit — de ce nu pot asculta nepăsător cînd se spune ceva care sună ca o condamnare față de mama mea, ca o învinuire adusă mie pentru faptul că exist.

CAPITOLUL XIV

ASASINAREA LUI OLE FIGUR

După ce primul ministru își rosti jurămîntul obișnuit, discuțiile în jurul vînzării țării se mai potoliră pentru un timp oarecare. Peste un an urmau să aibă loc alegerile în alting și, pînă una-alta, trebuiau depuse toate străduințele pentru ca reprezentanții marii puteri străine să-și exprime pretențiile într-o formă mai acceptabilă și să nu mai ceară stațiuni pentru apărare și atac în viitorul război atomic, ci doar un adăpost pentru misiunile de binefacere, care puteau foarte bine să fie trimise în Europa pentru a ușura suferințele sărmanelor popoare din această parte a lumii.

Intre stradă și guvern se încheiase un armistițiu. Comuniștii încetară să mai declare că „F.P.F." vrea să vîndă țara, iar „F.P.F" nu mai făcea apel la adevărații islandezi, cerîndu-le să dezgroape osemintele „Favoritului Poporului". Dar în mijlocul acestei tăceri, se răspîndi pe neașteptate zvonul, de parcă ar fi fost vorba de nașterea lui Cristos, că Ole Figur a

fost găsit ucis într-o baracă pe ţărmul mării. Drugul de fier cu care fusese lovit zăcea alături.

De obicei, pentru a nu jigni pe asasin şi pe rudele acestuia, ziarele relatează pe scurt faptele legate de crimă, dacă, firește, nu-i trece nimănui prin minte ideea strălucită de a arunca totul în spinarea unui anonim negru american, dat fiind că pe un negru american şi pe rudele acestuia îi poţi jigni cît îţi place, fără să fii tras la răspundere.

FILOZOFIE PENTRU OAMENI MAI BINE PREGATIŢI

Într-una din seri, înaintea Anului Nou, întorcîndu-mă acasă, l-am zărit în vestibul pe omul cel mai străin mie, cel mai neînţeles şi îndepărtat, deşi cel mai apropiat dintre toţi bărbaţii — ceea ce însă nu voi recunoaşte niciodată — apropiat într-un chip cu totul de neînţeles — pe tatăl copiilor, bărbatul lui Fru, omul celebru, stăpînul meu.

— Halo!

— Bună seara.

De data asta nu era nici o serată în casă, totul era cufundat în liniște. Abia se întorsese de la aeroport. Valiza de piele se afla încă pe sală.

— Unde sînt copiii pe care i-am lăsat în grija dumitale?

— Presupun că se distrează pe undeva.

— Să sperăm. Oamenii trebuie să se distreze cît mai pot, pentru că va veni vremea cînd se vor plictisi de distracţii. Ce n-aş da să-mi mai placă cinematograful!

Am simţit dorinţa să fug şi să închid uşa în urma mea; niciodată n-am ştiut să-i răspund şi mi se părea că-şi dă seama din priviri cum îmi bate inima

pentru că-l văd aici şi pentru că glumeşte iar cu mine, ironic şi distrat.

— Noapte bună! am spus eu pe neaşteptate, pregătindu-mă să ies.

— Ugla!

— Ce doriţi?

Trase adînc în piept fumul de ţigară. Aşteptam lîngă uşă şi mă uitam la el cum fumează.

— De obicei se spune că-i ierţi pe cei pe care-i înţelegi. Cred însă că nu e aşa. Îi ierţi, înainte de toate, pe cei pe care nu-i înţelegi, îi ierţi pe copii. În curînd va fi Anul Nou. Copiii se pregătesc pentru cea mai mare distracţie — organizează aruncarea în aer a unei secţii de poliţie. Şeful poliţiei, care mi-e şi rudă, m-a rugat să-l închid pe fiul meu cel mic. Crezi că ar ajuta la ceva? Copiii mei vor lua negreşit parte la această distracţie de Anul Nou. Cred că cel mai bun lucru ar fi să-i lăsăm să arunce în aer această nenorocită de secţie, iar după aceea să construim alta, mai bună.

— Iertaţi-mi nedumerirea. Vor să arunce în aer o secţie de poliţie, în ajunul Anului Nou? Şi asta o vor face copiii? Pentru ce?

— Nu ştiu, spuse doctorul Bui Arlann. De altfel, o explicaţie se poate găsi. În noaptea Anului Nou simţi mai mult ca oricînd propria-ţi neputinţă. Înainte, copiii îl aveau pe dumnezeu, îl iubeau şi i se închinau. El îi făcea părtaşi ai atotputerniciei sale. Acum, dumnezeu s-a mutat nu se ştie unde şi chiar dacă a mai rămas ceva din el, e poate doar în comunitatea americano-smolandeză. De aceea copiii se răscoală împotriva propriei lor neputinţe.

— Dar ce legătură are secţia de poliţie cu toate astea?

— Poate că e numai un simbol. Un simbol înţeles de copii. Simbolul duşmanului personalităţii. Simbolul unei forţe mai înalte, care spune: eşti părtaş al atotputerniciei mele. In noaptea Anului Nou simţi cu o deosebită tărie mersul timpului. Iar tu eşti neputincios în faţa lui şi foarte curînd ai să dispari cu totul. Înţelegi?

— Nu. După părerea mea, ne lipseşte o casă pentru tineret. Asta-i tot.

El continuă să fumeze, trăgînd adînc fumul în piept şi încreţindu-şi ochii.

— Nici nu nădăjduiesc să mă înţelegi. Un om sănătos nu înţelege filozofia. Iar dumneata, care nu înţelegi filozofia, sfătuieşte-mă ce să fac cu copiii? Imi spui că ne lipseşte o casă pentru tineret. Poate. Inainte, cînd îl cunoşteam pe dumnezeu şi nu-l cunoşteam pe om, ne venea mai uşor să creştem copiii. Dar acum? Dumnezeu, unica fiinţă pe care o cunoşteam, ne-a trădat. A rămas doar omul, fiinţa necunoscută. In cazul acesta, mai poate fi de vreun folos casa pentru tineret? Iartă-mă că te reţin.

— Imi face plăcere să vă ascult vorbind, deşi nu înţeleg totul.

— Atunci, spune-mi ceva.

— Nu am ce spune.

— Casa pentru tineret. Da, poate că e nevoie de aşa ceva, dar...

— Acum mă interesează creşa, l-am întrerupt eu, şi-am simţit cum mi se face deodată cald.

— Din păcate, sîntem împotriva comunismului, zise el, căscînd obosit. Reflexele noastre, cum se spune în psihologie, sînt condiţionate de faptul că sîntem duşmanii comunismului. Ne temem de el. Nimeni nu se îndoieşte că, într-o zi, comunismul va învinge. Nu cu-

nosc pe nimeni care să se îndoiască. Pot să recunosc acest lucru, căci e miezul nopţii, iar la ora asta devii vorbăreţ, dacă nu chiar superficial. Dumneata însă nu eşti pornită împotriva comunismului, n-ai nici un fel de motive să te temi de el, de aceea ai să devii comunistă, dacă bineînţeles ai s-o doreşti. A deveni comunist e cît se poate de firesc pentru o tînără ţărancă din Nord. În orice caz, mult mai firesc decît a deveni o doamnă de lume. Eu te înţeleg, deşi, personal, aş fi preferat să plec în Patagonia...

— Patagonia ? Ce-i asta ? O insulă ?

— ...sau poate că ar fi trebuit să plec la voi, în Nord, în valea voastră, în cătunul acela uitat de lume, aşa cum ne sfătuieşte înţeleptul Jon [1]. Poate că ne-am fi făcut o casă, am fi crescut oi şi am fi cîntat la orgă. Ce zici ? Noapte bună.

O SEARĂ VESELĂ DE ANUL NOU

— Astăzi vom merge la şedinţa de celulă, i-am spus lui Gullhrutur în seara de Anul Nou şi l-am luat cu mine la organist.

Mai tîrziu, fiul cel mic al deputatului alting-ului mi-a mărturisit că a fost cea mai veselă seară de Anul Nou din viaţa lui şi că nu i-a mai trecut de loc prin cap să arunce în aer secţia de poliţie.

Organistul nu avea nimic deosebit pe masă : cafea, nişte chifle. Cadillac-ul era la uşă, iar cărucior-ul cu cei doi gemeni în odaie. Zeii se lăudau că îl uciseseră pe Ole Figur pentru a sărbători în acest chip Crăciunul.

— Dar Cadillac-ul ? întrebă poliţistul cel gras şi dezgheţat.

[1] Savant islandez din secolul al XVI-lea.

— „Două sute de mii de cleşti“ e în America, iar cheia de la maşină e la noi.

— Vedeţi să nu înfundaţi puşcăria pentru furtul automobilului, le atrase atenţia poliţistul cel dezgheţat.

Scaldul atomic execută cîntecul muntenilor greci, care în gura lui suna întocmai ca urletele unui cîine jigărit. Briantină îl acompania la batogul lui uscat. Apoi cîntară cîntecul pe care-l compuseseră cu prilejul morţii lui Ole Figur :

„S-a sfîrşit cu ticălosul Ole Figur —
Pacostea Islandei — a crăpat,
A murit făptura asta de nimic,
Diavolul născut la Keflavik,
Nesătul şi lacom de cîştiguri,
Care-a vrut să-şi vîndă ţara la mezat,
Să dezgroape morţii din morminte,
Ole, traficant de oseminte.
Ole, furiosul, răposat tîlhar,
A vîrît tot Keflaviku-n friguri
Ingrozindu-l cu războiul nuclear.
„S-a sfîrşit cu ticălosul Ole Figur —
Pacostea Islandei — a crăpat,
A murit făptura asta de nimic,
Diavolul născut la Keflavik.“

Mai era şi un popă de ţară care juca lomber cu organistul şi cu cei doi poliţişti. Toţi erau bine dispuşi, mai cu seamă preotul : îi însoţise pe zei, care-l cinstiseră cu rachiu. Cînd am intrat împreună cu Gullhrutur, l-au poftit numaidecît să joace cu ei lomber, iar poliţistul cel dezgheţat, care nu era de gardă în seara aceea, scoase tabachera lui de argint şi îi oferi o priză de tutun, din pricina căreia Gullhrutur începu să strănute tot atît de tare ca anul trecut, cînd cu explozia bombelor lacrimogene la secţia de poliţie.

Bătrînica, mama organistului, ne cinsti pe toţi cu cîte un pahar cu apă, spunîndu-ne „poftim“ şi mîngîindu-ne cu palma pe obraji. Imploră totodată ca mila lui dumnezeu să pogoare asupra tuturor oamenilor de pe pămînt şi ne întrebă despre timpul de-afară.

Cleopatra, ca o moartă virtuoasă, zăcea culcată pe divanul stricat şi în mîinile împreunate pe piept îşi ţinea dantura falsă.

În timp ce se executa cîntecul despre Ole Figur, gemenii se treziră şi zeul Briantină fu nevoit să-i ia pe genunchi. Pruncii erau fermecători, cu ochii lor negri şi cu puf uleţul cafeniu care le acoperea capul. Privindu-i, mi-am dat seama de ce bătrînica iubeşte atît de mult neamul omenesc. Cînd tatăl lor îi luă în braţe, încetară să mai plîngă şi zeul îi legănă, cîntîndu-le încet.

De cafea a trebuit să am eu grijă, fiindcă organistul era ocupat cu jocul. La masă zeii începură să se certe cu preotul. Aveau pretenţia ca bîtrînul să le aprindă ţigările, să se închine în faţa lor, iar duminica viitoare să rostească despre ei o predică în biserică. Zeul Briantină declară despre el însuşi că e o madonă încarnată într-un bărbat, că e preasfînta fecioară cu phalos [1] şi cu doi gemeni în braţe, iar Beniamin mărturisi că a scris o poezie atomică: *„O tata bomma, tomba ata mamma, o tomma at!“*, care reprezintă în acelaşi timp începutul unei noi geneze, un nou decalog al lui Moise, o nouă epistolă către corintieni şi o adevărată bombă atomică.

Preotul, o namilă cît toate zilele, originar din Vest, declară că ar trebui să-şi scoată haina şi să-i înveţe

[1] Simbol al virilităţii la popoarele antice.

minte pe zei ; dumnezeirea nu apare sub înfățișarea unor proști, și-apoi n-are decît să le aprindă țigările dracul, iar stimabilii polițiști să-i explice de ce niște asasini dovediți nu sînt închiși în temniță.

Polițistul cel dezghețat răspunse :

— Să comiți acum o crimă e un fleac, domnule pastor. E mai greu să dovedești cine a comis-o. Ultima oară cînd au fost judecați flăcăii ăștia, au mai luat asupra lor alte douăsprezece crime, așa că afacerea a fost supusă revizuirii și pînă-n prezent nu s-a aflat care-i adevărul.

In cele din urmă, pastorul aprinse totuși zeilor țigările, act pentru care primi o porție de rachiu. Ei întrebară dacă mai e cineva amator să bea. In gîtlejul Cleopatrei se auzi un fel de gîlgîit, încercă să dechidă ochii, dar încremeni din nou.

— Pastore, dă-mi puțin dinții Cleopatrei să se joace fetița cu ei, îl rugă zeul Briantină. Și n-ar strica o picătură de lapte pentru băiat.

Ceasul din oraș bătu ora douăsprezece. In port răsunară sirenele vaselor. Pastorul se ridică, se apropie de armoniu și cîntă psalmul de Anul Nou, iar noi îi ținurăm isonul. Apoi ne urarăm unul altuia un an nou bun și fericit.

CAPITOLUL XV

NOAPTEA RECE DE ANUL NOU

Gullhrutur nu se supără pe mine, cu toate că-şi dăduse seama că-l minţisem aducîndu-l la organist în loc să-l duc la şedinţa de celulă.

Imi spuse:

— Am convingerea că comuniştii nu sînt nici pe departe atît de veseli ca organistul.

M-a poftit să vin la el şi să rezolvăm împreună probleme de şah. Un timp merse tăcut lîngă mine, apoi întrebă:

— Ascultă, e adevărat că nebunii ăia doi au ucis un om?

— Nu cred. Părerea mea e că au vrut pur şi simplu să-l aţîţe pe pastor.

— Dacă au ceva comun cu dumnezeu, atunci au dreptul să ucidă. Numai că nu-mi vine să cred că ar avea legături cu dumnezeu. După părerea mea, sînt cei mai obişnuiţi oameni. Atîta doar că sînt nebuni. Numai nebunii pot afirma că au legături cu dumnezeu.

— Poate că ai dreptate. Dar cred că nici ăia care fură nurci şi revolvere nu sînt mai breji.

— Eşti o proastă !

In noaptea aceea de Anul Nou se lăsase un ger zdravăn. Mă simţeam mîndră şi bucuroasă, dar poate că nu eram în fond nici mîndră, nici bucuroasă de faptul că plecasem fără să-i spun un cuvînt poliţistului din Nord şi că nu-i aruncasem nici o privire toată seara, cu toate că din poliţeţe îi urasem, ca şi celorlalţi, un an nou fericit.

— Să mergem mai iute, l-am rugat pe băiat. Mi-e frig !

Poliţistul mă ajunse din urmă în faţa portiţei de la grădină. Se vede că alergase în urma mea ori că luase o maşină, deoarece, la plecarea noastră, mai şedea încă în bucătăria organistului.

— Ce vrei ?

— Nu te-am mai văzut de loc.

— Cum, toată seara te-ai holbat la mine.

— Vreau să zic că nu te-am mai văzut de aproape două luni.

— Ce vrea ăsta ? întrebă băiatul. Spune, să chem poliţia ?

— Nu, drăguţule. Du-te în casă de te culcă. Vin şi eu îndată.

După plecarea băiatului, poliţistul mă întrebă :

— De ce eşti îmbufnată ? Te-am supărat cu ceva ?

— Şi da şi nu.

— Nu sîntem prieteni ?

— Nu ştiu. Nu prea îmi pare. Nu mai pot să stau aici pe frigul ăsta.

— Să mergem la mine sau, dacă vrei, urc eu la tine.

— Pentru ce ?

— Trebuie să stăm de vorbă.

— Asta ar mai lipsi. Într-o noapte am fost la tine pentru că eram o proastă şi nu înţelegeam nimic. Credeam că o să ne mai întîlnim. Dar de atunci a trecut o lună, două, iar tu nici un telefon nu te-ai învrednicit să-mi dai. Pînă la urmă ne-am întîlnit întîmplător şi acum îmi declari deodată că ţii neapărat să-mi vorbeşti. Despre ce ?

— Trebuie să-ţi vorbesc.

— Mă iei poate drept Cleopatra ?

Am făcut un pas spre uşă şi am deschis-o. El veni după mine.

— Aşteaptă, spuse el cînd am păşit pragul.

Dar nu încercă să pună mîna pe clanţă, deşi n-o ţineam prea strîns şi nu încercă să mă împiedice să închid uşa ; continuă să rămînă pe loc. Am urcat în odaia mea, simţindu-mă o femeie liberă, dacă asemenea femei există.

FILM SAU SAGA

Casa era cufundată în somn sau poate că nu era nimeni acasă. Am trecut prin toate odăile şi am aprins lumina, ca să văd ce am de făcut mîine dimineaţă. N-am zărit nici urmă de musafiri. Tocmai cînd voiam că urc în odaia mea, am auzit o uşă de la etaj deschizîndu-se şi în lumina albastră a lămpii de pe scară apăru o doamnă splendidă, care cobora scara venind spre mine. Purta o blană scumpă cu mîneci largi şi o rochie lungă de seară. În picioare avea nişte sandale albe cu talpă de plută groasă de o palmă, era fără ciorapi şi printre baretele sandalelor se vedeau unghiile vopsite în roşu. Cu o mînă lungă

și albă, presărată de nestemate, își strîngea blana la piept; părul ei — o îmbinare ciudată de bucle naturale orînduite cu măiestrie rafinată de către coafor — îi cădea peste umeri; obrajii erau fardați, buzele aveau culoarea sîngelui închegat, iar trăsăturile feței erau încremenite ca ale unei somnambule. Am avut impresia că sînt la cinematograf. În toate filmele din Hollywood apar astfel de femei, care-i uluiesc pe țărani și pe tîrgoveți. Ele ocupă un loc de cinste în revistele cinematografice, pe care le găsești pînă și în casele lipsite de closete cu apă curentă. Deodată, mi-am dat seama că nu e o splendidă doamnă cum crezusem, ci un copil. Era Aldinbloud, care cobora scara într-o toaletă fantastică.

— Ce-i asta, Aldinbloud? Pe care actriță de film vrei s-o imiți, copilul meu? Ai vrut să mă sperii?

Ea nici nu binevoi să-mi arunce o privire și continuă să calce ca în vis; trecu prin fața mea, fără să vadă și fără să audă nimic și se îndreptă spre ieșire. Cînd puse mîna pe clanță, o apucai de braț.

— Aldinbloud, ce-i cu tine, umbli dormind?

Se uită la mine cu ochi scînteietori și reci ca de troll [1]:

— Lasă-mă. Dă-mi drumul!

— Dar nu poți pleca din casă singură, copilul meu, și încă în zori!

— Ba am să plec, spuse ea încet. Abia m-am înapoiat și am să plec iarăși. Am fost la bal. Mă întorc din nou acolo.

— Pe jos, îmbrăcată astfel? Pe noroi și pe lapoviță?

[1] Personaj din mitologia scandinavă.

Mă fixă cu o privire care putea să fie de nebună sau de stea de cinema și-mi răspunse cu un calm desăvîrșit :

— Vrei să știi unde mă pregătesc să merg ? Află că am plecat să mă arunc în apă.

— Ce-s prostiile astea, Aldinbloud ?

— Prostii ? Pentru tine moartea-i o prostie ?

Vru să deschidă ușa, dar o țineam strîns de mînă.

— E o nebunie, copila mea ! Nu te las pînă nu vorbesc cu tatăl tău.

— Ugla, crezi că tata o să stea de sărbători acasă, în casa asta dezgustătoare, în mijlocul acestor oameni dezgustători ?

— Stai puțin, Aldinbloud. Vino să stăm de vorbă.

— Nicicînd n-o să se întîmple așa ceva !

Și vrînd parcă să confirme acest vers din saga, se aruncă asupra mea. Mă lovi de cîteva ori cu pumnii strînși, așa cum fac copiii, apoi începu să mă muște. Cu toate astea, nu-i dădui drumul. Înțelegînd că n-o scoate la capăt cu mine, încetă să se mai zbată și se îndreptă spre salon. Se opri în mijlocul camerei ; mantoul îi lunecase de pe umerii înguști, lăsîndu-i descoperiți. Blana întinsă pe jos aducea cu o blană fermecată de fiară. In fața mea însă stătea o fetiță cu gesturi stîngace și zvîcnite, amintind mișcările unui viteluș. Se cuibări într-un colț al divanului și se zgribuli atît de tare, încît bărbia-i ajunse pînă la genunchi. Își acoperi ochii cu pumnii și izbucni în plîns. Plîngea cînd în hohote, cînd cu sughițuri, ca un copil amărît. Atunci am înțeles că nu era un simplu joc. Sau poate că era un joc mult prea rafinat.

M-am apropiat cu multă grijă de ea :

— Ce s-a întîmplat ? Nu se mai poate face nimic ? Nu pot să te ajut ?

Ea își luă pumnii de la ochi și începu să izbească aerul în sus și-n jos, ca și cum ar fi bătut simultan untul din două putineie, apoi gemu, schimonosindu-se de durere :

— O-o, sînt gravidă !

— Ce ticăloși ! fu primul cuvînt care-mi scăpă de pe buze. Iată la ce te poți aștepta de la asemenea pramatii.

— Toată seara n-a dansat cu mine, nici nu s-a uitat la mine. Și închipuiește-ți ce porc e : și-a condus nevasta acasă de la bal. Ar fi putut să mă cruțe, nu meritam din partea lui o asemenea înjosire. Pe nevastă-sa ! Poți să-ți închipui așa seva ? Iar eu sînt gravidă de șase săptămîni.

— Ai făcut bine, Aldinbloud, că mi-ai mărturisit totul. Acum să ne gîndim ce-i de făcut.

— Vreau să mă înec, am să mă înec. Cum să mai trăiesc acum ? Copiii o să-și bată joc de mine la școală, mama o să mă sfîșie, primul ministru o să mă vîndă unui bordel din Rio de Janeiro, iar bunicul meu ar prefera să-și piardă fabrica de ulei decît să audă așa ceva. De tata o să-și bată joc colegii din alting și de la universitate, iar funcționarii de la *Snorri-Edda* o să chicotească în dosul mașinilor de calculat cînd o să treacă prin fața lor. Comuniștii la fiecare manifestație vor striga în fața casei noastre : „Fata capitalistului e o mică tîrfă".

— Pot să jur că nici un comunist nu cunoaște un cuvînt atît de scîrbos. In limbajul tuturor oamenilor cumsecade asta se cheamă „însărcinată". Cred că cel mai nimerit ar fi să te duci la taică-tău. E un om fără prejudecăți.

— Niciodată, atîta timp cît mai sînt în viață, n-am să-i fac o asemenea rușine.

— A ştiut el să facă faţă unor greutăţi mult mai mari. Oamenii din societatea bună, cu înalte principii morale şi cu nervii delicaţi, ori de cîte ori se întîmplă ceva asemănător cu fiicele lor, le trimit în străinătate. Noi, oamenii simpli, nu avem asemenea posibilităţi şi de aceea naştem. Acum pot să-ţi destăinuiesc, fetiţo, cred că şi eu sînt însărcinată.

— Adevărat, Ugla? Fata se ridică de pe divan şi mă îmbrăţişă. — Jură! Şi n-ai de gînd să te sinucizi?

— Dimpotrivă. Dar cînd mi-o veni sorocul, am să plec în Nord, pentru că leagănul copilului meu va fi la bătrînul Falur din Estridal.

Se depărtă din nou de mine.

— Sînt sigură că minţi. Cauţi să mă consolezi şi asta-i de o sută de mii de ori mai rău decît să minţi.

— Ştii, Aldinbloud, ce-o să facă tatăl tău dacă ai să-i povesteşti totul? O să-ţi dea un cec în dolari şi cu primul avion o să te trimită peste Ocean, în America, la maică-ta. Iar dînsa va şti să aibă grijă de copilul ei. Ai să naşti în America, ai să rămîi acolo un an, doi, trei, şi în cele din urmă ai să te înapoiezi acasă după o lungă călătorie, cum se spune la noi în sat, şi ai să fii una dintre cele mai frumoase mirese din Islanda.

— Dar copilul?

— Peste doi-trei ani, cînd lumea o să afle, povestea o să fie prea veche ca să-şi mai amintească cineva de ea. Toţi o să iubească copilul, iar tu mai mult decît toţi. Un vechi proverb spune: „Copiii copiilor sînt oameni fericiţi".

— Aşadar, nu trebuie să mă sinucid? Şi eu care mă bucuram atît de mult că mă voi preface în strigoi şi că-l voi înspăimînta pe porcul ăsta care a plecat cu nevastă-sa!

— Bărbaţilor nu le pasă cînd femeile se sinucid. Se întîmplă chiar să fie mulţumiţi : scapă de-o grijă.

După ce chibzui o clipă, întrebă :

— Dar lui n-o să i se pară că m-a ucis el ? — Şi răspunse tot ea : — Nu. Mă îndoiesc că are conştiinţă. Ar fi trebuit să-l ucid eu. Ce crezi, n-ar fi bine să-l ucid în noaptea asta, ca într-o saga ?

— In saga femeile nu fac niciodată aşa ceva. Dimpotrivă, se logodesc cu alţii, iar cînd găsesc prilejul, îşi aţîţă al doilea iubit împotriva celui dintîi. Şi fac în aşa fel, încît cel pe care-l iubesc mai puţin să-l ucidă pe cel pe care-l iubesc mai mult. Dar nu te grăbi, Aldinbloud ; în saga lucrurile se petrec încet, încet.

In urma acestor discuţii, Aldinbloud nu făcu nici una, nici alta — nu se duse nici să se înece, nici să-şi ucidă iubitul. Imi ceru voie să doarmă cu mine, spunînd că ea e delicată şi are nervii slabi, iar eu sînt o nordică voinică şi sănătoasă.

CAPITOLUL XVI

IN AUSTRALIA

Fetiţa dormi mult. După ce se trezi, nu-mi spuse nici un cuvînt şi plecă să sărbătorească Anul Nou. M-am purtat cu ea ca şi cum totul ar fi intrat pe făgaşul obişnuit. Totuşi, nu eram pe deplin convinsă că nu se va arunca în apă. De la copilul ăsta te puteai aştepta la orice.

Către seară sună telefonul: era ea. Vorbea repede, febril, cu respiraţia întretăiată, parcă ar fi fost beată.

— Să nu-i spui nimic tatei. El nu trebuie să ştie nimic. M-am hotărît să fug.

— Să fugi? Unde?

— In Australia. M-am logodit.

— Felicitările mele!

— Mulţumesc. Avionul pleacă la ora cinci.

— Nu ai nevoie de nimic?

— Nu. Imi lipseşte doar periuţa de dinţi şi cămaşa de noapte. Dar n-are importanţă.

— Pot să ştiu cu cine te-ai logodit, Aldinbloud?

— Cu un ofiţer australian. Plec la noapte. Mîine ne căsătorim la Londra.

— Aldinbloud, dacă ai să fii cuminte, n-am să spun la nimeni nimic, dar dacă te apuci de prostii, am să istorisesc tuturor, şi în primul rînd tatălui tău. E de datoria mea. Unde eşti acum, fetiţo?

— Nu-ţi spun. Adio, te las cu bine! Mulţumesc pentru ziua de ieri. N-am să uit niciodată, chiar dacă am să trăiesc o sută de mii de ani.

Închise telefonul.

Pe vremea cînd abia începusem să lucrez în această casă, mi se atrăsese atenţia că, dacă cheamă o persoană necunoscută, să nu pun niciodată receptorul în furcă, ci să-i anunţ pe cei din casă cîtă vreme nu e încă întreruptă legătura cu persoana care telefona. Am pus receptorul pe masă, lîngă telefon, şi l-am chemat pe stăpînul meu. I-am spus că Aldinbloud se află undeva în oraş, că s-a îmbolnăvit şi că ar fi bucuroasă dacă s-ar duce s-o vadă, numărul ei fiind în comunicaţie cu al nostru.

Cînd doctorul apucă receptorul, fata nu mai era la telefon, dar legătura exista încă şi nici el nu puse receptorul în furcă.

— Ai spus că Gudni e bolnavă. Ce are?

— Aseară nu s-a simţit prea bine. Şi azi la fel.

— E beată? întrebă el direct şi fără să zîmbească.

— Nu.

Doctorul zîmbi.

— Ce întrebări se mai pun şi în ziua de azi! Cînd eram copil, dintre toate femeile din oraş nu bea decît una singură, o bătrînică. Noi, băieţii, ne ţineam toată ziua după ea. Azi însă, lucrul cel mai firesc pentru un onorabil cetăţean al Reykjavik-ului e să întrebe despre fiică-sa, care abia a fost confirmată, dacă e beată.

„Învinuia sau, dimpotrivă, găsea scuze ? Şi pe cine învinuia ?“ N-am spus nimic. N-am răspuns nici la alte întrebări. Am spus doar că fata se simte rău şi că, în locul lui, aş căuta să-i dau de urmă.

Zîmbetul i se şterse din nou de pe faţă, îşi ridică sprîncenele şi mă privi cercetător ; apoi îşi răsuci ochelarii în mînă, suflă pe lentile şi le şterse. Degetele îi tremurau. Îşi puse ochelarii şi spuse :

— Îţi mulţumesc.

Îşi luă paltonul, pălăria şi la ieşire mă rugă :

— Fii bună şi nu pune receptorul în furcă.

L-am auzit apoi scoţînd maşina din garaj.

„MAICA-MEA S-A DUS IN ŢARC LA OI“ *

M-am culcat devreme. Cînd m-am trezit, mi se părea că am dormit prea mult, că e ziua în amiaza mare. În uşa camerei mele stătea stăpînul. Am sărit din pat şi am întrebat speriată :

— Ce s-a întîmplat ?

— Imi dau seama că e foarte neplăcut să trezeşti oamenii în toiul nopţii, spuse el cu o voce calmă, egală, cu acea voce care sună atît de ciudat în urechile unui om abia trezit din somn. Ai dreptate, fetiţa mea e într-adevăr bolnavă. Am găsit-o şi am dus-o la un medic cunoscut. În curînd se va simţi bine. Dumneata eşti confidenta ei, are încredere în dumneata. N-ai vrea să stai puţin cu ea ?

Era ora patru dimineaţa.

---

* Din povestea islandeză despre o fată care şi-a sugrumat copilul. În poveste, copilul mort vine la maică-sa în ţarcul de oi şi-i cîntă un cîntec.

Tatăl ei o scosese pe braţe din maşină, căci nu se mai putea ţine pe picioare. Acum stătea culcată pe canapeaua din odaia ei, palidă ca o moartă, cu ochii închişi. Părul îi era ciufulit, vopseaua neagră de pe buze şi fardul de pe obraji se şterseseră. Avea o figură de copil. Tatăl ei îi scosese pantofii, lăsînd-o îmbrăcată cu blana. Dînsa mă auzi intrînd, dar nu se clinti şi nici nu-şi ridică pleoapele. M-am apropiat de ea, m-am aşezat pe divan, am luat-o de mînă şi i-am şoptit:

— Aldinbloud!

După cîteva clipe, deschise ochii şi şopti:

— Totul s-a sfîrşit, Ugla! Tata m-a dus la un medic. Totul s-a sfîrşit!

— Şi ce ţi-a făcut?

— A înfipt nişte fiare în mine. M-a ucis. In lighean pluteau cheaguri de sînge.

— Ce fel de lighean?

— Unul smălţuit.

Am dezbrăcat-o, i-am pus cămaşa de noapte şi am culcat-o în pat. Era foarte slăbită după narcoză. Din cînd în cînd, cădea într-o stare de semileşin şi gemea slab. Dar tocmai cînd mi se păru că în sfîrşit adormise, Aldinbloud deschise deodată ochii şi zîmbi.

— Deci, cînd o să cresc mare, o să mi se cînte: „Maică-mea s-a dus în ţarc la oi"?

— Micuţa mea Aldinbloud, aş fi vrut atît de mult să pot face ceva pentru tine!

— Trebuia totuşi să plec în Australia.

Căzu din nou în starea aceea de semileşin. M-am speriat: nu cumva a murit? Deodată, spuse:

— Ugla, povesteşte-mi ceva despre satul vostru.

— Ce-ai vrea să auzi despre sat ?

— Povestește-mi despre miei.

Am văzut în ochii ei lacrimi. Știam că cel care plînge nu moare. Lacrimile sînt semnul vieții. Dacă plîngi înseamnă că viața ta mai are preț.

Și-am început să-i povestesc despre miei.

CAPITOLUL XVII

O FATĂ IN NOAPTE

În luna lui Torr [1], despre care cei din oraș au uitat demult, m-am convins definitiv de starea mea. În realitate, totul era clar de multă vreme. Toate semnele coincideau; tot ceea ce era scris în cărțile pentru femei se petrecea în mine, ba chiar, după cum mi se părea mie, într-o măsură mult mai mare. Uneori îl visam noaptea întreagă. Avea un chip înspăimîntător. Săream din pat, aprindeam lumina și nu mai puteam să dorm pînă cînd nu-mi făgăduiam că am să mă duc la el să-i cer iertare pentru că-i închisesem ușa în nas în noaptea de Anul Nou și să-l implor să facă ceva pentru mine.

Spre dimineață însă, mi se părea că mi-e străin, că nu are nici o legătură cu mine, că copilul e numai al meu. În general, mă gîndeam că bărbații n-au copii, că femeile îi nasc singure, întocmai ca fecioara Maria, așa cum e scris în sfînta scriptură. Cineva nevăzut e tatăl tuturor copiilor, iar rolul bărbatului e

[1] Luna februarie. Torr — zeu din vechea mitologie scandinavă.

întîmplător. Îi înţelegeam pe oamenii primitivi, în mintea cărora copilul nu leagă bărbatul de femeie. Îmi spuneam că el n-o să-l vadă niciodată pe copilul meu şi niciodată n-o să se numească tatăl lui. Mă întrebam dacă n-ar fi timpul să se adopte o lege care să interzică bărbaţilor să se numească taţii copiilor lor. Dar, după ce mă gîndeam bine, ajungeam la concluzia că, în fond, copiii nu aparţin nici mamei. Copilul îşi aparţine lui/ însuşi şi, după legea firii, mama îi aparţine lui într-o oarecare măsură, dar numai atîta timp cît are nevoie de ea. Ea este proprietatea copilului atîta timp cît el se dezvoltă în pîntecele ei şi apoi, atîta timp cît o mănîncă sau mai bine zis cît o bea, în primul an al existenţei lui. Răspunderea pentru copii o poartă societatea, dacă în general societatea poartă vreo răspundere, dacă în general răspunde cineva faţă de altcineva sau faţă de toţi.

Totuşi, în serile în care mă înapoiam de la organist, o luam fără să vreau pe o anumită stradă şi mă uitam la o anumită casă, la o anumită fereastră, unde ardea uneori lumina, iar alteori era întuneric. Încetineam pasul, dar deodată începea să mi se pară că, de la toate acele ferestre, nenumărate priviri sînt aţintite asupra mea. Atunci o luam la fugă şi nu mă opream decît la capătul celălalt al străzii, cu inima bătînd să-mi spargă pieptul. E de necrezut cîte simţăminte deosebite pot sălăşlui într-o femeie, mai cu seamă noaptea.

Nu cumva i-am trîntit atunci uşa în nas pentru că nu eram convinsă că sînt însărcinată? Şi nu cumva mi-e dor de el acum pentru că m-am încredinţat definitiv de aceasta şi vreau să arunc răspunderea pe umerii lui sau chiar să-l tîrăsc în faţa altarului? În

capul unei femei se nasc asemenea gînduri dezgustătoare pentru că e în puterea copilului său, care vrea s-o bea, iar ea e nevoită să-şi găsească un sclav cu care să deschidă o lăptărie numită căsătorie ; pe vremuri, aceasta fusese o taină, singura taină pe care o nesocoteau sfinţii. Şi astfel, nenorocita poartă în piept dorul împietrit al dragostei, ca un fel de tumoare a sistemului nervos, poartă sub inimă un copil viu şi se înfăţişează ca o acuzare în ochii lui dumnezeu şi ai oamenilor, ca o provocare la adresa societăţii, care încearcă zadarnic s-o elibereze de ceea ce e totodată născut şi nenăscut.

Pe scurt, îl iubeam. Îi trîntisem uşa în nas pentru că în sufletul unei femei sălăşluiesc multe simţăminte ce se bat cap în cap, iar acum nu aveam pe nimeni care să-mi plimbe şi mie gemenii.

Nu ! Am cotit din nou pe aceeaşi stradă. O fată însărcinată se poate mărita cu oricine ; ei, ca şi naturii, îi e aproape indiferent pe cine va înscrie pastorul ca tată al copilului. Totuşi, îl iubeam. Îl iubeam pe acest om tăcut, sfios, înţelept, curat, stăpînit de o vocaţie despre care nu voia să vorbească ; îmi erau dragi privirile lui înflăcărate, aruncate pe furiş, priviri ce nu te ardeau, ci te învăluiau. Alături de el mă simţeam întotdeauna bine, oricît ar fi tăcut. Printre toţi ceilalţi, fata îl vede numai pe el şi-l urmează fără un cuvînt. El o culcă în patul lui, fără s-o prelucreze în prealabil cu un articol de ziar. Ce poate fi mai firesc ? Iar atunci cînd i-am închis uşa în nas, în noaptea de Anul Nou, el a rămas totuşi cu mine. A rămas cu mine pentru că nu l-am lăsat să intre. Dacă ar fi încercat să mă convingă cu tot felul de argumente sau să mă înduioşeze prin rugăminţi, poate că l-aş fi lăsat să mă urmeze, dar dimi-

neaţa, cînd ar fi plecat, s-ar fi dus pentru totdeauna. Convinsă ar fi fost numai raţiunea mea. Acum însă, dacă-l voi întîlni, n-am să fac nici cea mai mică aluzie la faptul că sînt însărcinată, nici n-am să-i dau să înţeleagă că trebuie să se însoare cu mine. Am să-i spun doar atît: „Te iubesc şi de aceea nu-ţi cer nimic.“ Sau: „Te iubesc şi de aceea nu vreau să mă mărit cu tine“.

O ALTĂ FATA IN NOAPTE

Deodată, pe treptele unei case am zărit o femeie. Avea faţa plină de sînge, se ţinea cu mîinile de cap şi plîngea năvalnic, în hohote care răsunau tare în liniştea nopţii. Pe trotuar era aruncată poşeta ei deschisă, ca şi cum ar fi zvîrlit-o acolo cineva; oglinjoara, roşul de buze, batista, pudriera şi banii erau risipiţi de jur împrejur. Din casă se auzeau cîntece. M-am apropiat de femeie s-o întreb ce-a păţit, şi-am recunoscut-o pe Cleopatra.

— Tu erai, Skarphedin reînnăscut? N-aş fi crezut că tocmai tu stai aici şi boceşti.

— Da, eu sînt.

— Ce-ai păţit?

— M-au bătut şi m-au alungat.

— Cine?

— Islandezii, firește. Blestemaţii ăştia de islandezi!

— Dar pentru ce?

— N-au vrut să mă plătească. La început m-au dus cu vorba. Apoi au refuzat să plătească. Am să-i ucid pe blestemaţii ăştia de islandezi, *by golly* [1]!

— Dar nu uita că sînt concetăţenii noştri.

[1] Zău! (engl.).

— Puţin îmi pasă ! Nu vor să plătească. Bat oamenii şi-i aruncă în stradă, pe urmă rămîn singuri şi mestecă tutun.

— Ce să fac, Patra, să chem un medic sau să anunţ poliţia ? Ori poate că vrei să te duc acasă ?...

— Nu, nu, nu ! Nici un medic şi nici o poliţie ! Şi nici să nu mă duci acasă.

— Acasă, la organistul nostru.

— Eu nu am casă şi nici în ruptul capului nu merg la organist, cu toate că patru ani am dormit la maică-sa, pentru că el e un om sfînt. Totul a fost O.K. [1] cît timp au fost americanii, dar acum au rămas puţini şi fiecare îşi are cîte o prietenă. Iar eu sînt nevoită din nou, ca în tinereţe, să petrec cu islandezii, care mestecă tutun, te bat şi nu vor să-ţi plătească. O, scumpii, binecuvîntaţii mei americani ! Doamne, fă în aşa fel încît să se înapoieze mai repede cu bomba atomică !

— Ferească dumnezeu, Cleopatra ! Skarphedin n-ar fi rostit pentru nimic în lume asemenea cuvinte. Nu le-a rostit nici atunci cînd l-au ars pe Nial şi cînd toporul lui Rimughigur i-a despicat ţeasta.

— Dacă nu pot să fiu nici *sorry* [2], nu-mi mai pasă de nimic.

Din nas îi picura sînge, un ochi îi era vînăt, duhnea uşor a rachiu, dar era aproape trează. Se vede că bătaia o trezise. I-am adunat lucrurile în poşetă şi i-am întins batista ca să-şi şteargă sîngele de pe faţă. Batista se îmbibă numaidecît, poate fiindcă sîngele şi lacrimile Cleopatrei aveau aceeaşi compoziţie din punct de vedere chimic ca şi a altor femei. I-am propus să vină să doarmă la mine, iar dînsa a cerut

[1] In regulă (expresie folosită de americani).
[2] Supărată (engl.).

ca binecuvîntarea lui dumnezeu-tatăl şi fiul să coboare asupra mea. Nu ştiu de ce, dar tocmai oameni de felul ei erau din cale-afară de religioşi. Ea se ridică, scoase roşul de buze şi oglinjoara şi îşi vopsi buzele la lumina felinarului. Noaptea, în lumea asta plină de răutate, gestul acesta produse asupra mea impresia unei fapte de o mare forţă morală. Mi s-a făcut ruşine, pentru că m-am simţit un fleac.

Acum îi părea rău că fusese atît de neprevăzătoare pe timpul americanilor şi nu se îngrijise de-o locuinţă ca lumea. „Ce prostie, să speri că războiul va continua la infinit! Cînd organizau ei *party* [1]-uri în splendidele lor bărăci cu colţişoare atît de *cosy* [2] şi iluminate *fancy* [3], asta da, mai zic şi eu viaţă!"

Ea începuse viaţa aceasta cu un fals colonel, undeva între Hafnarfiord şi Reyjavik, şi terminase cu un colonel veritabil, cu păr sur şi diabet. Fusese la o serată a yankeilor împreună cu primul ministru — americanii sînt liberali pentru că posedă bomba atomică şi nu fac nici o deosebire între un prim-ministru şi o femeie de stradă.

Colonelul îi făcuse cadou un palton roşu, pantofi albi şi o pălărie cu boruri largi, cu care abia izbutea să se strecoare pe uşă. Iar bani avea cu duiumul. Iată!

Gosh[4]. Îi făgăduise s-o ia cu el cînd i-o muri nevasta. Cînd colo, a murit el. N-a putut să suporte pacea sau poate că l-a ucis nevastă-sa, căci era prea tînără. Şi Cleopatra începu din nou să plîngă; era zguduită de-o durere pe deplin firească din punct

---

[1] Serate (engl.).
[2] Confortabile (engl.).
[3] Feeric (engl.).
[4] Interjecţie vulgară (engl.).

de vedere biologic şi tot atît de justificată din punct de vedere psihologic ca orice altă durere. Mi se făcu sincer milă de ea.

— Iată, aşa pierzi totul dintr-o dată, parcă ai murit. Şi totuşi trebuie să trăieşti, deşi eşti moartă. Nu e groaznic să te gîndeşti că m-a iubit un colonel şi că acum am ajuns să mă bată nişte oameni care mestecă tutun?

Era la vîrsta cînd transformările chimice petrecute în organismul femeilor încep să le spulbere iluziile despre viaţă; era de multă vreme obosită de aventurile nocturne din tinereţe; alte aventuri necunoscute n-o mai atrăgeau; pierduse acea credinţă naivă că o aşteaptă ceva nou, minunat; îi rămăsese doar existenţa de rob şi lupta pentru o bucată de pîine. La drept vorbind, se plictisise de goana după bărbaţi din toate colţurile lumii, din Nord sau din Sud; ca oricare femeie trecută de treizeci de ani, ar fi vrut să ducă o viaţă normală, să nu mai vagabondeze dintr-un loc în altul. Îmi spuse că ar fi dorit să aibă un colţişor al ei şi să nu-l mai împovăreze toată viaţa pe omul acela sfînt, care-i zicea Cleopatra sau Skarphedin.

— De fapt, pe mine nu m-a chemat niciodată Cleopatra, ci Gudrun, Gunna, îmi spuse ea.

Am întrebat-o dacă n-ar vrea să se mărite. Nu găsi cuvinte destul de tari ca să-şi exprime indignarea faţă de o propunere atît de necuviincioasă şi nu spuse decît: „Asta-i bună!" În schimb, după ce ne culcarăm în pat şi stinserăm lumina, îmi mărturisi cum îşi închipuise ea viaţa. Visul ei era o locuinţă cu două camere — un salon şi un dormitor — mobilate în stil Renaissance, bucătărie şi toaletă cu apă curentă, şi trei amanţi permanenţi: un negustor cu bani, însurat, care să se apropie de nunta de argint, un

marinar care să fie numai din cînd în cînd pe uscat şi un tînăr cult, logodit cu o fată cuminte.

După ce analizarăm amănunţit această idee, ni se făcu somn. Nu mai spuneam nimic şi tocmai cînd credeam că Cleopatra a adormit, ea propuse deodată:

— Nu spunem *Tatăl nostru?*

— Spune tu pentru amîndouă.

Ea rosti *Tatăl nostru,* ne spuserăm una alteia noapte bună şi adormirăm.

CAPITOLUL XVIII

UN CETĂŢEAN IN CURTEA DE SERVICIU

Cu toate că scriitorii moderni susţin că nu e bine să legeni copiii, începusem să caut prin ziare anunţuri pentru vînzarea unui leagăn. Consiliul municipal respinsese propunerea comuniştilor privitoare la înfiinţarea unei creşe. O „mamă de familie" scrisese în ziar că a înfiinţa o asemenea instituţie cu mijloace obşteşti înseamnă a încuraja desfrîul, dat fiind că adevăratele creşe se află în adevăratele familii creştine, care păstrează bunele obiceiuri. Dar de ce creşele trebuie să fie destinate numai adevăraţilor creştini şi oamenilor cu obiceiuri bune ? De ce să nu existe creşe pentru copiii adevăraţilor necreştini, cu obiceiuri rele, ca mine de pildă ?

„Societatea în care trăim aparţine acestor adevăraţi creştini cu obiceiuri bune şi cea mai mare grijă a acestei societăţi este de a creşte copiii bogaţilor şi de a ucide copiii săracilor", cum spunea comunistul, prietenul fetei de la brutărie. Acum cîteva generaţii, bogătaşii erau atît de puternici, deşi pe vremea aceea aveau încă păduchi, încît o mare parte din copiii Islandei

pieriră. Dacă poporul simplu nu şi-ar fi creat organizaţiile lui proprii, copiii săracilor ar fi continuat să moară. Iar dacă noi nu ne-am fi întărit, bogătaşii ar fi luptat împotriva săracilor cu vechile mijloace : i-ar fi bătut cu nuielele şi i-ar fi înecat, în numele lui Isus Cristos, ca în bunele vremuri de odinioară. Lupta împotriva creşelor pentru mamele sărace îi caracterizează îndeajuns pe bogătaşi. Diferenţa faţă de vremurile de odinioară constă doar în faptul că acum bogătaşii au scăpat de păduchi.

Am întrebat-o pe fata de la brutărie :

— Ce te făceai dacă aveai un copil ?

Zîmbetul dispăru de pe faţa ei, pupilele i se dilatară şi îl privi întrebător pe prietenul ei comunist.

— Povesteşte-i, dădu el din cap.

O femeie cumpără pîine neagră, o fetiţă ceru o prăjitură şi brutăria se goli.

— Vino, îmi spuse fata şi mă conduse prin uşa din fund într-o cameră mică, ce servea în acelaşi timp ca depozit şi ca spălătorie.

De acolo uşa dădea în curte. Cerul era acoperit de nori negri. Ploua cu găleata, vîntul sufla cu furie. Intr-o băltoacă, în faţa uşii, stătea un cărucior de copil cu coşul ridicat şi învelit cu o pînză de sac pentru a-l apăra de ploaie. Fata ridică pînza şi zîmbind, aruncă o privire în cărucior.

Copilul nu dormea, ochii lui mari erau larg deschişi. Văzîndu-şi mama, începu să plîngă, să se răsucească şi apucîndu-se de un deget, începu să-l tragă din toate puterile.

— Lumina vieţii mele ! spuse mama, care era atît de încîntată de fiul ei, încît uită pentru o clipă şi de treabă şi de norii negri de ploaie.

— Ce ochi inteligenţi are! am spus eu. Iată cine va fi un adevărat cetăţean al Islandei.

— Dacă-l descoperă cineva aici, sînt dată afară.

In brutărie un cumpărător nerăbdător bătea în tejghea.

TOATE TEORIILE LUMII ŞI INCA CEVA

Doctorul Bui Arlann intră zîmbind; faţa îi era udă de ploaie; îşi scoase impermeabilul şi spuse că aduce noutăţi plăcute.

Aşteptam.

— Cred că pot spune cu siguranţă că am reuşit, în sfîrşit, să smulg din mîinile alting-ului cîteva mii de krone pentru tatăl dumitale, pentru construcţia bisericii.

— A-a...

Mă privi uimit.

— Cum? Nu te arunci de gîtul meu?

— De ce?

— De bucurie.

— In timpul ăsta am aflat că Luther a fost omul cel mai prost crescut din lume şi am încetat să mai cred în dumnezeu.

— Auzi vorbă! — Işi scoase paltonul, îşi şterse faţa şi ochelarii. — Dar de ce să nu putem crede într-un om, chiar dacă îşi citea uneori rugăciunile într-o germană stricată în loc să le citească în latină? A fost totuşi destul de ţăran ca în plină epocă a Renaşterii să aibă o atitudine serioasă faţă de creştinism, în timp ce întreaga Europă încetase să se mai intereseze de această religie. Datorită acestui fapt, el a reuşit să salveze întreprinderea sa bisericească.

Afară de asta, bătrînul Luther, ca mulţi alţi ţărani germani, era muzician.

— N-am ştiut că sînteţi adeptul lui Luther.

— Nici eu n-am ştiut, rîse el. Credeam că în domeniul creştinismului cel mai apropiat îmi e papa, care evident nu crede în nimic. În alting m-am obişnuit să-l susţin pe mîntuitorul nostru Isus Cristos, în special pentru că sînt de acord cu Marx, care consideră religia ca un opium pentru popor.

— Cu alte cuvinte, sînteţi materialist ?

— Demult n-am mai auzit acest cuvînt rostit în sensul ăsta. În economie îl aplicăm oarecum altfel. Dar dacă dumneata ai întrebat sincer despre credinţa pe care o împărtăşesc, am să-ţi răspund tot atît de sincer : sînt încredinţat că W este egal cu mc^2.

— Ce mai sînt şi fleacurile astea ?

— Asta-i teoria lui Einstein. El susţine că masa înmulţită cu viteza luminii la pătrat este egală cu energia. Dar poate că materialismul socoate că masa ca atare nu există ?

— Nu-l cunosc nici pe Einstein şi nici teoria lui. Dar, spuneţi-mi, de ce căutaţi totuşi să faceţi rost de bani pentru construcţia unei biserici într-o vale din Nord, aproape nelocuită ?

— Cînd am aflat că tatăl dumitale crede în divinitatea cailor mi-am făgăduit mie însumi să fac pentru el tot ce voi putea. De fapt, am avut într-o zi o vedenie, cum se cuvine să aibă toţi sfinţii : mi s-a dezvăluit că, în afară de peşti, caii sînt singurele fiinţe vii care au suflet. Şi asta pentru că au un singur deget la picior, iar un singur deget reprezintă perfecţiunea. Calul are suflet asemenea unei zeităţi, a tabloului unui pictor sau a unui splendid vas.

Vorbea cu uşurinţă despre lucrurile cele mai fantas-

tice, cu un aer distrat, cu obişnuitul lui zîmbet de om bine crescut, cu rîsul acela gata oricînd să se transforme într-un căscat. În cele din urmă chiar căscă, scoase o ţigară şi o aprinse. Mă uitam la el şi simţeam că-mi fuge pămîntul de sub picioare ; apoi nu mi-am mai simţit nici picioarele şi a trebuit să-m adun toate puterile ca să nu dispar şi eu din lumea materială. Am reuşit să mă stăpînesc.

— Am auzit că bogătaşii, ca şi în vremurile de odinioară, vor să condamne copiii nelegitimi la foamete şi la moarte şi că au de gînd să adopte o lege care să le dea dreptul să-i bată cu nuielele pe taţii lor şi să le înece mamele, dacă aceştia îşi vor susţine organizaţiile populare. E adevărat ?

— Da, zise el zîmbind amabil. Totul în numele virtuţii ! Aceasta este lozinca noastră electorală, draga mea. Nevestele noastre doresc să aibă copii legitimi, cel puţin pe hîrtie. De aceea preferă să nu aibă concurente. Creşa este un atentat împotriva castei soţiilor.

— Vreau să vă pun o întrebare.

— Mi-ar plăcea să-ţi pot răspunde la toate întrebările.

— Puteţi să trăiţi liniştit, în belşug, cînd ştiţi că un prunc este lăsat pe ploaie şi furtună, în curte, sub cerul liber ?

— E o întrebare destul de grea. — Se scărpină după ureche. — Cred că n-am să pot răspunde. În orice caz, ar trebui mai întîi să văd ce fel de curte e aceea.

— Pentru ce alting-ul şi consiliul municipal se opun ca copiii mei să crească în creşe ? Cu ce sînt mai prejos copiii mei, din punct de vedere chimic şi fiziologic, faţă de ai dumneavoastră ? De ce nu poate exista la noi o societate care să se îngrijească în egală măsură de copiii mei şi ai dumneavoastră ?

El se apropie de mine, îmi puse mîna pe cap şi mă întrebă :

— Ce s-a întîmplat cu bufniţa noastră de la munte ?

— Nimic.

M-am depărtat de el.

— Ba nu. S-a întîmplat ceva. Gîndurile dumitale se învîrtesc mereu în acelaşi cerc. Ce-i cu dumneata ? De ce te simţi din zi în zi mai rău ?

— Vreau să plec, am gemut eu.

— Unde şi cînd ?

— Chiar astăzi.

— Astă-seară ? Pe-o vreme ca asta ?

— Aţi votat împotriva mea şi n-am unde să mă adăpostesc.

Şi i-am povestit totul. Zîmbetul i se şterse de pe buze. Nu mai rosti nici un cuvînt. Într-un tîrziu, mă întrebă :

— Dumneata îl iubeşti pe acest om ?

— Nu... da... nu ştiu...

— Dar el pe dumneata ?

— Nu l-am întrebat niciodată.

— Vreţi să vă căsătoriţi ?

La o întrebare atît de absurdă, n-am făcut decît să ridic din umeri.

— E sărac ? Ce-aş putea să fac pentru dumneata ?

M-am întors, l-am privit şi i-am spus :

— Acum, dumneavoastră ştiţi mai mult chiar decît el şi nu mai am ce adăuga.

— Aş mai putea să-ţi pun o întrebare ?

— Nici nu ştiu cine e acest om, aşa că întrebarea ar fi inutilă. Sînt o mamă necăsătorită, asta-i tot. Aţi votat împotriva mea. Dacă nu i-aş avea pe bieţii mei părinţi, copilul meu s-ar naşte fără adăpost, iar un astfel

de copil — cum spune saga — nu are voie să fie trecut cu podul plutitor, nici hrănit, nici îngrijit.

El mă privi întrebător, aproape cu teamă, ca şi cum ar fi simţit apropierea unui pericol care-l pîndea demult, apoi repetă maşinal:

— Am votat împotriva dumitale? — Şi-şi muşcă unghia degetului mare. Dar cînd dădui să plec, veni după mine: — Fii fără grijă, am să-ţi dau bani, casă, creşă, tot ce-ţi trebuie.

— Dumneavoastră votaţi în public împotriva faptului ca eu şi cei de-o seamă cu mine să se numească oameni, şi acum vreţi să mă transformaţi într-o cerşetoare, care primeşte pe furiş pomana dumneavoastră.

— De ce pe furiş? Doar nu e taina mea şi a dumitale.

— Am să plec, am să nasc copilul acasă şi am să-l cresc cum oi putea. Primesc orice, fac orice, numai să nu iau bani de la bărbaţi.

Nici n-am ajuns bine în odaia mea, că l-am şi auzit venind după mine. Deschise uşa fără să bată. Cu un minut înainte, citisem pe faţa lui o expresie încordată; poate că avusese de gînd să-şi apere în chipul cel mai serios principiile. Acum însă privirea îi era caldă şi deschisă, şi asta îi dădea înfăţişarea unui copil.

— După cîte îi cunosc pe prietenii noştri roşii, curînd or să ridice din nou problema creşei. De data aceasta, ea ar putea fi rezolvată în alt chip. Am să vorbesc cu cumnatul meu şi cu alte persoane influente. Creşa va fi construită.

— Şi dacă cumnatul dumneavoastră o să refuze? Dar casta soţiilor?

— Dumneata îţi baţi joc de mine. Ce să fac? Nici prin gînd nu-mi trece să fac pe eroul. Cu toate astea,

făgăduiesc că am să pledez pentru această problemă ca şi cum aş fi inspirat de-o femeie.

— De-o servitoare însărcinată, l-am corectat eu.

— De-o femeie pe care am admirat-o din prima clipă.

— Un bărbat, într-o criză de sinceritate, mi-a declarat că fac parte din categoria acelor femei cu care bărbaţii ar dori din prima clipă să se culce.

El se apropie de mine şi mă îmbrăţişă.

— Există printre femei unele, pe care, cînd le întîlneşte, un bărbat uită întreaga lui viaţă de pînă atunci, ca ceva cu desăvîrşire lipsit de sens. E gata să rupă toate legăturile care-l leagă de lumea lui de pînă atunci şi s-o urmeze pe această femeie pînă la capătul lumii.

— Nu, nu te sărut — i-am spus eu — decît dacă îmi promiţi că n-ai să-mi dai niciodată bani. Vreau să-mi cîştig singură pîinea, ca orice om liber.

El mă sărută şi spuse ceva.

— Ştiu că mă port prosteşte, i-am spus eu după aceea. Dar ce să fac? Dumneata eşti altfel decît toţi ceilalţi.

CAPITOLUL XIX

CONSTRUCTORII BISERICII

Biserica se înălţa în vale, ferită dinspre răsărit de un deal, pe care se afla acum o casă. Din cafas[1] se zărea povîrnişul verde. Încă din toamna trecută au început să se înalţe pereţii, dar pentru acoperiş n-au mai ajuns bani. Pereţii au rămas aşa pînă-n primăvară, cînd guvernul a trimis bani pentru construirea bisericii.

Stăteam într-o crăpătură a stîncii, lîngă rîu, unde mireasma rogozului e mai puternică iarna decît vara. Aici ne jucam în copilărie cu coarne de vacă ori cu maxilare de oi şi luam în cutii de tablă ruginite apă din rîu, care era pentru noi cînd ciocolată, cînd supă de carne, cînd rachiu. Mai tîrziu, într-o vară, aici a fost instalat, trei nopţi la rînd, un cort cu vîrful ascuţit. Stăteam şi ascultam loviturile ciocanului şi şuierul fluierarului.

Pe vremuri, parohia bisericii se compunea din douăsprezece curţi; unii spun că din optsprezece. Dar în secolul trecut biserica a fost dărîmată.

[1] Loc rezervat în biserică femeilor.

Acum, aici se înalţă din nou o biserică, deşi în vale n-au rămas decît trei curţi, dintre care una e a lui Jon din Bard, care nici nu poate fi pusă la socoteală. Nevasta lui Jon a murit, copiii lui au plecat în Sud. In casa lui nu se mai aprinde focul. Acesta nu arde decît în sufletul lui Jon. Iar religia lui e mai degrabă credinţa în divinitatea cailor, decît într-unul dumnezeu. Jon spunea mereu că biserica e grajdul lui dumnezeu, iar preotul — un mînz în grajdul ăsta al sufletelor. Nici eu, şi nimeni altul, n-am auzit din gura lui alte cuvinte cucernice în afară de *Tatăl nostru,* pe care-l rostea ca toţi ceilalţi din district: „Tatăl nostru, vai-vai-vai! Blestemata asta de iapă murgă, iarăşi a murdărit toată lunca!" Rugăciunea asta o rostea şi dimineaţa şi seara.

Un alt constructor al bisericii, Heyri din Midhius, avea un rîs atît de puternic, încît numai din rîsul lui s-ar putea ridica o catedrală pînă şi pe vîrful Heclei[1]. Acest părinte al unei numeroase familii, vecin cu noi, unul din cei doi ţărani de vază din vale, era întruchiparea devotamentului neclintit faţă de convingerile sale, pe care nu le puteai răsturna nici cu argumentele teologiei, nici ale filozofiei, nici ale economiei, şi nici măcar cu argumentele burţii, întotdeauna mult mai convingătoare decît argumentele raţiunii, mai cu seamă cînd e vorba de burţile copiilor noştri. Acest om a declarat că atîta timp cît va trăi, nu va ieşi niciodată din valea lui. Rîdea şi atunci cînd i se înmîna indemnizaţia de pauperitate. Spunea că, dacă va fi nevoit să-şi îngroape copiii nebotezaţi, o va face lîngă biserica aceea dărîmată, unde fusese botezat pe vremuri cel mai vestit om al Islandei, „Favoritul poporului". Visa să fie culcat într-o groapă uscată şi confortabilă,

[1] Vulcan în Islanda.

pe o movilă, iar mai tîrziu să învie împreună cu scalzii şi eroii antici, şi nu să se chinuiască în gropile plicticoase şi umede de jos, din cătun, la un loc cu ţăranii de rînd şi cu nenorociţii de pescari.

Constructorii bisericii discutau cea mai mare parte a zilei despre eroii din saga.

Jon din Bard îi venera pe eroii îngropaţi în cîmpia năpădită de ierburi negre sau pe insuliţele golaşe de lîngă coastă. Îi admira nu atît pentru meşteşugul lor de a face versuri, cît pentru capacitatea de a lupta de unul singur împotriva mai multor adversari deodată. Îi era indiferent cine avea dreptate şi cine era vinovatul. Era de părere că majoritatea eroilor nu îmbrăţişau de la început cauze drepte şi deveneau eroi nu datorită nobleţei năzuinţelor lor, ci pentru că niciodată nu se lăsau bătuţi, chiar dacă erau tăiaţi de vii în bucăţele. Dintre eroii care trăiau izgoniţi în pustiu, cel mai mult îl iubea pe voinicul Grettir, din motivele înşirate la sfîrşitul sagăi. Grettir a trăit în pustiu mai mult decît ceilalţi eroi, a ştiut să se războiască cu strigoii mai vîrtos ca nimeni altul, a suferit mai mult decît oricare alt erou de pe urma răzbunării lor şi a trăit în ţări tare depărtate de Islanda şi chiar în cel mai mare oraş al lumii, Miklagarda[1].

Eroii tatălui meu erau mai umani ; ca să-i cîştige deplina încredere, ei trebuiau să fie întemeietori de familii şi, înainte de toate, scalzi. Munţii şi insulele stîncoase nu erau potrivite ca lăcaşuri pentru eroii săi. Acest om cinstit, care nu înşelase niciodată pe nimeni nici măcar cu un capăt de aţă, nu găsea nimic condamnabil în faptul că eroii lui plecau în corăbii împodobite cu capete de balauri cu gurile căscate spre ţărmurile Scoţiei, Angliei şi altor ţări, ca să ucidă oa-

[1] Constantinopol.

meni cu totul nevinovaţi şi să-şi însuşească bogăţiile lor. Acest ţăran blajin dintr-o vale pierdută nu vedea nimic ruşinos în faptul că eroii lui îi scuipau pe oameni în faţă, îi muşcau de beregată sau, în loc să le dea bineţe scoţîndu-şi pălăria, le scoteau dintr-o mişcare ochii. Iar femeia din saga nu devenea mai puţin nobilă, chiar dacă tăia limba unei slugi nenorocite pentru că a îndrăznit să mănînce din farfuria ei. Cred că nu există nici un fapt în saga despre Eghil Skallagrimson [1] care să nu-l fi interesat pe tata mai mult şi mai de aproape decît faptele care se petrec azi în ţara noastră. Şi nu cred să existe vreo strofă scrisă de Eghil, pe care să n-o ştie pe dinafară.

— Eroul meu de totdeauna a fost şi va fi Torheyr Hauvarson, spunea Heyri din Midhius. Vreţi să ştiţi de ce? Pentru că dintre toţi eroii săgelor, el a avut inima cea mai mică. Cînd i-s-a scos inima, care nu tremurase de frică nici măcar în Groenlanda, s-a văzut că nu era mai mare ca o guşă de vrabie.

Şi explicînd acestea, ţăranul rîdea cu rîsul lui plin, din care s-ar fi putut înălţa o catedrală.

Bunul nostru pastor Trausti nu socotea că-i greu să meargă cinci ore călare pentru a trage o priză de tutun şi a bate cîteva cuie în pereţii bisericii împreună cu aceşti enoriaşi veseli.

Şi iată că schelele fură scoase. Din fereastra uriaşă de deasupra altarului, care privea spre răsărit, se vedea povîrnişul muntelui. In tot cursul zilei pastorul avusese un aer misterios. In cele din urmă, cînd se aşezară să bea cafea, el spuse:

— Sub ochii noştri s-a petrecut cel mai mare eve-

[1] Erou islandez, scald vestit; lui i-a fost închinată saga despre Eghil.

niment din istoria mondială şi, ca mai toate evenimentele mari, a rămas neobservat.

Nu înţelegeam nimic.

— Nu ştiu cîte biserici au fost construite în lume de cînd există creştinismul — continuă pastorul — dar, pentru prima oară în istoria lumii, omul s-a încumetat să zidească o fereastră deasupra altarului. Înainte, un asemenea constructor ar fi fost ars de viu.

Chipul lui Heyri din Midhius se însenină şi el izbucni într-un formidabil hohot de rîs, crezînd că pastorul glumeşte ca de obicei.

— De n-ar fi fost fereastra aici — spuse Jon din Bard — n-am fi văzut toată această minunăţie.

— Ce frumos e povîrnişul ! rosti tatăl meu.

— Adevărat, povîrnişul e frumos, repetă pastorul. Tocmai aici se vede caracterul păgîn al vechilor noastre sage. Creştinismul te împiedică să desluşeşti frumuseţea naturii. Biserica, în orice caz, în timpul liturghiei, ascunde natura de ochii omului. In vechile biserici ferestrele aveau geamuri colorate. Iar deasupra altarului, în toate bisericile din lume, chiar şi în cele luterane, cu excepţia bisericii noastre, atîrnă imagini care abat gîndurile omului de la splendorile orbitoare ale naturii, îndreptîndu-le spre sfintele taine.

— Pentru ce aveţi nevoie de biserică ? i-am întrebat eu. In ce credeţi voi ?

Pastorul se apropie de mine, mă bătu uşor cu palma pe obraz şi spuse :

— Credem în ţara pe care ne-a dăruit-o dumnezeu, în satele în care locuieşte poporul nostru de peste o mie de ani. Credem în misiunea sfîntă a satului, în viaţa poporului islandez, credem în văile şi colinele verzi, dătătoare de viaţă.

Deseori am impresia că aceşti oameni care trăiesc în valea noastră sînt actori : ei se ascund în spatele unor roluri născocite şi-şi privesc propria soartă mai curînd ca o saga, ca o legendă populară şi nu ca ceva care-i priveşte personal. Sînt oameni fermecaţi, oameni transformaţi în păsări sau în animale sălbatice caraghioase. Ei trăiesc sub această vrajă cu acelaşi calm stoic, cu aceeaşi noblețe şi demnitate care ne umpleau de admiraţie pe noi copiii, ascultînd poveştile despre animale. Poate că ei bănuiesc, cu neliniştea mută a animalelor, că dacă le răpeşti această blană vrăjită, povestea se sfîrşeşte şi, o dată cu ea, se termină şi viaţa lor tihnită şi sigură, al cărei început se află în saga. Atunci ar începe viaţa obişnuită a oamenilor, cu toate neplăcerile ei, poate chiar la oraş, unde nu există nici natură, nici farmece, unde legăturile cu datinile populare şi cu trecutul se întrerup, unde nu găseşti vechile poteci de munte, năpădite de ierburi, care coboară pînă la rîu şi aleargă pe şesuri, nu calci prin locuri cunoscute din saga ; acolo i-ar aştepta goana neîntreruptă după desfătări sterpe, care slăbesc mintea.

— Cum nădăjduieşti, tată — i-am spus eu, după ce pastorul şi constructorii bisericii au plecat — s-o scoţi la capăt cu patruzeci şi cinci de oi, cînd ştii că o singură oaie nu-ţi aduce pe an mai mult decît cîştigă un muncitor pe zi. Ei bine, patruzeci şi cinci de zile ai să poţi trăi din asta, dar nu uita că mai rămîn trei sute douăzeci de zile.

— Şi totuşi trăim — răspunse el — trăim.

— Nu mai ai decît două vaci jigărite, care-ţi dau prea puţin lapte. Şi ele se mulg numai o jumătate

de an. Ziarele scriu că un fermier din America trebuie să cosească pe zi o sută de care de fîn şi să hrănească şi să mulgă o sută douăzeci de vaci.

— Dacă ar fi să ne luăm după ziare, ar însemna că în America patruzeci de milioane de oameni vor fi făcuţi fărîme chiar din prima zi a războiului atomic. Oricît lapte ar mulge ei, n-o să-i ajute la nimic. Aşa că e mai bine să trăieşti la Estridal, să te culci într-o groapă uscată şi să învii nevătămat din morţi, lîngă biserica ta.

— E oare cu putinţă să trăiţi numai ca să vă culcaţi într-o groapă uscată ?

— Ştiu că după legile aritmeticii şi ale logicii e cu neputinţă să trăieşti într-o vale uitată de dumnezeu, avînd un număr atît de neînsemnat de oi şi numai două vaci jigărite. Noi, totuşi, trăim. Şi voi, copiii noştri, aţi trăit aici. Surorile tale din cătunuri îndepărtate cresc copilaşi voinici. Şi cel pe care-l porţi în pîntecele tău, fata mea, va trăi şi el. Noi îi spunem „bine-ai venit!" în ciuda aritmeticii şi logicii. Aici oamenii vor continua să trăiască ca şi înainte, cu o singură vacă şi cîteva oi, copilul meu, chiar cînd Parisul, Londra şi Roma se vor transforma în ruine acoperite de muşchi.

— Oricum ar sta lucrurile cu bomba atomică, dragă tată, socot că ar fi trebuit să vinzi un armăsar şi să construieşti o latrină.

— Ştiu că ăia din Sud au latrine, dar nouă nu ne-ar folosi la nimic. Noi avem natura. Dacă priveşti viaţa omului mai simplu, îţi dai seama că natura e cea mai bună latrină. Cît despre cai, fata mea, lasă-i să se plimbe în voie prin munţi.

— Mi s-a povestit în Sud că tu, scumpul meu tată, crezi în divinitatea acestor cai, care stau toată ziua la păşune.

— Prietenii noştri de la oraş au uneori un fel de a vorbi foarte curios. E drept însă, că în locurile noastre omul nu face multe parale fără cal. E atît de plăcut să priveşti vara hergheliile de cai! Armăsarul e o făptură minunată!

— E cu atît mai greu de înţeles că oamenii care folosesc natura ca latrină şi se închină la cai, construiesc, nu se ştie pentru ce, o biserică.

— Omul este un animal pămîntean, care călăreşte pe cai şi are un dumnezeu.

— Construieşte pentru dumnezeu, dar îşi lasă caii sub cerul liber, am adăugat eu.

— Caii pot avea singuri grijă de ei, pe cînd dumnezeu este un animal domestic.

— Dumnezeu?

— Da, dumnezeu. Snorri Sturluson crede că dumnezeu e o fiinţă de gen neutru. Dar eu nu cred, fiindcă-s mai înţelept ca Snorri.

— Şi ce fel de dumnezeu e ăsta?

— A-l explica pe dumnezeu înseamnă a nu-l avea, fata mea.

— Mă îndoiesc că e dumnezeul lui Luther.

— Totdeauna s-a căutat să li se bage în cap islandezilor că luteranismul le-a fost impus de un pezevenghi de neamţ, Cristian al III-lea, regele Danemarcei. Danezii lui l-au decapitat pe Jon Arasson [1]. Nouă, locuitorilor din văile Islandei, puţin ne pasă

[1] Jon Arasson (1484-1550), ultimul episcop catolic al Islandei. A dus o luptă crîncenă cu danezii, fapt pentru care a fost decapitat împreună cu cei doi fii ai săi.

de dumnezeii scorniţi de nemţi şi impuşi prin foc şi sabie de danezi.

— Poate că e dumnezeul papei ?

— Mai bine să fie dumnezeul lui Jon Arasson decît dumnezeul neamţului de Luther şi al regilor danezi. Şi totuşi, nu e nici unul.

L-am întrebat dacă nu vrea să transforme biserica în lăcaşul lui Torr, Odin şi Freia. [1]

Tatăl meu repetă încet, dus pe gînduri, numele lor şi trăsăturile feţei lui se înseninară, ca şi cum şi-ar fi amintit de nişte prieteni uitaţi.

— Torr, Odin şi Freia. Bine că le-ai zis pe nume. Dar nu sînt nici ei.

— Eu cred că nici tu nu ştii în cine să crezi, dragă tată.

— Ba ştiu, fetiţo. Eu cred în dumnezeul meu, noi credem în dumnezeul nostru, răspunse zîmbind acest credincios lipsit de fanatism. Nu e nici dumnezeul lui Luther, nici al papei, şi mai puţin decît toţi e Isus, deşi e cel mai des pomenit în predicile rostite din ordin. Nu e nici Torr, nici Odin şi nici Freia. Nu e nici măcar un armăsar de rasă, cum se crede în Sud. Dumnezeul nostru este ceea ce va rămîne după ce vei înşira toate zeităţile şi la fiecare nume ţi se va răspunde : nu e el, nu e el !

---

[1] Zeii vechii mitologii scandinave.

CAPITOLUL XX

ŢARA E VINDUTA

Loviturile ciocanului tulburau liniştea văii, contopindu-se apoi cu propriul lor ecou. Se auzea cîntecul fluierului. Nu e rău să-ţi trăieşti toată viaţa aici, în tihnă şi pace, să te duci la rîu după apă şi să n-o mai iei de la robinetul din casă, să n-ai maşină de bătut frişcă şi nici latrină adevărată.

Din păcate, liniştea şi pacea în mijlocul naturii nu mai dăinuieşte decît în poeziile pentru locuitorii de la oraşe, poezii scrise de ţăranii rătăciţi pe caldarîmul metropolei, în căutare de cîştig — de ţăranii otrăviţi de oraş. Astea nu-s poeme moderne, ci versuri de-ale lui Ionas Hallgrimson. Oare bătaia ciocanelor folosite la construcţia unei biserici într-o vale îndepărtată şi cîntecul fluierului mai pot face să vibreze corzile inimii vreunui poet contemporan ? Dar vîntul nostru prietenos, care suflă din munţi şi pe care nu-l simţi în Sud ? Mai există astăzi vreun poet care să-l simtă ?

Deodată, liniştea fu tulburată. Oamenii politici începură să strige cît îi ţinea gura. Se apropiau alegerile. Această lume respingătoare, de care te simţeai

fericit să scapi măcar pentru cîtva timp, dădea buzna peste noi. Injuriile şi acuzaţiile reciproce de crime tulburau liniştea tăcutului nostru cătun. Istoria se repeta : cu toate că ţăranii auzeau din zori şi pînă-n noapte cum oamenii politici se învinuiau de tot soiul de grozăvii, întărindu-şi întotdeauna spusele cu dovezi de netăgăduit, nu le trecea totuşi prin cap să dea crezare unor astfel de declaraţii, aşa după cum nu le trecea prin minte să creadă ceea ce afirma pastorul în predica lui. Ţăranul care înjunghia oaia altuia, nu avea parte să mai fie trecut după moarte în tabelul genealogic, iar urmaşii lui aveau să fie blestemaţi timp de două sute de ani. De aceea nu era de mirare că ţăranii puneau la îndoială groaznicele învinuiri cu care se împroşcau oamenii politici. Ei ascultau scandaloasele poveşti electorale, tot aşa cum ar fi ascultat saga, ai cărei eroi se muşcă de beregată, se scuipă în faţă şi-şi scot reciproc ochii. Şi pentru că ţăranii nu săvîrşeau nici un fel de crime, fie că nu aveau prilejul, fie că erau nişte sfinţi din fire, ei iertau crimele cu uşurinţă, deoarece nu credeau că pot fi adevărate. Iar cînd candidaţii la demnitatea de deputat în alting îşi încheiau discursurile electorale, ţăranii le întindeau zîmbind mîna, ca şi cum ar fi avut de-a face cu oamenii cei mai cumsecade.

Nici o putere din lume nu l-ar putea face pe tatăl meu să creadă, în ciuda celor mai sigure dovezi, că în Islanda există oameni care, după un an de la proclamarea republicii, vor să răpească suveranitatea ţării sau, cum se mai spune, să vîndă ţara străinilor. E drept că în vremurile străvechi, Hissur Torvaldson şi complicii lui cedaseră toate drepturile străinilor şi vîn-

duseră ţara[1]. Această crimă pe care locuitorii văii refuzaseră s-o creadă în anul 1262, acum, după şapte sute de ani de luptă pentru independenţă, au iertat-o. La fel şi acum, ţăranilor nu le vine să creadă că politicienii de astăzi vor să vîndă ţara şi, întocmai ca atunci, urmaşii lor vor ierta această crimă, după ce vor lupta alţi şapte sute de ani pentru meatîrnare.

In vara asta, politicienii jurau în Nord la fel de solemn cum juraseră iarna în Sud :

„Islanda nu va fi vîndută, poporul nu va fi înşelat, staţiunea atomică, ale cărei bombe îi pot ucide pe toţi islandezii într-o singură zi, nu va fi construită ! Singurul lucru care se va îngădui va fi construirea unui aeroport lîngă Lacul Sudic, pentru misiunile străine de binefacere".

Ei jurau pe patrie, pe popor, pe istorie, jurau pe toţi dumnezeii şi sfinţii în care, chipurile, credeau, jurau pe mamele lor. Dar, mai presus de toate, jurau pe propria lor cinste !

Eu cred însă că între timp afacerea s-a şi încheiat.

De acest lucru m-au convins chiar politicienii, care îndrugau iarăşi verzi şi uscate, afirmînd că ar fi sosit timpul să fie dezgropate osemintele. Rosteau discursuri emoţionante despre „Favoritul poporului", îl numeau fiu al văii noastre, spuneau că întreaga lui viaţă fusese închinată luptei pentru libertatea poporului islandez şi făceau spume la gură, îndemnînd să nu se cruţe nimic pentru a-i cinsti rămăşiţele pămînteşti dezgropate din pămînt străin şi pentru a se pune o piatră funerară pe mormîntul aceluia care în timpul vieţii nu avusese parte nici măcar de-o coajă de pîine.

[1] Este vorba de cucerirea Islandei de către Norvegia în anii 1262-1264.

CEEA CE NU POT ÎNȚELEGE CONSTRUCTORII BISERICII ȘI DEPUTATUL NOSTRU DIN ALTING

După părerea constructorilor bisericii, reprezentanții diverselor partide vorbeau frumos nu numai cînd se învinuiau reciproc de crime, dar chiar cînd se înțelegeau între ei, rostind jurăminte solemne. Firește că oamenii politici apăreau în ochii lor în postura unor piraţi, mai mult sau mai puţin curajoşi, a unor jefuitori şireţi, care-şi făureau arme din tot soiul de insulte şi de învinuiri născocite, dar care erau totuşi un fel de eroi din saga — o sagă modernă, mult mai palidă decît saga despre Eghil şi saga despre Nial. Această legendă modernă trebuia citită cu acelaşi calm ca şi vechile sage. Constructorii bisericii îi cunoşteau pe toţi candidaţii, îi înţelegeau şi-i iertau pe toţi, cu excepţia celui comunist. Oamenii ăştia care trăiau în lumea fermecată a sagelor refuzau să-l înţeleagă pe omul care afirma că-i apără pe săraci. Ei socoteau că li se aduce o jignire personală atunci cînd li se spune că există oameni săraci. Ei cunoşteau nu numai saga despre Eghil şi Nial, ci şi altele mai vechi ; astfel, ei se credeau urmaşii nu numai ai eroilor din saga, ci şi ai regilor preistorici, se socoteau nişte wikingi travestiţi, înarmaţi cu săbii invizibile, conducînd minunaţi cai de mare — corăbiile. De aceea îi înfuriau atît de tare discursurile candidatului comunist. După părerea lor, acestui om trebuia să i se interzică să vorbească. Poate că-l bănuiau aliat cu lupul Fenrir[1], care trăia în ei înşişi, ameninţîndu-i să le smulgă bărbile false, luate din saga, să le ia înapoi săbiile şi corăbiile nevăzute, tocmai lor, wikingilor moderni, care-şi căutau gîfiind

[1] In mitologia scandinavă lupul Fenrir are rolul să nimicească împărăţia zeilor.

oile pe povîrnişurile munţilor şi care nu ieşiseră niciodată în largul mării.

— Şi deputatul nostru din alting a jurat ? i-am întrebat eu.

— Binecuvîntatul nostru ales a vorbit foarte simplu şi pe înţelesul tuturor, mi-au răspuns ei.

Şi deodată mi-am închipuit masca de bătrîn episcop fără sex, pe care şi-o punea acest ales cînd vorbea în faţa trudiţilor şi sărmanilor săi alegători din această vale nordică. Ţăranii n-ar fi înţeles niciodată că alesul era prea obosit de traiul luxos pe care-l ducea pentru a se mai interesa şi de altceva, că era prea învăţat ca să se mai simtă atins de vreo învinuire şi că era prea plictisit de viaţa omenească pe care o socotea o farsă absurdă sau o întîmplare nefericită.

— Ugla, deputatul m-a rugat să-ţi transmit salutări, ţie, care ai fost o bună mamă vitregă a copiilor lui, îmi spuse tata. Inainte de a pleca la Reykjavik, are de gînd să treacă şi prin valea noastră, să vadă biserica.

Ce să spun : o ceaţă învălui totul în faţa ochilor mei ! Abia mă mai ţineam pe picioare. Toată ziua am fost aiurită. Noaptea l-am visat scoţînd apă din fîntînă cu un căuş de lemn. Din care fîntînă ? Pe aici nu era nici o fîntînă. A doua zi, n-am mai auzit decît lovituri de ciocane. Pentru mine, păsările nu mai cîntau. I-am spus mamei :

— Dacă vine pe la noi, eu fug în munţi.

— Ce-ai să faci în munţi, fata mea ?

— Nu vreau să mă vadă cu burta la gură.

— Cu un tată ca al tău poţi privi nestingherită în ochii oricui, orice ţi s-ar întîmpla ; şi nici maică-ta, cred, nu e mai rea.

Ce uşurată m-am simţit cînd am aflat că deputatul nostru a plecat cu avionul în Sud, chemat de nişte

treburi urgente ! A doua zi, un om din cătun îmi aduse o scrisoare. Pe plic era scris doar atît : „Uglei".

O carte de vizită, fără adresă, numai cu un număr nou de telefon — asta era toată scrisoarea ; iar cu creionul, mîzgălite în grabă, cîteva cuvinte : *Cînd te întorci, vino la mine. Îţi voi da tot ce-mi vei cere.*

CAPITOLUL XXI

TOT CE-MI VEI CERE

Iţi voi da tot ce-mi vei cere... Micuţa Gudrun se născu în mijlocul lunii august sau, după socotelile tatălui meu, în a şaptesprezecea săptămînă a verii. Maică-mea îmi spuse că fetiţa cîntăreşte opt *funţi* [1]. Micuţa veni pe lume aproape fără să-mi dau seama. Se vede că făceam parte din femeile care pot naşte de opt ori cîte opt fără să simtă nimic deosebit, nimic despre care să merite să vorbeşti. Cînd mama mi-a arătat-o pe Gudrun, m-am gîndit că n-o cunosc de loc, dar am iubit-o din prima clipă, pentru că era atît de mică şi totuşi atît de mare. Tata, care nu zîmbea niciodată, a început să rîdă de îndată ce-a văzut-o.

În timp ce eu zăceam în pat, se terminase în sfîrşit şi construcţia bisericii. Oamenii scoaseră altarul cel vechi dintr-o magazie, unde fusese depozitat încă din veacul trecut. În anii copilăriei mele, altarul zăcea acolo printre fel de fel de vechituri şi cu toate că şi atunci era foarte vechi — chipurile sfinţilor abia se mai ghiceau şi numai pe alocuri se mai zărea cîte un

[1] Un funt sau pfund este egal cu 409,5 grame.

cuvînt latin, pe jumătate șters — încercam totuși o teamă grozavă în fața acestui obiect secular, care în imaginația mea era legat în chip tainic de papa. Cînd am intrat în biserică, altarul era deja instalat sub larga fereastră păgînă și dat cu o vopsea roșie, proaspătă, sub care dispăruseră și sfinții, și inscripțiile latine.

Al doilea obiect care-ți atrăgea atenția în biserica noastră era candelabrul de alamă, cu trei sfeșnice, rupt în trei locuri ; îl legaseră cu sfoară și, dacă nimeni nu punea mîna pe el, putea să slujească încă multă vreme. Și, în sfîrșit, cleștele de tinichea pentru tăierea fitilului ars al lumînărilor. Cu acest inventar aveam de gînd să începem o nouă viață spirituală în valea noastră.

Pastorul voia s-o boteze pe micuța Gudrun și să sfințească biserica în aceeași zi. Eu însă i-am spus că mă tem de tot soiul de farmece și blesteme și l-am întrebat dacă nu crede că-și ia o răspundere prea mare botezînd un prunc nevinovat în biserica aceasta, care de două mii de ani e cel mai mare dușman al naturii omenești și un adversar înverșunat a tot ce înseamnă viață. Nu e oare mai bine să te ții cît mai departe de dumnezeu ?

Pastorul se mulțumi să zîmbească, mă bătu ușor pe obraz și șopti :

— Nu lua în seamă ceea ce am să citesc. Am s-o botez pentru bucuria vieții.

Reprezentantele Uniunii femeilor aduseră un tablou înfățișînd pe zeul danez al untului ieșind dintr-un butoi cu frișcă. Dar în biserică nu se găsi nici un loc pentru această operă de artă, așa că fură nevoite s-o ia înapoi. În schimb, aduseră alte daruri, mult mai importante pentru sfințirea bisericii : un munte întreg

de pişcoturi delicioase, care se fac la ţară din făină, margarină şi zahăr, apoi cafea şi un tort uriaş, mare cît un geamantan. Chiar dacă aceste opere de artă culinară nu reprezentau perfecţiunea, ele contribuiau totuşi ca ceremonia solemnă să se desfăşoare la un înalt nivel moral, cu atît mai mult cu cît era frig, ploua, iar rachiu era din belşug. Unde mai pui că nici unul din locuitorii cătunelor nu sperase să i se facă cinste pentru că înălţase cu mîna lui casa lui dumnezeu.

Pastorul şi episcopul rostiră cîte două discursuri fiecare. Cei care erau treji îşi treceau cînd piciorul stîng peste cel drept, cînd dreptul peste cel stîng, legănîndu-l într-una şi numărînd, întîi de la unu pînă la o mie, apoi de la o mie la unu, şi aşa toată ziua, pînă cînd discursurile se terminară şi biserica fu sfinţită. Apoi, pastorul o botează pe micuţa Gudrun pentru bucuria vieţii, aşa cum ne înţeleseserăm. După slujbă, băncile de lemn mînjite cu ciment fură scoase din biserică. Mai tîrziu, au folosit ca lemne de foc. Biserica, cu pereţii încă umezi, mirosind a var, cu sfinţii şi inscripţiile în latină proaspăt vopsite, rămase goală.

Iar cînd se închise uşa făcută din lăzi vechi de ambalaj, atît de rezistentă încît ar fi putut dura încă o sută de ani, văzurăm pe ea o inscripţie cu litere negre: „Fabrica de margarină Sunna". În partea dinafară, uşa era înţepenită cu o scîndură, deoarece subvenţia acordată de stat nu mai ajunsese pentru cumpărarea unui lacăt. Ai fi zis că dumnezeu nu mai doreşte să fie deranjat într-un viitor prea apropiat.

„COMPANIA COMERCIALĂ DE NORD"

Ploua cu găleata. Spre miezul nopţii scăpărăm, în sfîrşit, de ultimii musafiri care asistaseră la sfeştanie;

pe unii îi luaseră prietenii lor pe şa. La lumina lumînării de stearină atîrnam prin odaie hainele ude. Ploaia cădea pieziş peste prag; prin uşa deschisă pătrundea mirosul fînului ud, atît de strîns legat de primele seri întunecoase de toamnă. Auzeam de mult lătratul desperat al cîinelui, dar credeam că latră la musafirii beţi, care călăreau în vale. Deodată, în uşă se ivi un om. Ceva mai înainte, îi auzisem paşii pe poteca pietruită, apropiindu-se de casă.

— Cine-i acolo?

El scoase din buzunar o lanternă mai puternică decît lumînarea mea şi o îndreptă spre mine.

— Bună seara.

Parcă mi se lipiseră picioarele de duşumea. I-am răspuns supărată, aşa cum se cuvine să răspunzi unui musafir nepoftit, ivit în toiul nopţii:

— Bună seara.

— Eu sînt.

— Şi ce-i cu asta?

— Nimic.

— M-ai speriat.

— Iartă-mă.

— A trecut de mult de miezul nopţii.

— Da. N-am putut să viu mai devreme. Ştiam că e multă lume aici. Dar tare voiam să-mi văd fiica.

— Intră, i-am spus eu şi i-am întins mîna.

Nu încercă să mă sărute şi nici să mă îmbrăţişeze — nu ştia ce e linguşeala. Pe-un om ca ăsta e cu neputinţă să nu-l crezi.

— Scoate-ţi hainele, eşti ud leoarcă. De unde vii?

— Am lăsat Cadillac-ul să mă aştepte dincolo de rîu.

— Cadillac-ul? Şi tu ai ajuns hoţ?

— Eu am o vocaţie.

L-am rugat să mă lămurească și pe mine o dată, dar el îmi spuse că e cu neputință să-mi explice ce-i aia vocație.

— Ai plecat din poliție ?

— De mult.

— Și din ce trăiești ?

— Am destui bani.

— Destui ? am repetat eu. Dacă ai destui, cu siguranță că sînt cîștigați în mod necinstit. Totuși, intră în odaie, sau mai bine în bucătărie. Mă duc să văd dacă mai arde focul în vatră, de nu, am să-l ațîț din nou. Trebuie să te cinstesc cu o cafea, deși nu știu dacă ai să rămîi să dormi aici.

Bucătăria se afla chiar la intrare ; odaia de oaspeți, unde dormeam eu cu Gudrun, era la stînga ; odaia părinților, la dreapta.

— Unde-i fiica mea ?

Am intrat cu el în odaie și am ridicat lumînarea deasupra fetiței care dormea la perete, în patul cel mare pentru musafiri ; locul meu era la margine. În timp ce-o privea, mă uitam la acest om străin. Se vede că totuși făcea parte din acele triburi care nu recunosc legătura dintre tată și copil. Nu-mi intra de loc în cap că el e tatăl copilului mai mult decît alți bărbați sau că bărbații în general pot avea copii. El o privi mult, fără să rostească un cuvînt. Am ridicat plapuma, ca s-o poată vedea toată :

— Simți ce aromă plăcută are ?

— Vrei să spui că miroase ?

— Copiii au aroma florilor.

— Și eu care credeam că miros a urină.

— Asta pentru că ești un porc.

Se uită la mine și mă întrebă solemn :

— Spune-mi, eu sînt tatăl ei ?

— Da, dacă n-o tăgăduieşti, deşi asta n-are nici o importanţă.

— Nici o importanţă ?

— Să nu mai vorbim acum despre asta. Hai la bucătărie. Am să încerc să aţîţ focul.

Cînd s-a aşezat, am băgat de seamă că purta un costum de stofă scumpă şi o pălărie nouă. Incălţămintea lui nu era bună pentru drumurile noastre : ghetele cafenii de piele fină erau pline de noroi. I-am propus să se schimbe, dar el nici nu voi să audă.

— Să-ţi dau poate o pereche de ciorapi călduroşi, de lînă ?

— Nu.

Era tăcut ca întotdeauna. Trebuia să-i scoţi cuvintele cu cleştele. Dar şi atunci cînd tăcea, vocea lui continua să-mi răsune în urechi.

— Ce mai e nou la Reykjavik ?

— Nimic.

— Ce mai face organistul nostru ? am întrebat eu, simţind deodată că încep să cedez şi că sînt pe punctul de a recunoaşte existenţa unei anumite legături între noi.

Băgă şi el de seamă acest lucru.

— Organistul nostru ? I-a murit mama. Acum scoate şapte soiuri noi de trandafiri.

— Ce bine e să uiţi întîi totul şi apoi să mori, ca această femeie. Lumea nu poate fi numai rea cîtă vreme există atîtea soiuri de trandafiri. Iată şi tortul. Ni l-a adus Uniunea femeilor. Sau preferi o tartină cu unt ?

Fireşte că prefera tartinele.

In timp ce pregăteam cafeaua şi tartinele, simţeam privirile lui aţintite asupra mea, deşi stăteam cu spatele.

— Ce mai fac zeii? l-am întrebat eu, continuînd să cotrobăiesc prin dulap.

— Au declarat război „Cleştelui", răspunse musafirul meu. Ei susţin că „Două sute de mii de cleşti", pe vremea cînd mai credea în aceşti zei, le-a dat voie să se folosească de Cadillac-ul lui şi pretind chiar că posedă un act doveditor. „Două sute de mii de cleşti" însă şi-a vîndut maşina pe un preţ de nimic.

— Iar tu ai cumpărat-o şi i-ai lăsat pe bieţii oameni fără maşină. Erau atît de mîndri de ea... Îmi vine greu să mi-l închipui pe scaldul atomic fără Cadillac.

— Dar mie nu mi-e de loc milă de zei. „A mea e răzbunarea", cum a spus dumnezeu.

— Ce zici, cum va reuşi „Fabrica facturilor false" să vîndă ţara?

— Totul e în regulă. „Două sute de mii de cleşti" a şi plecat cu avionul în Danemarca să aducă oasele. „F.P.F." organizează pentru popor funeralii cu mare pompă. Vor fi invitaţi oaspeţi de seamă.

In timp ce puneam masa, el se uită la mîinile mele şi deodată mă întrebă:

— Pot să rămîn să dorm la tine?

— Lasă-mă în pace! După ce-am să mă fac bine, devin iarăşi fecioară.

— Cum asta?

— Dacă timp de şapte ani nu se atinge nimeni de-o fată, devine din nou pură.

M-am grăbit spre dulap, să nu vadă că m-am înroşit.

— La toamnă ne căsătorim.

— Ai înnebunit! Cum poate să-ţi treacă aşa ceva prin cap?

— E mai bine pentru amîndoi. Pentru noi toţi. În primul rînd, vreau să ajung om.

— Nu te înţeleg.

— Nu vezi că nu mă pricep la nimic, că nu ştiu nimic, că sînt un nimic? Tu în schimb eşti sufletul acestei văi din Nord.

— N-ajunge că am făcut un copil cu primul ins care mi-a ieşit în cale? Mai trebuie să mă şi mărit cu el?

— De ce mi-ai trîntit anul trecut uşa în nas?

— Dar tu ce crezi, de ce-am făcut-o?

— Poate pentru că s-a ivit un altul, iar eu am căzut în dizgraţie.

— Firește, un altul, un al treilea, un al patrulea, mereu alţii şi alţii. Nici nu prideam să mă culc cu toţi.

— De ce te schimonoseşti aşa?

— Povesteşte-mi mai bine despre Reykjavik. Spune-mi, cel puţin, cine eşti tu acum? Nici nu ştiu cu cine stau de vorbă.

— Dar tu, spune-mi, ce-ai vrea să faci?

— Vreau să învăţ să îngrijesc copiii.

Era primul om căruia îi împărtăşeam gîndul acesta, care mă muncea de atîta vreme.

— Să îngrijeşti copiii altora?

— Toţi copiii aparţin societăţii. Dar firește că societatea trebuie schimbată, ca să se poarte mai bine cu copiii.

— Să schimbi societatea? repetă el ironic. M-am săturat de flecăreala asta!

— Aşadar, şi tu ai ajuns un criminal! Eram sigură că aşa o să se întîmple.

— Cînd eram copil, deşi nu citisem încă nici o carte, ajunsesem singur la comunism. Poate că ace-

laşi lucru se întîmplă cu toţi copiii săracilor de la oraşe şi sate, dacă sînt destul de inteligenţi şi muzicali. Pe urmă, am fost dat la şcoală şi am uitat de comunism. Mai tîrziu, am simţit vocaţia. După cum ţi-am povestit odată, am deşurubat nişte piese de la o secerătoare şi am plecat în Sud. Iar acum lupt ca să fiu recunoscut de societatea în care trăiesc.

— Trăim într-o societate criminală. Asta o ştie toată lumea, atît cei care se îmbogăţesc datorită acestui fapt, cît şi cei care suferă de pe urma lui.

— Mie mi-e totuna. Nu trăieşti decît o dată. Am să demonstrez că un om înţelept, care iubeşte muzica, poate să trăiască fără să se înjosească în faţa nimănui.

Mă uitam la el în timp ce mînca.

— Cine eşti tu? l-am întrebat eu într-un tîrziu.

— Cadillac-ul aşteaptă de partea cealaltă a rîului. Dacă vrei, vino cu mine.

— Nu m-aş mira să fii strigoiul de la rîu[1], care vrea să mă ducă în mormînt.

Îşi vîrî mîna în buzunar, scoase portofelul doldora, îl deschise şi-mi arătă conţinutul: avea numai hîrtii de cîte o sută şi cinci sute de krone, care semănau cu un pachet de cărţi de joc nou-nouţe.

— „Compania comercială de Nord" — spuse el — automobile, buldozere, tractoare, aspiratoare de praf, perii electrice de parchet. Tot ce se învîrteşte, tot ce huruie! Tehnica modernă! Plec spre Sud în prima mea călătorie de comis-voiajor.

Am întins mîna spre bani.

— Dă-mi-i, dragul meu, să-i arunc în foc!

Dar el vîrî banii înapoi în portofel şi-l băgă în buzunar.

---

[1] Eroul unui basm islandez, care după moarte a venit la mireasa lui călare pe un cal şi a luat-o cu el.

— Eu nu sînt superior oamenilor, ca zeii, şi nici superior lui dumnezeu, ca organistul. Nu sînt decît un biet om, iar banii ăştia sînt bani adevăraţi. Ţi-am arătat portofelul ca să nu crezi că ai de-a face cu un nebun.

— Nebun e acela care socoate că banii sînt adevăraţi. De aceea a aruncat organistul banii în foc şi a împrumutat de la mine o kronă pentru pesmeţi. Iar acum, am să-ţi dezvăluiesc o taină: există un om care-mi place mai mult ca tine. Îmi tremură genunchii numai cînd aud că e la o sută de kilometri de mine. Dar ştii ce mă înspăimîntă la el? Că are de o mie de ori mai mulţi bani ca tine. Mi-a propus să-mi cumpere tot ce se poate cumpăra cu bani. Dar nu vreau să fiu păpuşă milionară. Vreau să trăiesc din ceea ce cîştig singură. Poate că, dacă ai fi venit cu mîinile goale, ţi-aş fi spus să rămîi, să dormi aici, poate că mîine dimineaţă aş fi plecat pe jos cu tine. Acum însă nu mai pot s-o fac. Şi nici cu tine nu mai vin.

CAPITOLUL XXII

OASPEŢI DIVINI

M-am trezit într-o dimineaţă cenuşie de toamnă şi am auzit în curte vocea pastorului nostru: vorbea cu tata prin fereastra deschisă. Ceva mai tîrziu, în faţa uşii de la intrare se auziră nişte paşi. M-am îmbrăcat în grabă, am dus-o pe micuţa Gudrun în altă cameră şi am făcut ordine în odaia în care dormeam amîndouă. Apoi i-am poftit pe musafiri.

S-ar fi putut crede că apariţia unui pastor treaz într-un loc atît de îndepărtat, la o oră atît de timpurie, nu prevestea nimic bun, dar impresia asta se risipi în curînd, deoarece îşi alesese ca tovarăşi de drum doi zei, aşa cum îi stă bine unui adevărat pastor care pleacă într-o călătorie neaşteptată. Nu pot descrie uimirea mea la vederea celor doi zei, care treceau pragul unei case ţărăneşti din Nord. Ei reprezentau în ochii mei, mai mult decît oricine, pe eroii din vechile saga transpuşi pe asfaltul oraşului.

Judecînd însă după toată înfăţişarea lor, îţi dădeai limpede seama că nu era nici locul, nici timpul potrivit pentru glume prosteşti: pe feţele vizitatorilor

era întipărită firma societății pe acțiuni „Seriozitatea“ sau aș spune chiar a societății pe acțiuni a criminalilor „Solemnitatea“. Scaldul atomic Beniamin pășea parcă peste munți, cu capul în nori. Iar în ochii zeului Briantină se putea întrezări răceala de gheață a nebuniei, menită să-l farmece pe pastor sau pe femeia din curte.

— Dar unde sînt gemenii ? am întrebat eu.

— I-am făgăduit nevestei mele să împușc pentru ei un mielușel, zîmbi Briantină, descoperindu-și dinții regulați și sclipitori.

— Și tu ai nimerit în sat ? l-am întrebat pe scaldul atomic, care se lăsase vlăguit pe canapea.

— Lumea întreagă e o uzină. Iar eu sînt Beniamin, fratele cel mic, după cum spune Biblia.

— N-au venit cu mîna goală, mă lămuri pastorul.

— Sîntem trimiși, adăugară zeii.

I-am întrebat ai cui trimiși erau, dar pastorul mă întrerupse :

— Au venit cu o misiune.

— Sîntem trimișii divinității.

— Ai cărei divinități ? m-am informat eu.

— Acești tineri sînt niște instrumente, rosti pastorul. Niște instrumente minunate. Hm ! Conduse de inspirația divină. Ei au adus aici, în Nord, rămășițele pămîntești ale „Favoritului poporului“. Așa a fost voia domnului ; nici nu îndrăznesc să mă îndoiesc de asta. Acum cred, în sfîrșit, că vechiul vis al parohiei noastre se va înfăptui.

— Da, și eu cred tot așa, spuse tatăl meu, examinîndu-i cu un zîmbet binevoitor pe oaspeți. De unde sînteți voi, flăcăilor ?

— Noi aparținem bombei atomice.

Chipul tatălui meu împietri, zîmbetul îi îngheţă de parcă ar fi auzit un blestem.

Pastorul spuse că tinerii vor să doarmă.

— Unul din ei e scald, i-am explicat eu tatei. Înainte a fost curierul societăţii pe acţiuni *Snorri-Edda.* Celălalt era un tată de familie exemplar, are doi gemeni. Mai înainte a fost paznicul depozitului aceleiaşi societăţi. Îi cunosc pe amîndoi de la Reykjavik.

— Sînt oameni foarte credincioşi. Au avut o vedenie extraordinară ! zise pastorul. Nu mă îndoiesc o clipă de asta.

— Noi nu sîntem credincioşi, noi existăm prin noi înşine, îl corectă zeul Briantină. Avem legături directe cu dumnezeirea. De mult am fi putut ajunge milionari, dacă am fi vrut. Poate că am fi ajuns chiar la Hollywood.

— Noi sîntem în plin război, declară Beniamin. Şi cel care nu ne crede, va fi mai întîi ucis, iar apoi şters de pe faţa pămîntului. Nu ne astîmpărăm pînă cînd nu furăm totul şi nu distrugem totul. Jos cu „Două sute de mii de cleşti" ! O să dăm foc lumii întregi. N-o să cruţăm nici sardelele de Portugalia şi nici lutul de Danemarca. Iar acum spuneţi-mi : sînt nebun sau nu ?

Tatăl meu ieşi din odaie. Pastorul se mărgini să clatine din cap, în timp ce asculta cuvintele acestor nemaipomenite instrumente ale dumnezeirii. Le oferi tutun, dar ei preferară să pufăie din ţigările lor, dîndu-i voie pastorului să le ofere foc.

— Am să înnebunesc în liniştea asta ! declară Beniamin.

— Nu aveţi nici măcar un radio pe aici ? întrebă Briantină.

Curînd însă adormiră — unul pe canapea, celălalt în pat. Le-am luat ţigările, unuia din gură, altuia din mînă, ca nu cumva să dea foc casei.

SARDELELE DE PORTUGALIA ŞI LUTUL DE DANEMARCA

— In viaţa poporului s-a petrecut un mare eveniment, spuse pastorul. Astăzi, această vale îndepărtată a devenit iarăşi centrul întregii vieţi a Islandei, ca în vremurile de odinioară, cînd „Favoritul poporului" era adus în scutece la biserica din Estridal. Luptătorul pentru libertatea Islandei, scaldul inimii noastre, a revenit din nou în valea lui natală. Sfînta noastră treime — steaua iubirii, potîrnichea albă şi povîrnişul înveşmîntat cu păpădii — îşi salută prietenul, care timp de o sută de ani a zăcut în pămînt străin. Dar în timp ce osemintele i se odihneau acolo, fără o piatră la căpătîi, toate ideile şi gîndurile lui ieşiră biruitoare în Islanda. Republica islandeză îl salută...

Nu mai încăpea nici o îndoială — pastorul nostru scrisese un discurs funebru şi hotărîse să-l încerce în faţa mea.

— Dar, dragă pastore Trausti — i-am spus eu, după ce l-am lăsat să termine — în inimile şi în gîndurile noastre el n-a murit niciodată. De aceea nu ne-am îngrijorat nici pentru aşa-zisele lui oase, nici pentru că pe mormîntul lui din Danemarca lipsea piatra funerară. El trăieşte pe culmile albastre ale munţilor, pe care le vedem cînd cerul e senin.

De cealaltă parte a trecătorii se zărea un camion cu două lăzi uriaşe. Cînd se lumină de ziuă, m-am dus cu tata şi cu pastorul să le vedem mai de aproape.

— Două lăzi, făcui eu mirată. Aşadar, de o sută de ani, de cînd a încetat să existe, se vede că a crescut în volum.

— Curios, foarte curios, se neliniști pastorul. Se vede treaba că au plecat în mare grabă de acolo... Mi-au spus că una din lăzi trebuie să fie negreşit lada cu pricina.

Cercetarăm ambele lăzi şi descoperirăm că purtau următoarele inscripţii : pe una — „Primului ministru al Islandei", pe alta — „Firma cu ridicata *Snorri-Edda*", două denumiri ale uneia şi aceleiaşi întreprinderi. Tatăl meu ne atrase atenţia că pe una din lăzi era scris cu smoală : „Lut de Danemarca".

— Ce să însemne cuvintele astea ? întrebă el.

— Lut de Danemarca, lut de Danemarca... repetă pastorul pe gînduri. Aşa-s danezii : întotdeauna îşi bat joc de islandezi.

— In cel mai bun caz înseamnă că e lut de Danemarca, am spus eu. Ce-ar fi să ne uităm mai întîi în cealaltă ladă ? Am mai multă încredere în ea, cu toate că nu pricep cuvintele străine scrise deasupra.

Am desfăcut cu ajutorul unui drug capacul lăzii şi i-am cercetat conţinutul. Ce credeţi că am scos dinăuntru ? O cutiuţă de conserve de circa două sute de grame învelită în foiţă. Astfel de cutiuţe umpleau întreaga ladă. Am recunoscut îndată sardelele de Portugalia importate din America, pe care le cunoşteam încă de la Reykjavik. Ziarele au scris că acesta-i unicul peşte care a izbutit să se strecoare prin cele mai teribile bariere vamale din lume şi, cu toată vîrsta lui înaintată de peste zece ani, se vinde cu un profit de mie la sută într-una din cele mai mari ţări producătoare de peşte, unde pînă şi cîinilor li se face greaţă numai cînd aud cuvintele „carne de somon".

— Sardelele de Portugalia sînt niște pești minunați — făcui eu observația — dar mi se pare că așteptam cu totul altceva.

— Să nu mai deschidem și a doua ladă, propuse pastorul. Să nu punem credința la încercare. La urma urmei, n-are importanță ce se află în lăzi. Asta-i un colet simbolic. Pentru înhumare n-are nici o însemnătate conținutul coșciugului. Principalul e amintirea mortului în inimile celor vii.

Dar tatăl meu desfăcuse între timp și a doua ladă și-i scosese ambalajul. Intocmai cum bănuisem, lada nu conținea nimic din ceea ce ar fi putut constitui mîndria poporului islandez. Dacă ar fi să-i credem pe creștini, care afirmă că omul nu este decît țărînă, atunci conținutul celei de-a doua lăzi ar fi putut trece cu succes drept om sau orice altceva, numai islandez nu, dat fiind că acestea nu erau rămășițe islandeze. Acesta nu era pămînt, noroi, nisip sau lut islandez. Așa-zisul „lut de Danemarca" era o materie uscată, cenușie, semănînd a var sau mai curînd a excremente de cîine.

— Ce este atunci „Favoritul poporului" : lut danez sau sardele portugheze ? am întrebat eu.

— E oare cu putință să nu crezi în nimic, copilul meu ? exclamă pastorul.

— Ștrengării de-ale băieților ! se supără tatăl meu și plecă să vadă de cai.

— Dar dumneata crezi ? l-am întrebat eu pe pastor.

In jurul gurii acestui om serios și blînd, departe de orice credință, se formă o cută aspră, neînduplecată, care exprima mai degrabă îndîrjire, iar în ochi i se aprinse o licărire de fanatism. Nu-l mai recunoșteam.

— Cred, răspunse el.

— Crezi chiar atunci cînd vezi că un lucru este tocmai pe dos de cum ai crezut ?

— Cred !

— Credința înseamnă să crezi în ceea ce cu siguranță nu există ?

— Cred — spuse pastorul Trausti — cred în misiunea pe care o are satul în viața poporului islandez. Lutul ăsta, care a absorbit poate sîngele luptătorului pentru libertate, al regelui poeziei, reprezintă pentru mine simbolul sfînt al credinței poporului islandez. „Favoritul poporului" s-a întors în sfîrșit în patrie. Sfîntul duh din pieptul meu îmi întărește această credință islandeză. Nădăjduiesc că nu vom pierde niciodată credința în misiunea noastră.

El învălui într-o privire valea și munții din jur și rosti cu glas solemn de apostol și cu o flacără vie în ochi :

— Fie ca binecuvîntarea domnului să coboare de-a pururi asupra satului nostru !

CAII

După cîtva timp, liniștea îi trezi pe zei și maicămea le aduse cafeaua fierbinte. După ce-și fumară țigările, ieșiră din casă luînd cu ei o pușcă.

Era una din zilele acelea liniștite de toamnă, cum pot fi numai în văi, cînd pînă și cel mai slab sunet trezește ecoul în stîncile îndepărtate. Curînd munții răsunară de detunături, iar valea uitată de lume fu cuprinsă de groază : păsările de toamnă zburau ca niște săgeți, oile se refugiau pe povîrnișurile munților și se grăbeau spre pășune, iar caii goneau sforăind în susul și-n josul munților.

Cea mai minunată, cea mai emoţionantă privelişte într-un sat este o herghelie de cai speriaţi. La început, teama cailor pare un joc, o glumă, apoi veselia se amestecă cu tremurul de groază, iar caii sînt ca turbaţi. Ei încep să gonească, vrînd parcă să se salveze din calea unui torent de foc, mişcările lor sînt repezi ca fulgerul, muşchii li se încordează. Îşi rotesc capetele, îndoindu-şi gîturile elastice şi fluturînd în vînt cozile şi coamele. Se opresc o clipă şi încep să zvîrle din picioare, să se muşte, ca nişte fiinţe legendare cuprinse de patimă.

Apoi, deodată, aceste fiinţe fără seamăn o rup din nou la fugă, ca arse, şi zboară ca o furtună peste pietre, peste smîrcuri, peste povîrnişuri, atingînd pămîntul cu copitele doar pentru o fracţiune de secundă, iar pămîntul arde sub picioarele lor ca un rug nevăzut. Ei trec în zbor peste cascade, peste văgăuni şi stînci, sar peste prăpăstii şi se opresc, în sfîrşit, pe culmea unei stînci inaccesibile; unii dintre ei mor acolo, iar hoiturile lor sînt devorate de păsări.

Zeii se înapoiară către prînz, aducînd o oaie pe care reuşiseră s-o împuşte în munţi. Briantină, acest Luther unic al zilelor noastre, capabil în aceeaşi măsură să fie tată de familie şi tălmăcitor al misterelor religioase cu ajutorul duhului sfînt, nu îndrăznea să se întoarcă acasă la nevastă-sa şi la gemeni cu mîna goală.

Tatăl meu pipăi urechea oii şi recunoscu semnul unuia din ţărani. El spuse că trebuie să fie despăgubit proprietarul şi să i se explice că vînătorii săvîrşiseră o eroare regretabilă, altminteri afacerea va începea pe mîna judecătorului local. Zeilor nu le plăcu de fel cînd auziră că n-au voie să împuşte

oile care aleargă în munți și se interesară din ce trăiesc atunci țăranii, dacă vînătoarea e interzisă.

In cele din urmă, descărcară lăzile și-l chemară pe pastorul Trausti. Nimic nu-l putea clinti pe pastor din credința lui că zeii sînt instrumentele unei forțe superioare, dacă nu chiar un fenomen direct al dumnezeirii, așa cum declaraseră ei înșiși.

— Pastorul luteran — spuse el — crede în cei care sînt conduși direct de duhul sfînt și care înțeleg sfînta scriptură fără mijlocirea papei.

Acestea fură ultimele cuvinte pe care ni le adresă pastorul. El luă loc în camion cu gîndul ca peste două zile să se înapoieze aici cu întreaga parohie și cu oamenii cei mai de vază și să organizeze funeralii demne de „Favoritul poporului".

După oarecare chibzuială, caii încetară să se mai teamă de zei. Ei păsteau din nou liniștit pe lunci, pe șesuri, pe malul gîrlei și chiar pe lîngă curte.

In aceste zile de toamnă tîrzie, cînd tot ce era mort și tot ce era viu se arăta mai clar și mai luminos decît în oricare alt anotimp al anului, îmi plăcea să urmăresc caii de la fereastră. Ce conformație minunată aveau! Încă o lovitură de daltă și întreaga operă ar fi fost compromisă. Linia unduitoare de la coamă spre spate și mai departe, spre coadă, nu e în esență altceva decît conturul unei siluete de femeie; în ochii sașii ai acestor ființe se ascunde o înțelepciune inaccesibilă omului și asemănătoare cu batjocura zeilor; pe botul lor joacă un zîmbet cu care nu poate concura nici o stea de cinema. Și apoi, unde găsești femeia care să exale aroma pe care o simți în nările unui cal? Dar priviți-i copitele! Terminațiile tuturor ființelor vii din lume: unghiile, mîinile, labele, aripile se aseamănă cu ele. Calul e atît de perfect, încît

semnul lui, potcoava, e semnul credinţei noastre şi poate fi găsit pe toate pragurile ca simbol al fericirii şi belşugului, potrivnic crucii, care e un semn al morţii.

Dar cînd tăcerea toamnei încetează să mai fie doar un indiciu al anotimpului şi devine o temă a poeziei, cînd cel din urmă cîntec al fluierarului pare răsunetul propriei tale tristeţi ; cînd începi să priveşti caii prin prisma artei şi mitologiei ; cînd pojghiţa de gheaţă, care acoperă în zori rîul, aminteşte cristalul, iar dîra de fum care se înalţă dintr-o pipă îţi aduce aminte de acel străbun necunoscut care a descoperit focul, atunci soseşte clipa despărţirii : microbul oraşului pune stăpînire pe tine, satul încetează să mai fie sat şi devine literatură, poezie, artă. Nu mai ai ce căuta aici. După o iarnă petrecută în societatea periei electrice de parchet, casa din vale a ţăranului Falur nu mai e decît un adăpost temporar pentru fata care a născut un copil nelegitim. Începusem de mult să număr zilele rămase pînă-n clipa cînd voi pleca din nou de acasă, unde devenisem o străină, pentru a mă îndrepta spre necunoscutul unde mă simţeam ca acasă. Mai amînam însă plecarea, îmi adunam gîndurile şi mai ascultam liniştea care-i făcuse pe zei să-şi piardă somnul. Înserarea cobora asupra văii şi a cailor.

In aceeaşi seară, sosiră în cătunul nostru maşinile poliţiei cu agenţii guvernamentali însărcinaţi să ridice sardelele portugheze şi lutul danez.

CAPITOLUL XXIII

UN TELEFON

— Iertaţi-mă că vă telefonez, şi încă la o oră atît de tîrzie, dar abia am sosit. Mi-aţi scris să vă telefonez de cum sosesc la Reykjavik. Credeam că ştiţi poate unde aş putea găsi de lucru. N-am să mă apuc acum să vă spun ceea ce simt. Numai o fată proastă de la ţară e în stare să ia în serios o simplă politeţe... Nici nu m-am schimbat încă, sînt plină de praf din cap pînă-n picioare.

— Praf ? Dar cine nu e praf şi pulbere ? Doar sînt deputatul vostru.

— Sînteţi sigur că am să votez pentru dumneavoastră ?

— Astă-vară, cînd am plecat cu avionul de la voi din Nord, am fost rugat să iau un pachet pentru adversarul meu politic. O femeie plecase la Reykjavik să-şi scoată dinţii, dar îşi uitase plapuma. Aşa că zăcea pe undeva fără dinţi şi nu avea nici cu ce să se învelească. Firește că am acceptat.

— Găsiţi că semăn cu acea femeie ?

— Dacă facem abstracţie de faptul că ai gura plină

de dinți și că poate ai să votezi cîndva pentru mine. Totuși, rămîn deputatul vostru, oricum ați vota. Unde te afli acum ?

— Intr-o cabină telefonică din piață, cu o lădiță de lemn în mînă.

— Și fără îndoială că n-ai unde să dormi.

— Poate că am să dorm la organistul meu.

— Comoara dumitale e și ea aici ? Cum o cheamă?

— O cheamă Gudrun. Am lăsat-o în Nord, pînă-mi fac un rost.

— Și ce planuri ai ?

— Vreau să ajung om.

— Cum adică, om ?

— Nu vreau să fiu nici sclavă neplătită — nevasta unui nevoiaș, nici femeia care poate fi cumpărată cu bani — soția unui bogătaș, și cu-atît mai puțin o amantă plătită. Nu vreau să fiu nici prizoniera copilului renegat de societate. Vreau să fiu un om între ceilalți oameni. Știu că-i caraghios și demn de dispreț, rușinos și provocator ca o femeie să nu vrea să fie nici sclavă, nici prostituată. Dar așa sînt eu.

— Dumneata nu vrei să ai un soț ?

— Nu vreau să am un rob, oricum s-ar numi acesta.

— Dar un palton nou vrei să ai ?

— Nu vreau ca, pentru faptul că mă culc cu un bărbat, cel sărac să mă îmbrace în zdrențe, iar cel bogat în blănuri. Vreau să-mi cumpăr un palton din banii pe care am să-i cîștig singură, pentru că sînt un om.

— Pot să-ți dau o veste care să te bucure: nu e nevoie să devii comunistă doar pentru că nu există creșă pentru copii. Poeții moderni afirmă că numai oamenii răi leagănă copiii, că numai sadicii cîntă

cîntece de leagăn. De aceea nu trebuie să-ţi închipui că municipalităţii noastre orăşeneşti i-a venit uşor să ia o hotărîre atît de îndrăzneaţă. N-am să-ţi ascund, de asemenea, că ne-au trecut toate năduşelile, că am tremurat de frică, unii au făcut chiar spume la gură. O „mamă de familie" a scris în ziar că socoate îngrozitor să fie legănaţi copiii comuniştilor cu banii obştei. Dar în cele din urmă mi-am trădat totuşi partidul pe chestia asta — de altfel altcineva a făcut-o pentru mine — şi chestiunea s-a rezolvat.

— Da... La revedere... Vă mulţumesc.

— Asta-i tot? Gîndeşte-te că pentru dumneata mi-am trădat partidul.

— Vă sînt foarte recunoscătoare că m-aţi rugat să vă telefonez. Şi pentru toate celelalte... Iertaţi-mă că fac totul aşa cum mi-aţi spus. Chiar dacă nu acordaţi atenţie celor ce spuneţi, nu mă puteţi obliga să procedez împotriva voinţei mele. Ştiu că toate astea sînt grozav de caraghioase, dar ce pot face? Trebuie să plec. Noapte bună! Rămîneţi cu bine!

— Aşteaptă, în trei minute sînt în piaţă.

PATAGONIA

Am redat convorbirea noastră telefonică, dacă în general poate fi redată convorbirea unei fete cu un bărbat şi a unui bărbat cu o fată. Pentru că în asemenea cazuri cuvintele înseamnă mai puţin decît orice, dacă în general ele înseamnă ceva. Vorbeşti chiar atunci cînd vocea ţi-e întretăiată de respiraţie, de bătăile inimii, de un anumit tic al buzelor şi al ochilor, de dilatarea sau contractarea pupilelor, de tremurul genunchilor, de un întreg lanţ de reacţiuni

nervoase ascunse și de acțiunea diferitelor glande, ale căror denumiri e cu neputință să le reții, chiar dacă ai fi citit despre ele în cărți. Am redat conținutul convorbirii, iar cuvintele sînt aproape o întîmplare.

Cînd am atîrnat receptorul în furcă, m-am simțit cuprinsă de entuziasm și de fericire, inima îmi bătea atît de tare de parcă aș fi urcat un munte, trupul încetase să mai existe și nu mai simțeam nici urmă de oboseală. Eram capabilă de orice.

Mai sînt trei minute, m-am gîndit eu. Nu, nu, am să fug! Cum de mi-a trecut prin cap să-i telefonez, deși îmi scrisese s-o fac, de dragul unei glume, pe cartea lui de vizită? La drept vorbind, nici nu mă gîndeam că voi proceda astfel. Astăzi încă, în timp ce treceam printr-o regiune necunoscută, mi-am spus că ar fi cea mai mare prostie din partea mea să-i telefonez, că n-o voi face niciodată, că nu voi permite niciodată acestei nebunii să se dea pe față. Stăteam în autobus, mă uitam pe fereastră și mă gîndeam unde să mă adăpostesc la noapte: poate că vreo familie din oraș, din dragoste pentru Nord, se va învoi să găzduiască pentru o noapte o fată dintr-o vale nordică. Dar fără voia mea, obrajii îmi ardeau. Trecusem trei districte și tot nu mă puteam atinge de mîncare. Abia la Borgarfiord am băut apă și am mîncat o caramea. Pe podul plutitor, dincolo de Akranes, o femeie urîtă mă privea cu atîta insistență, încît m-am temut că se va apropia de mine și-mi va spune: „Fără îndoială că ai să-i telefonezi". Eram gata s-o pălmuiesc. Să-i telefonez, ar fi însemnat nu numai o prostie din partea mea, dar și o crimă cu neputință de răscumpărat, ar fi însemnat capitularea, o capitulare definitivă, ca în război, o capitulare

după care nu mai poate veni niciodată victoria, niciodată! Podul se apropia de țărm. Femeia urîtă nu mai era nicăieri. Dispăruse. Am coborît de pe pod și m-am îndreptat de-a dreptul spre cabina telefonică... Dar acum, am să fug.

Iată-l alături de mine, în piață. Îmi spuse „bună ziua", îmi întinse mîna cu o ușurință plină de farmec și nepăsare, ca omul care n-are de ce să se teamă, în primul rînd pentru că e în posesia unui milion, în al doilea rînd pentru că știe că ziua de mîine nu mai există pentru el. În asta consta farmecul lui excepțional, care nu se putea compara cu nimic.

— Să mergem!

Și înainte de-am fi putut da seama de ceva, îmi luă din mînă lădița de lemn, acest obiect caraghios, confecționat într-o vale uitată de lume, unde nimeni nu știe ce-i aia o valiză. Cînd te gîndești că el călătorește cu avionul purtînd în mînă o valiză de piele galbenă, scîrțiitoare, care miroase atît de plăcut! După ce luă îngrozitoarea mea lădiță de lemn, o duse în automobilul sclipitor, care aștepta la cîțiva pași de noi, de-a lungul trotuarului. Pînă să apuc să rostesc o vorbă, m-am pomenit alături de el pe canapeaua moale; el apăsă pe ambriaj și mașina se încadră fără zgomot în torentul străzii.

— Nu vă temeți că tot orașul o să vă vadă ducînd o zdrențăroasă în limuzină?

— Curajul meu crește neîncetat, îmi răspunse el, și băgă în viteza a treia. În curînd voi ajunge un erou.

Cîtva timp merserăm fără să scoatem o vorbă.

— Totuși, unde mă duceți?

— La hotel.

— În vara asta n-am cîștigat nimic în afară de Gudrun. De unde credeți că aș putea avea bani pen-

tru hotel? La drept vorbind, nu știu nici de ce mă aflu în mașina dumneavoastră. Îmi pare că am înnebunit.

— Ce mai face Gudrun?

— Mulțumesc. Cîntărește opt funți.

— Îmi pare bine pentru dumneata. De altfel — și-mi aruncă o privire rapidă — după cîte-mi amintesc, înainte îți vorbeam cu tu.

— Fiți bun și lăsați-mă să cobor.

— În mijlocul străzii?

— Da, vă rog.

— Aș putea să te invit să dormi la mine?

— Nu, mulțumesc.

— E caraghios. Ori de cîte ori vin în Nord, sînt întotdeauna poftit și găzduit peste noapte.

In fața clădirii societății pe acțiuni *Snorri-Edda* mașina își încetini mersul, apoi coti după colț și se opri; el coborî, îmi deschise portiera și o închise apoi în urma mea. Și iată-mă din nou, pe înserat, cu un bărbat în fața unei case; numai că acum n-aveam de ce să mă mai tem de ferestre; am intrat împreună pe o ușă mică și am urcat o scară îngustă, acoperită cu un linoleum de culoare vie, atît de curat de parcă picior de om n-ar fi călcat vreodată pe acolo. Urcam în urma lui tot mai sus și mai sus, fără să știu la ce înălțime ajunsesem, poate că trecusem de acoperiș — totul părea un vis, unul din acele vise fericite dar înșelătoare, care se termină cu sufocări și coșmaruri. Sau acesta era doar începutul drumului meu de om? Deschise în fața mea o ușă, făcîndu-mi loc să intru într-un mic vestibul; prin ușa întredeschisă am zărit o odaie: mobilier de piele, o masă de scris, rafturi cu cărți, telefon, radio.

— Unde mă aflu?

— Asta-i bîrlogul meu. Aici e camera de baie, dincoace o mică bucătărioară. De obicei dorm în alcov, dar astăzi îţi cedez patul meu. Eu voi dormi dincolo.

— Dar casa dumitale?

— Unde să-mi găsesc un adăpost de nădejde? recită el cu un zîmbet trist versul dintr-un psalm.

— E cu neputinţă?

— Soţia mea e în California.

— Dar Aldinbloud?

— Am trimis-o la o şcoală de călugăriţe din Elveţia.

— Dar eleva Ionei?

— Această mîntuitoare americano-smolandeză începuse să-l bată pe îngeraşul nostru cu băţul zi şi noapte, pentru că fetiţa rostea cuvîntul „iad". Am alungat-o pe vrăjitoarea aceea, pe copii i-am trimis care încotro şi am încuiat casa. De atunci casa e nelocuită.

Camera de baie era căptuşită cu faianţă roz-deschis; din cada cu apă caldă se ridicau aburi; din podea pînă-n tavan, pe toată înălţimea peretelui, erau numai oglinzi; m-am uitat uluită la femeia înaltă şi voinică, cu sînii plini de lapte. Nu mă grăbeam de loc să mă îmbrac şi să redevin fata simplă şi săracă din Nord, ci amînam în fel şi chip această clipă. In cele din urmă, m-am îmbrăcat şi am intrat în odaie.

El şedea pe un scaun şi citea o carte. Prăjise şuncă, pregătise nişte ouă jumări şi pusese masa; alături, pe o maşină electrică fierbea apa într-un ceainic de sticlă. Mă pofti într-un fotoliu, de cealaltă parte a mesei, şi îmi turnă ceaiul.

Mă uitam ca fermecată la acest om, la acest vrăjitor care stăpînea lumea: în mîinile lui se aflau nu

numai toate bunătăţile pământului şi tot ce-ţi poţi dori, ci şi toată puterea de care poţi dispune într-o ţară mică. Dar, în fond, prin ce se deosebeşte o ţară mică de una mare, în afara dimensiunilor? Fără îndoială că acest om avea şi un suflet nemuritor, asemenea cailor, care i se arătaseră odată într-un vis divin; era un om sănătos, înţelept, frumos, curajos, în plină înflorire a forţelor; fiecare cuvînt care-l rosteau buzele lui era o poezie, fiecare gînd o fericire, fiecare gest o încîntare! Într-adevăr, un asemenea om se înălţa deasupra a tot ce era pămîntean, părea o vedenie cerească. Ce însemnătate aveau pentru el planurile şi visurile unei sărmane fete pămîntene? O flecăreală banală şi plictisitoare!

— Poate fi ceva mai caraghios ca o fată din Nord, fără un ban în buzunar, care îşi declară intenţia de a deveni om?

— Cere-mi tot ce vrei, şi-ţi voi da.

N-am vrut să mănînc nimic, dar am băut cu plăcere ceaiul pregătit de el.

— Ce înseamnă cuvintele astea? l-am întrebat.

— Le-am scris cînd mi s-a dezvăluit adevărul.

— Adevărul?

— Da. Iţi vine desigur să rîzi. Crezi poate că am căzut în mania religioasă, ca Iona, şi-am început să sar.

— Totul depinde de ce fel de adevăr e acesta.

— Da, firește. Zeloşii credinţei spun că în adevăr stă salvarea. Dar tot adevărul lor constă în faptul că s-a născut un oarecare mesia, deşi istoria n-a dovedit-o încă; numai existenţa crudului Mahomed e dovedită de istorie. Dar nu mă refeream la asta. Iţi aminteşti, poate, că anul trecut ţi-am vorbit de teoria lui Einstein; dar nu mă gîndesc nici la ea, deşi

e demonstrată prin calcule; nu vorbesc nici măcar de adevărul simplu, etern şi netăgăduit, că apa este H_2 0.

Începusem să devin curioasă.

— Vorbesc de adevărul meu. — Îşi scoase ochelarii şi se uită la mine. — De adevărul existenţei mele. Am descoperit acest adevăr şi dacă n-am să trăiesc în numele lui, viaţa mea va fi viaţă doar pe jumătate. Cu alte cuvinte, nu va fi viaţă.

— Şi care-i adevărul tău?

— Tu. Tu eşti adevărul meu, adevărul vieţii mele. De aceea îţi ofer totul, tot ceea ce poate oferi un bărbat unei femei. La asta m-am gîndit cînd am scris cuvintele acelea pe cartea de vizită.

Aş fi putut să jur că am orbit, că am murit.

— Dar nu vezi zdrenţele de pe mine? au fost primele cuvinte pe care am putut să le rostesc îndată ce mi-am revenit.

— Nu.

— Nu cunosc nici o limbă străină în afară de cîteva cuvinte englezeşti.

— Ei şi?

— Cînt la armoniu, ceea ce e ridicol chiar atunci cînd o faci bine. Unghiile nu-mi sînt date cu ojă, iar buzele nu-mi sînt vopsite cu roşu. Iar tu te-ai obişnuit cu femeile care par să fi băut sînge negru de taur şi să fi răscolit cu unghiile în carne crudă de om.

— Tocmai despre asta ţi-am vorbit. De aceea am hotărît să schimb totul.

— Dar după ce ai să dormi cu mine o noapte, două, în cel mai bun caz trei, te vei trezi deodată, te vei uita cu groază la mine şi vei întreba ca în saga: cum de-a nimerit vrăjitoarea asta în patul meu? Şi-ai

să fugi de lîngă mine înainte de-a se face ziuă și n-ai să te mai întorci niciodată.

— Spune-mi ce vrei și sînt gata să fac totul.

L-am privit îndelung, apoi mi-am plecat ochii în jos. Nu mă simțeam în stare să-i răspund.

— Dacă vrei, renunț la participarea pe care o am la societatea pe acțiuni, la circumscripția electorală, la situația mea socială, de partid, la tovarăși, la prieteni, și redevin studentul sărac de odinioară.

— Niciodată, niciodată n-am să accept ca tu să te înjosești cîtuși de puțin de dragul meu. Chiar dacă ai ajunge sărac, știu că ai rămîne așa cum te-ai obișnuit să fii — ai fi același ca și acum. Iar eu voi rămîne ceea ce am fost — o fiică de țăran, o femeie simplă, o slujnică. Eu nu am nimic în afara setei de a deveni om, de a ști ceva, de a mă pricepe la ceva, de a nu lăsa pe nimeni să plătească în locul meu, de a plăti eu însămi. Unde s-ar putea găsi deci un loc pentru noi amîndoi?

— Acum îți dai seama că Patagonia nu e o idee chiar atît de rea?

— Dar există oare Patagonia?

— Pot să ți-o arăt pe hartă.

— Nu e un pustiu sălbatic?

— Nu e totuna? In curînd toată lumea va fi un pustiu.

— Și eu care credeam că abia acum va începe înflorirea culturii mondiale. Credeam că vom ajunge oameni.

— Așteptările tale au fost înșelate. Nimănui nu-i trece măcar prin minte că regimul capitalist ar putea fi salvat și cu atît mai mult restaurat, cu toate ajutoarele primite din America. Pustiul sălbatic așteaptă la ușă.

— Dar comunismul ? Şi el înseamnă viaţa într-un pustiu sălbatic ?

— Cînd se va nărui, capitalismul va atrage după el în prăpastie întreaga cultură mondială.

— Şi Islanda ?

— Există uscatul şi marea, împărţite între răsărit şi apus, şi există bomba atomică..

— E oare cu putinţă ca Islanda să fie lăsată pradă războiului atomic ?

Deodată, el se ridică, se apropie de radio şi-l deschise ; se auzi vocea unui spaniol vorbind de la celălalt capăt al lumii.

— Lupta se dă între două principii : frontul trece prin toate ţările, toate mările, tot spaţiul aerian. Dar principalul e că trece prin conştiinţa noastră. Lumea e o staţiune atomică.

— Atunci şi Patagonia...

Reuşi pînă la urmă să găsească un post cu muzică uşoară. Se aşeză pe braţul fotoliului şi mă îmbrăţişă.

— Patagonia e cu totul altceva. Patagonia e ţara viitorului din prezent, e ţara care dintru început a fost aşa cum va deveni Europa şi America : o ţară pustie, unde păstori simpli pasc oile. Înţelegi desigur că lumea în care trăiesc e condamnată fără drept de apel. Dar mie puţin îmi pasă, n-am nimic de pierdut, sînt gata să renunţ la toate. Rămîne ca tu să hotărăşti. Spune, ce trebuie să facem ?

CAPITOLUL XXIV

PIAŢA IN ZORI DE ZI

Am deschis ochii după un somn destul de scurt; lampa de pe noptieră continua să lumineze slab. Mă cuprinse o tristeţe ciudată, ca şi cum m-aş fi aflat dintr-o dată singură într-un pustiu. Cine sînt eu? Cine e acest om? M-am strecurat din pat şi m-am îmbrăcat fără zgomot. El dormea sau se prefăcea că doarme? Uşa nu era încuiată; am ieşit cu lădiţa în mînă. Abia pe scară mi-am încălţat ghetele. Apoi m-am pomenit mergînd pe străzile pustii; sufla vîntul rece al dimineţii, oraşul dormea.

Felinarele electrice au luat locul stelelor, dar ele nu ne dezvăluie semnele cereşti. De aceea lumea nu avea destulă adîncime. Eram singură. Eram atît de singură, încît dispăruse pînă şi al doilea eu al meu, care trezeşte sentimentul ruşinii şi al căinţei. Eram obosită, lumea mi se părea anostă. Eram un om lipsit de mediul înconjurător sau, mai precis, o femeie lipsită de existenţă.

M-am oprit din nou în piaţă, în acelaşi loc în care mă oprisem aseară.

Tema prologului suna din nou în epilog, de astă dată însă în altă tonalitate, în alt ritm, urmată de acorduri stranii. Nici conținutul nu mai era același. În fond, nu mai recunoșteam nimic în afara lădiței mele de lemn. Piața care fierbea ieri de atîta lume și duduia cu o forță de mii de cai putere era acum pustie și mută. M-am așezat pe o bancă în mijlocul pieței. Eram atît de obosită !

— Ce este ?

— Nimic.

— S-a întîmplat ceva ?

— Nu, nu s-a întîmplat nimic.

Cu aceste cuvinte am început o conversație lungă și probabil foarte semnificativă, poate cu un spirit, poate cu mine însumi, poate cu un zeu de mult uitat sau care nici n-a existat vreodată. Deodată, am ridicat ochii și am văzut în fața mea un om care mă privea.

— Mi s-a părut că scîncești.

— Nu, nu. Sînt puțin obosită. Acum am sosit.

— Bună ziua, bine-ai venit ! îmi spuse omul. Tu să fii oare ?

— Ce-mi văd ochii ! am exclamat eu.

Era bunul meu prieten, unul dintre elevii organistului — polițistul cel dezghețat, omul cu voința de fier, care vede întotdeauna lucrurile în adevărata lor lumină.

M-am ridicat, așa cum obișnuiesc țărăncile cînd dau mîna cu un bărbat, și i-am spus :

— Bună ziua.

— Incotro mergeai, draga mea ?

— Abia am sosit din Nord.

— La o oră atît de nepotrivită ? În zori ?

— Autobusul s-a defectat și din pricina asta am în-

tîrziat ; am sosit abia acum. Aștept să se lumineze mai bine, ca să nu trezesc oamenii din somn.

— Ascultă, drăguță, hai să bem o cafea la profesorul nostru. Nu cred să se fi culcat încă. Iar tu ai să ne povestești despre muzica din Nord.

— Mai bine povestește-mi tu despre ce se petrece în Sud.

— Ah, dragă, ce se poate petrece în vremurile astea ? Astăzi asasinarea unui copil pe stradă nu mai e o noutate ; nu e noutate nici faptul că bărbații se îmbată pînă la pierderea cunoștinței pentru a avea curaj să-și bată nevestele ; acum lozinca zilei e următoarea : vinderea țării, dezgroparea osemintelor.

I-am istorisit puținul pe care-l știam în legătură cu asta : despre sosirea zeilor cu cele două lăzi, în care, după spusele lor, se aflau osemintele ; i-am mai povestit cum pastorul nostru se pregătise să organizeze funeraliile și cum guvernul luase înapoi lăzile.

— Sărmanii zei ! spuse polițistul cel dezghețat. In ziua în care oasele au sosit din Copenhaga, reprezentanții puterii străine au cerut semnarea acordului. Alting-ul era atît de grăbit cu vînzarea țării, încît n-a mai avut timp pentru solemnitatea înhumării rămășițelor „Favoritului poporului". De aceea, cînd au sosit osemintele, prim-ministrul a trimis un bilet în port cu rugămintea de a fi predate la depozitul societății *Snorri-Edda* pînă se termină ședința alting-ului. Ședința s-a prelungit mult după miezul nopții, deoarece comuniștii s-au ridicat împotriva dolarului și alting-ul a reușit să vîndă țara abia spre dimineață. Intre timp, bandiții au răpit osemintele.

— Așadar, am fost vînduți ?

— Desigur. Au vîndut drepturile țării. O.K. ! Lîngă Lacul Sudic se va construi un aeroport, unde se vor

odihni misiunile de binefacere în drumul lor dinspre Vest spre Est.

— Şi cine-a fost de acord cu asta ?

— Ce copilărie să întrebi asemenea lucruri ! Toţi patrioţii noştri.

— Şi au jurat toţi pe mamele lor ?

— Firește. Doar nu-ţi închipui că altcineva a fost în stare să ne vîndă ţara ?

— Dar poporul ?

— Pentru popor, am primit ordin la poliţie să avem gata pregătite bombe lacrimogene şi alte chestii plăcute. Dar poporul n-a făcut nimic. Poporul e un copil. I se spune într-una că adevăraţii criminali se află în temniţă, la Skoulaverdustig şi nu în clădirea alting-ului, pe Austurvedlur. Poate că uneori se mai îndoieşte de credinţa lui, dar dacă oamenii politici jură destul de des şi strigă destul de tare „ura", el începe din nou să creadă. Poporul n-are destulă imaginaţie pentru a-i înţelege pe politicieni. Poporul e prea încrezător.

— Cînd au început în vara asta să se jure şi la noi, în Nord, am simţit numaidecît de unde bate vîntul. Acum nu mai pot fi dusă atît de uşor de nas. Dar pentru că am avut norocul să dau de un cunoscut, vreau să mai întreb un lucru ; ce mai e nou la „Compania comercială de Nord" ?

— Nici asta nu ştii ?

— Nu ştiu nimic.

— Nici măcar că el a nimerit acolo ?

— Cine a nimerit ? Unde acolo ?

— Dacă n-ai auzit nimic, nu ştiu dacă face să-ţi povestesc.

— Acolo ? Unde acolo ?

— La Skoulaverdustig.

— La închisoare ?

— Cînd se spune „acolo", înseamnă acolo unde nimeresc infractorii mărunți. Dar în scurt timp nădăjduiesc că totul se va aranja. A mers atît de departe, încît a cumpărat Cadillac-ul „Cleștelui". În realitate, a avut un singur ghinion, adică acela despre care ne prevenea întotdeauna organistul : dacă ai de gînd să săvîrșești o crimă, fă-ți întîi rost de un milionar. Altfel, devii ridicol și nimerești la închisoare.

— Dar compania ?

— Nici n-a existat vreodată. Nici mărfurile n-au existat. E drept că el nici n-a afirmat că are mărfuri. Spunea numai : în curînd vor fi mărfuri. Și vindea, vindea tot ce putea și încasa bani. Iar cînd a avut buzunarele doldora și a vrut să importe mărfuri pentru cumpărătorii săi, *Snorri Edda* a făcut în așa fel încît să nu obțină devize. Guvernul, care reprezintă una din întreprinderile *Snorri-Edda* — această companie de escroci — a hotărît să-i extermine pe negustorașii tineri...

— Nu pricep de ce-mi tremură atît de tare picioarele.

L-am luat de braț. Imi era rău, mi s-a făcut negru înaintea ochilor și era cît pe-aci să-mi pierd cunoștința. L-am rugat să se oprească o clipă și mi-am pus mîna la ochi.

— Nu trebuia să-ți spun toate astea.

— Nu-i nimic. Sînt obosită de drum, asta-i tot.

Am mers pe stradă, apoi pe niște ulicioare și ne-am îndreptat spre casa organistului. In cele din urmă mi-am revenit și i-am spus :

— Din moment ce ne-au vîndut ţara şi poporul, toate celelalte nu-s chiar atît de importante.

— Să vedem ce mai face organistul nostru, spuse poliţistul cel dezgheţat.

CAPITOLUL XXV

INAINTE ŞI DUPĂ RAZBOIUL ATOMIC

Bineînţeles, acest om fericit era ca de obicei bine dispus. Cu mînecile sumese pînă la coate, cu mîinile pline de pămînt, îşi îngrijea florile. Tocmai planta trandafiri, afîna pămîntul, rupea frunzele uscate, smulgea buruieni, pregătea florile în vederea iernatului. Unele plante, chiar şi trandafirii, mai erau încă în floare. Aruncînd însă o privire în jur, îţi dădeai seama că odaia se golise şi mai mult ca înainte: vechiul armoniu şi tabloul din perete dispăruseră. În afara florilor şi a divanului cu trei picioare, pe care era atît de incomod să stai, în odaie nu mai rămăsese aproape nimic.

— Bună ziua, ne întîmpină organistul vesel şi binevoitor ca întotdeauna, continuîndu-şi ocupaţia favorită. Era suficient să te afli în prezenţa lui ca să te simţi liniştit. — Bine ai venit!

Se scutură de pămînt şi-mi întinse o mînă caldă, apoi mă sărută şi repetă:

— Bine-ai venit la noi în Sud.

Imi făcu o sumedenie de complimente, glumi pe socoteala mea și în cele din urmă ne invită la masă.

— Luați loc, vă rog, cafeaua va fi gata imediat.

Am potrivit lădița mea de lemn în locul piciorului de la divan care lipsea. Organistul rîse de noi că stăm pe un divan atît de prost și de sine însuși, că poate să aibă un asemenea divan.

— Dar unde-i Cleopatra ? am întrebat eu.

— După moartea mamei a plecat. Se vede că i-a fost teamă să nu-și strice reputația din pricina mea. A fost întotdeauna puțin cam mic-burgheză, totuși e o femeie mare. Și Napoleon a fost un om mare.

— Napoleon a fost într-adevăr mare ? întrebă polițistul cel dezghețat.

— Ia uite la el despre ce discută ! Te-ai făcut om serios, prietene, spuse organistul.

— Despre ce altceva poți discuta acum ? răspunse polițistul cel dezghețat. Poporul tace. Adineauri tocmai vorbeam cu Ugla că poporul e prea naiv ca să creadă ceea ce s-a petrecut. Oamenii simpli nu sînt în stare să priceapă așa ceva. Și cînd te gîndești că șapte sute de ani am luptat pentru neatîrnare !

— Sînt indiscret dacă te întreb la ce te referi, prietene ?

— La faptul că țara a fost vîndută și osemintele dezgropate. La ce altceva aș putea să mă refer ?

— Cum adică, măi copii ? Voi nu vreți să avem eroi ?

— Eroi ? Firește, numai niște eroi au putut să vîndă țara ! rosti pe un ton ironic polițistul cel dezghețat.

— Cînd un om pentru atingerea unui scop mizează totul pe-o carte, riscîndu-și chiar reputația în caz de eșec, cine altul mai mult ca el ar putea fi numit erou ?

— Atunci şi Quisling [1] a fost un erou, replică poliţistul. Pentru că a ştiut de la început că va fi spînzurat şi că norvegienii îl vor blestema şi după moarte.

— Ei şi ? Dar Goebbels, cînd şi-a dat seama că jocul e pierdut, nu şi-a ucis nevasta şi cei şase copii, iar după aceea s-a sinucis ? E drept, unii socot că eroismul este oarecum legat de cauza pentru care lupţi. Noi însă, islandezii, care avem cea mai vastă literatură eroică din lume, ar fi trebuit să ştim ce înseamnă un erou. Eroii noştri sînt wikingi, iar wikingii înjurau de mama focului în timp ce li se tăia capul. Din acest punct de vedere, fasciştii n-au avut mai puţini eroi decît aliaţii. Pentru wikingi opiniile nu joacă nici un rol, iar eu bănuiesc că în ultimele zile poporul islandez a cîştigat cîţiva noi wikingi.

— Şi dacă aceştia ies învingători, o să continue să rămînă eroi ? întrebă poliţistul cel dezgheţat.

— Ei ştiu prea bine că nu e cu putinţă acest lucru. Niciodată nu s-a întîmplat ca cei care-şi vînd ţara să iasă biruitori. Învinge întotdeauna aceia care-şi construiesc ţara. Nu trebuie însă făcută confuzie între eroism ca noţiune absolută şi gloria învingătorilor. Cel mai mare criminal al Europei, Hitler, cu toate eşecurile suferite, nici nu s-a gîndit să capituleze. Mai mult decît atît, s-a însurat aproape cu ştreangul de gît. Dar banditul de Goering ? Nici ăsta nu s-a ţinut rău. Există, ce-i drept, şi-un alt punct de vedere. Unii cred că eroii sînt oameni obişnuiţi, tot soiul de aiuriţi şi idealişti, ca tine şi ca mine. Iar dacă sîntem de acord cu această părere, trebuie să

[1] Conducător politic al Norvegiei în timpul ocupaţiei hitleriste, al cărui nume a devenit sinonim cu trădarea de patrie.

recunoaștem drept eroi milioanele de oameni gazați de Hitler în cuptoare și sutele de milioane de femei și copii care vor fi uciși de bomba atomică.

— Dar dacă unii wikingi vor reuși să-i cureţe de pe faţa pămîntului pe toţi islandezii? întrebă poliţistul cel dezgheţat. Pentru un stat războinic nu e greu să transforme, la nevoie, locul de odihnă al misiunilor de binefacere într-o staţiune atomică.

— Știm care a fost soarta lui Hitler, spuse organistul. Poporul e nemuritor. În orice caz, în epoca noastră e cu neputinţă să extermini omenirea. Se prea poate ca o mare parte a ei să piară în lupta pentru o formă mai ideală a societăţii. Se prea poate ca multe din oraşele lumii să fie transformate în pustiu înainte ca această nouă formă a societăţii să fie înţeleasă de toţi. Dar cînd aceasta se va petrece, va începe o nouă eră de înflorire pentru omenire.

— Slabă consolare pentru Islanda, dacă pînă atunci vom fi făcuţi una cu pămîntul și nimiciţi de către cei care urmăresc dominaţia lumii, spuse poliţistul cel dezgheţat.

— Ca unitate politică, Islanda nu reprezintă mare lucru pe harta generală a lumii. Islandezii există doar de o mie de ani și au fost întotdeauna un popor mic, deși încă de acum șapte sute de ani compuneau eroicele saga. Multe împărăţii au fost distruse în timpul ăsta — nici nu le mai reţinem numele — și au fost distruse pentru că n-au mers în pas cu vremea, în momentul cînd viaţa cerea o formă mai raţională a societăţii. A socoti că o ţară poate să însemne ceva ca unitate politică este o concepţie nouă și în același timp veche. Nu trebuie confundată ţara cu forma de orga-

nizare a societății. Imperiul roman n-a fost o țară, ci o anumită formă de civilizație armată, în timp ce China a fost întotdeauna o anumită formă de civilizație spirituală. Creștinismul din evul mediu n-a constituit o țară. Capitalismul nu e o țară. Comunismul nu e o țară. Nici Răsăritul și nici Apusul nu sînt țări. Pe cînd Islanda e o țară, o țară ca noțiune geografică. Bomba atomică poate nimici orașe, dar nicidecum geografia, așa că Islanda va rămîne.

— Cum e cu putință ca tocmai tu, un om cult, să privești liniștit faptul că noii wikingi vor face una cu pămîntul toate orașele lumii, care sînt leagănul culturii ? întrebă polițistul cel dezghețat.

— Nu știi că orașele valorează cu atît mai mult cu cît au mai multe ruine ? răspunse organistul rîzînd nepăsător și aplecîndu-se deasupra ibricului care începea să fiarbă. Trăiască Pompeiul !

— Poate că ți-ar place ca în Londra distrusă să crească buruieni, iar băltoaca în care se va scufunda Parisul după explozia bombei atomice să fie acoperită cu lintiță ?

— De ce pe locul Londrei distruse n-ar crește tufe de trandafiri, iar pe lacul sub care vor dispare ruinele Parisului n-ar înota lebede ? Oamenii sînt de părere că orașele sînt cu atît mai frumoase cu cît au mai multe grădini. Oamenilor le place ca locuințele lor să fie înecate în flori, în verdeață, înconjurate de copaci, să se oglindească în lacuri liniștite. Dar cea mai minunată grădină e satul, această grădină a grădinilor. Cînd bomba atomică va face orașele una cu pămîntul și se va produce cataclismul, atunci va începe adevărata viață culturală a satului. Pământul va ajunge o

grădină cum n-a mai existat alta, cum au existat doar în visuri și cîntece.

— Iar noi vom începe din nou să credem în cai, spuse fata din Nord.

Apoi se întinse pe divan alături de polițistul cel dezgheţat și adormi.

CAPITOLUL XXVI

CASA ORGANISTULUI

Cînd m-am trezit se luminase bine de ziuă. Organistul, cu mînecile suflecate, înarmat cu o căldare şi o perie, deretica prin odaie. Eram învelită cu paltonul lui călduros.

— Vai, ce mult am dormit!

— Tu eşti de vină că ai rămas fără cafeaua de dimineaţă. Dar n-are a face, mai e puţin şi prînzim.

— Mă mir de mine însămi.

— De ce? mă privi el zîmbind.

— Că m-am trezit într-o casă străină.

— Dar care casă nu e străină? Toţi sîntem pe acest pămînt musafiri într-o casă străină. Dar cît de minunată e această călătorie pe pămînt!

— Chiar dacă lumea e un cuib de tîlhari?

— Da, chiar dacă lumea e un cuib de tîlhari! Crezi că asta are atîta importanţă?

— Şi chiar dacă ni se va lua ţara?

— Da, chiar dacă ni se va lua ţara. E o surpriză pentru tine?

Nu ştiam ce să-i răspund.

— Mă dor sînii din pricina laptelui, i-am spus eu.

— Du-te să te speli şi apoi vino la masă.

In timp ce dormeam, el cumpărase o mulţime de lucruri bune: într-un pachet erau ouă, în altul mezeluri, în al treilea peşte uscat, în celelalte unt şi frişcă. Pe masă mai era un pachet mare, în care mi s-a părut că e brînză. Ne-am aşezat la masa din bucătărie şi am început să mîncăm direct din pachete.

In cele din urmă, am întrebat:

— Spune-mi, ce-a făcut prietenul meu?

— In societatea noastră există o singură crimă adevărată: aceea de a fi ţăran. De aceea oraşele lumii vor fi distruse.

— Dar el simţea o vocaţie...

— Da, e cea mai mare nenorocire care i se poate întîmpla unui om de la ţară. De pildă, ceea ce i s-a întîmplat fecioarei din Orléans. In timp ce fata asta păştea oi, nişte sfinţi vestiţi au găsit deodată de cuviinţă să-i dea bietei fete tot felul de porunci.

— Dar ea a salvat Franţa!

— Nu cred. E o neînţelegere la mijloc. Sfinţii care i s-au adresat au fost scorniţi de către cronicarii bizantini. Insuşi dumnezeu şi-a bătut joc de fata asta, făcînd-o să audă glasurile sfinţilor, care, după cum ştia şi el foarte bine, n-au existat niciodată. In cele din urmă, biata fată a fost arsă pe rug dintr-o simplă neînţelegere. Nu există nimic mai primejdios pentru locuitorii satelor decît să audă glasuri cereşti.

— Poate că şi prietenul meu voia să salveze ţara?

— Nu, din fericire, cu el lucrurile nu stau chiar atît de tragic. Pe cînd mai lucra la secerătoare, a auzit o voce din cer: „Dacă vrei să ajungi om, pleacă în Sud şi fă-te hoţ".

— După cîte știu eu, venise în Sud să se facă polițist.

— În *Edda* se spune că omul nu trebuie să fie prea înțelept. Prietenul tău a crezut că metodele spărgătorilor se învață cel mai bine în poliție. Locuitorii satelor, sfinții, chiar și dumnezeu, socotesc că spărgătorii cîștigă destul de bine. Iarna trecută am încercat de mai multe ori să-l conving pe prietenul tău că nu e adevărat, că spărgătorii cîștigă mult mai puțin decît, să zicem, măturătorii de stradă.

— Dar „Compania comercială de Nord" ?

— Firește că un om atît de capabil și muzical ca prietenul tău a înțeles repede că obiectele prețioase sînt bine ascunse și că un locuitor de la țară nu poate intra cu ușurință noaptea pe fereastră ca să le ia. Dacă vrei să furi într-o societate unde toți sînt hoți trebuie să furi conform legii, dar cel mai bine e să faci tu însuți legile. De aceea am căutat mereu să-l conving că trebuie să ajungă deputat în alting, că e necesar să fie susținut de un milionar, că trebuie să înființeze o societate pe acțiuni, să-și facă rost de un automobil nou și că cel mai bun lucru e să le facă pe toate dintr-o dată. El însă era prea țăran și niciodată nu mă înțelegea pe deplin. De aceea a ieșit totul așa. Și-a închipuit că e de ajuns să creeze o pseudo-societate pe acțiuni, să cocheteze cu falsul milionar „Două sute de mii de clești" și să-i cumpere automobilul acela furat de atîtea ori, în loc să organizeze o adevărată societate pe acțiuni, să-și găsească un adevărat milionar și să-și facă rost de-un automobil nou, de ultimul tip, direct de la fabrică. Cu alte cuvinte, pentru înfăptuirea vocației lui n-a cunoscut suficient tehnica acestei afaceri. Și drept rezultat, în loc să ajungă în alting, zace acum în temniță.

— Şi mai poate fi salvat flăcăul ăsta certat cu legea ?

— Intotdeauna e greu să-i salvezi pe ţărani. Codul penal a fost creat pentru apărarea criminalilor şi pentru pedepsirea acelora care sînt prea mărginiţi pentru a înţelege societatea. Cu toate că ceea ce a făcut prietenul nostru nu iese din cadrul crimelor săvîrşite de copii, ca furtul prin efracţiune de exemplu, e consolator faptul că metodele lui nu sînt departe de practica obişnuită a oamenilor de afaceri, aşa că a-l condamna, ar însemna o jignire adusă celor mai buni oameni ai ţării. In realitate, nici o sută de mii de krone nu sînt de ajuns ca să fie pus în libertate.

M-am gîndit că e o situaţie fără ieşire. Părinţii mei erau oameni bătrîni şi eram convinsă că tot ce au cîştigat ei o viaţă întreagă nu se ridică la această sumă.

— Nu eşti de părere că un om ca el merita o astfel de lecţie ? Lasă-l să simtă pe pielea lui cît de rău e să fii neîndemînatic şi să nu asculţi sfaturile bune, spuse organistul. E singurul lucru care ar putea să-l ajute.

Imi pierise pofta de mîncare. Mă uitam pe fereastră la tufele ofilite din jurul casei, dar la auzul acestor cuvinte m-am întors spre el şi i-am declarat fără ocol:

— El e tatăl micuţei Gudrun şi fie că rămîne sau nu în închisoare, e bărbatul meu.

— Da, da, dragă prietenă, spuse organistul fără să zîmbească. Nu ştiam că priveşti astfel lucrurile.

— Nici eu n-am ştiut pînă azi noapte. Dar n-am o sută de mii de krone.

El zîmbi reţinut şi mă privi gînditor.

— Bui Arlann, deputatul nostru din alting şi vechiul tău stăpîn, îţi va da imediat un cec pentru o asemenea sumă derizorie.

— Mai bine aştept pînă bărbatul meu îşi va ispăşi pedeapsa.

— Bui Arlann e un om minunat, am învăţat pe vremuri împreună. Cred că ar face-o fără să stea mult pe gînduri.

— Bui Arlann e cel mai minunat bărbat din ţară. Cine ar putea s-o ştie mai bine decît mine, care am dormit noaptea asta cu el ?

— Ascultă, dragă prietenă, ce-ar fi să bem cîte o cafea ? Chiflele sînt în pachet...

— Bine, fac cafeaua imediat. Tu ai muncit destul : ai cumpărat mîncare, ai pregătit florile pentru iarnă, ai dereticat prin casă. Dar unde e portretul lui Skarphedin al nostru, fiul lui Nial, cu capul despicat, căruia îi mai ziceai şi Cleopatra ? Cît de mult îmi lipseşte !

— L-am ars. Am hotărît să schimb interiorul. Uneori simţi nevoia unor schimbări. Dar tu, dragă prietenă, ce-ai de gînd să faci ?

— O să-mi caut de lucru şi o să mă înscriu la şcoala serală. Iar după ce o să-mi strîng destui bani, o să învăţ serios cum se îngrijesc copiii.

Am băut cafeaua.

— Mulţumesc, i-am spus eu. Acum mă duc în oraş să-mi caut de lucru.

— Du-te, îţi doresc succes. Dar prietenul nostru din Skoulaverdustig ? Despre el nu mai trebuie să discutăm ?

— Nu, despre el nu mai avem ce discuta, e bărbatul meu.

Şi organistul, pe care oamenii îl considerau superior zeilor, iar zeii superior oamenilor, bărbatul cel mai îndepărtat de femeie dintre toţi bărbaţii şi totuşi singurul bărbat la care o femeie putea veni cînd simţea

că pentru ea totul s-a sfîrşit, înainte de a-mi da seama de ceea ce se întîmplă, îşi puse degetele lungi şi subţiri pe capul meu, se aplecă asupra mea şi mă sărută pe cărare, lîngă ceafă. Apoi se întoarse şi luă de pe masa din bucătărie pachetul cel mare, care rămăsese neatins şi în care credeam că e brînză. Desfăcu pachetul cu mişcări repezi. Înăuntru erau teancuri de bancnote.

— Poftim.

— Sînt bani adevăraţi?

— Mă îndoiesc. In orice caz, nu i-am fabricat eu. Dă-mi geanta.

— Cum îţi închipui că aş fi în stare să iau bani de la tine?

— Atunci, draga mea, o să-i aruncăm în sobă.

Luă banii şi se apropie de sobă.

Eram convinsă că ar fi aruncat această avere în foc, chiar în faţa mea, apoi cu un zîmbet copilăresc s-ar fi întors spre mine şi n-ar mai fi amintit despre asta un cuvînt. Dar i-am luat-o înainte; i-am apucat mîinile şi i-am spus:

— Nu, nu, nu! Am să-i iau!

Îmi întinse banii.

— Cu o singură condiţie însă — rosti el, dîndu-mi banii — să nu spui niciodată nimănui de unde i-ai luat, atît cît sînt în viaţă, cît şi după moartea mea.

Roşie, buimacă, cu obrajii arzînd de ruşine, am vîrît în geantă toată grămada aceea de bancnote, în timp ce organistul tăia cele mai frumoase flori pentru a-mi face un buchet.

— Nădăjduiesc că n-ai să refuzi florile.

Legă florile cu o sforicică şi mi le întinse zîmbind.

— Cred că în toată ţara n-o să mai fie o mireasă cu un buchet atît de minunat! am spus eu.

— Voi fi fericit dacă ai să le admiri cît timp au să trăiască și ai să le arzi după ce vor muri. Rămîi cu bine și-ți mulțumesc pentru că ai venit. Salutări prietenului nostru.

Ce slab era! Poate că era bolnav. Cînd l-am sărutat la plecare și mi-am rezemat capul pe umărul lui, am simțit că are febră.

La ieșire, m-a condus pînă la ușă, dar cînd să se întoarcă, mi-a spus deodată pe un ton de scuză:

— Ah, era cît pe-aci să uit, să nu mai vii aici. Azi mă mut. Mi-am vîndut ieri casa.

— Unde te muți?

— Mă duc după florile mele.

— Și florile? Ce se va întîmpla cu ele?

— Florile sînt nemuritoare! spuse el și rîse. Le tai toamna, iar primăvara răsar din nou, aici sau aiurea.

CAPITOLUL XXVII

FLORI NEMURITOARE

În drum spre închisoarea din Skoulaverdusîig, cu buchetul într-o mînă şi lădiţa în cealaltă, am trecut prin faţa catedralei, de unde tocmai se scotea un sicriu. Judecînd după lumea care alcătuia cortegiul, se vedea că nu era o înmormîntare săracă. Cred că erau adunaţi acolo toţi oamenii de stat din ţară, pe care-i cunoşteam bine din vedere; anul trecut mi se întîmplase să le deschid destul de des uşa în toiul nopţii. Toţi erau în fracuri şi cu jobene în mînă: primul ministru şi alţi miniştri, împuternicitul cu lupta împotriva pestei ovine, cîţiva deputaţi din alting, negustori angrosişti şi magistraţi, domnul cel sfios cu înfăţişare grosolană şi tristă — directorul unui ziar — episcopi, proprietarii fabricilor de ulei din scrumbii. Acest grup nu prea numeros înconjura un sicriu extraordinar de frumos, purtat de aleşi printre aleşi. De o parte mergea primul ministru, de cealaltă — domnul cel sfios cu înfăţişarea grosolană şi tristă, directorul ziarului; apoi un bărbat

frumos, plin de putere, cu păr argintat, cu nas acvilin, cu ochelari de baga şi mănuşi albe imaculate, cu jobenul în mînă, care în această tovărăşie se simţea ca la el acasă. Cine să fie? Nu era cumva el? Vedeam aievea sau e numai unul din visele acelea înşelătoare şi fericite?

„Cere-mi tot ce vrei, şi-ţi voi da". Niciodată n-am înţeles sensul acestor cuvinte mai bine ca acum, cînd vorbele diavolului din sfînta scriptură, pe care le învăţasem în copilărie, mi-au răsărit în memorie: „Toate astea am să ţi le dau, dacă ai să mi te închini".

Aceste funeralii solemne făceau o impresie ciudată: la drept vorbind, sicriul nu era urmat de o procesiune adevărată. Unde erau Uniunea tineretului, şcolile, Uniunea studenţilor, Uniunea măturătorilor de stradă, Uniunea femeilor, Uniunea funcţionarilor, Uniunea artiştilor? Nici un om viu, nici o rudă, nimeni care să verse o lacrimă; pînă şi cîinele care urmase de unul singur sicriul lui Mozart găsise că cu un strănut la această înmormîntare.
era mai prejos de demnitatea lui să ia parte măcar

Poate că a ridicat cineva pe ascuns capacul sicriului? Ce-o fi văzut acolo? Sardele de Portugalia? Sau lut de Danemarca? Poate că a povestit apoi totul poporului? Şi cine ar fi putut s-o facă?

Oamenii simpli treceau nepăsători, fără măcar să arunce o privire în direcţia cortegiului, şi-şi vedeau de drum. Nu departe însă, se afla un grup de haimanale; rîdeau în hohote de cortegiul jobenelor care-şi ducea povara şi cîntau epitaful scris cîndva de scaldul atomic:

S-a sfîrşit cu ticălosul Ole Figur —
Pacostea Islandei — a crăpat,
A murit făptura asta de nimic,
Diavolul născut la Keflavik,
Nesătul şi lacom de cîştiguri
Care-a vrut să-şi vîndă ţara la mezat,
Să dezgroape morţii din morminte,
Ole, traficant de oseminte,
Ole, furiosul, răposat tîlhar,
A vîrît tot Keflaviku-n friguri
Ingrozindu-l cu războiul nuclear.
S-a sfîrşit cu ticălosul Ole Figur —
Pacostea Islandei — a crăpat,
A murit făptura asta de nimic,
Diavolul născut la Keflavik.

Mi-am aruncat ochii în jur, căutînd drumul cel mai scurt pentru a ieşi din această piaţă, am strîns la piept buchetul şi am început să alerg. Ce s-ar fi ales din viaţa mea fără aceste flori ?

CUPRINSUL

	Pag.
Cuvînt înainte	5
CAPITOLUL I	
Bu-bu, du-du, bo-bo, di-di	15
Nu mă tem de ea	20
CAPITOLUL II	
Casa asta şi casa noastră	23
Un cadavru în noapte	25
CAPITOLUL III	
O căsuţă în spatele unor case	28
Cei doi zei	33
O plimbare teologică nocturnă	40
CAPITOLUL IV	
Indemnuri	46
Oaspeţi nocturni	49
Islanda pe stradă. Casa pentru tineret	51
Furtună într-o farfurie cu supă	54
CAPITOLUL V	
La organistul meu	61
Tablourile din casa în care trăiesc	64
CAPITOLUL VI	
Ferma de animale cu blană	67
CAPITOLUL VII	
La şedinţa de celulă	76
O altă şedinţă	81

Pag.

CAPITOLUL VIII
Cel care trăieşte pe vîrful muntelui şi tatăl meu . 88
O femeie pe podea 90
Supeul 91
Jurămîntul 96

CAPITOLUL IX
Veşti rele despre zei 98
Cheile 103
Iubire 107

CAPITOLUL X
Sînt concediată 111
Sînt rugată să rămîn 114

CAPITOLUL XI
Copiii ce mi-au fost încredinţaţi şi sufletele lor . 117
Omor, omor! 120

CAPITOLUL XII
Domnişoara Aldinbloud 125

CAPITOLUL XIII
Serata 130
Lingo 132
Anemone 134

CAPITOLUL XIV
Asasinarea lui Ole Figur 140
Filozofie pentru oameni mai bine pregătiţi . . . 141
O seară veselă de Anul Nou 144

CAPITOLUL XV
Noaptea rece de Anul Nou 148
Film sau saga 150

CAPITOLUL XVI
In Australia 156
„Maică-mea s-a dus în ţarc la oi“ 158

CAPITOLUL XVII
O fată în noapte 161
O altă fată în noapte 164

CAPITOLUL XVIII
Un cetăţean în curtea de serviciu 169
Toate teoriile lumii şi încă ceva 171

CAPITOLUL XIX
Constructorii bisericii 177
Dumnezeu 182

Pag.

CAPITOLUL XX

Ţara e vîndută 186

Ceea ce nu pot înţelege constructorii bisericii şi deputatul nostru din alting 189

CAPITOLUL XXI

Tot ce-mi vei cere 192

„Compania comercială de Nord“ 194

CAPITOLUL XXII

Oaspeţi divini 202

Sardelele de Portugalia şi lutul de Danemarca . . 205

Caii 208

CAPITOLUL XXIII

Un telefon 212

Patagonia 214

CAPITOLUL XXIV

Piaţa în zori de zi 223

CAPITOLUL XXV

Inainte şi după războiul atomic 229

CAPITOLUL XXVI

Casa organistului 235

CAPITOLUL XXVII

Flori nemuritoare 242

Responsabil de carte : M. Aderca
Tehnoredactor : S. Negru
Corector : N. Teodosiu

Dat la cules 02.01.56. Bun de tipar 16.02.956. Tiraj 16.000+2100 ex. Hîrtie ediție tip B. 60 gr. m.p. Ft. 840×1080/32. Coli ed. 9,62. Coli de tipar 7,75. Editia 1. Comanda 1262. A. nr. 06659. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 A—31=R.

Tiparul executat sub com. nr. 58 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN" București — R.P.R.

Lei 3,20